

การสร้างรายการวิดิทัศน์ เรื่อง การฝึกทักษะทำนาถั่วสัฟฟ์
รำนโนราห์บุญชัย สำหรับนักศึกษาโปรแกรมนาฏศิลป์และการละคร ระดับชั้นปีที่ 3
สถาบันราชภัฏจันทรเกษม

ปริญญานิพนธ์
ของ
สุกัญญา เทียงแท้

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการอุดมศึกษา

ตุลาคม 2547

A DEVELOPMENT OF VIDEOTAPE PROGRAM FOR SKILLS TRAINING
ON THE BASIS OF MANARA BUCHAYAN DANCE FOR DRAMATIC ART
STUDENTS LEVEL THREE AT RAJABHAT INSTITUTE JANTHRAKASEM

A THESIS
BY
SOMCHAI PRAKITCHAROENSUK

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Business Administration degree in Higher Education
at Srinakharinwirot University
October 2004

การสร้างรายการวิดิทัศน์ เรื่อง การฝึกทักษะทำนาทุยศัพท์
รามโนราห์บูชาชัย สำหรับนักศึกษาโปรแกรมนาฏศิลป์และการละคร ระดับชั้นปีที่ 3
สถาบันราชภัฏจันทรเกษม

บทคัดย่อ
ของ
สุกัญญา เทียงแท้

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการอุดมศึกษา
ตุลาคม 2547

สุกัญญา เทียงแท้. (2547). การสร้างรายการวิดิทัศน์ เรื่อง การฝึกทักษะทำนาฏยศัพท์
รำโนราห์บูชาญ สำหรับนักศึกษาโปรแกรมนาฏศิลป์และการละคร ระดับชั้นปีที่ 3
สถาบันราชภัฏจันทรเกษม. ปริญญาโท กศ.ม. (การอุดมศึกษา). กรุงเทพฯ :
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม :
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาดา สุธรรมรักษ์, ดร.สมสุข วีระพิจิตร.

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพรายการวิดิทัศน์ เรื่อง
การฝึกทักษะนาฏยศัพท์ รำโนราห์บูชาญ สำหรับนักศึกษาโปรแกรมนาฏศิลป์และการละคร
ระดับชั้นปีที่ 3 สถาบันราชภัฏจันทรเกษม รวมทั้งศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการ
ใช้รายการวิดิทัศน์ และเปรียบเทียบทักษะการปฏิบัติของนักศึกษาที่เรียนด้วยรายการวิดิทัศน์
กับนักศึกษาที่เรียนด้วยการสอนตามปกติ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี
โปรแกรมนาฏศิลป์และการละคร ชั้นปีที่ 3 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 ของสถาบัน
ราชภัฏจันทรเกษม จำนวน 30 คน โดยจับสลากแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลองและกลุ่ม
ควบคุม การทดลองแบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงแรก เป็นการหาประสิทธิภาพของรายการ
วิดิทัศน์ ช่วงที่สอง เป็นการทดลองเพื่อเปรียบเทียบทักษะการปฏิบัติของนักศึกษาที่เรียนด้วย
รายการวิดิทัศน์ กับนักศึกษาที่เรียนด้วยการสอนตามปกติ

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. รายการวิดิทัศน์ เรื่อง การฝึกทักษะนาฏยศัพท์ รำโนราห์บูชาญ มีประสิทธิภาพ
เท่ากับ 85.26/88.55 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

2. นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการใช้รายการวิดิทัศน์ ในระดับมาก

3. การเปรียบเทียบทักษะการปฏิบัติของนักศึกษา สรุปได้ดังนี้

3.1 นักศึกษาในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีทักษะการปฏิบัติในทำนาฏยศัพท์
รำโนราห์บูชาญ ในทำนาฏยศัพท์ ลักค่อ โปรยจีบ กระทุ้งเท้า ตบเข้าขยับตัว และขยี้เท้า
แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

3.2 นักศึกษาในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีทักษะการปฏิบัติในทำนาฏยศัพท์
รำโนราห์บูชาญ ในทำนาฏยศัพท์ ไข่ตัว ชะอ้อนตัว และกระโดดจิก แตกต่างกันอย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.3 นักศึกษาในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีทักษะการปฏิบัติในทำนาฏยศัพท์
รำโนราห์บูชาญ ในทำนาฏยศัพท์ กล่อมไหล่ และโขยกเท้า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติที่ระดับ .05

3.4 นักศึกษาในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีทักษะการปฏิบัติในทำนาฏยศัพท์
รำมโนราห์บูชาัญญ ในทำนาฏยศัพท์ สะดุดทำ ฉายทำ โขยกทำเคลื่อนที่ และขยับทำ
เคลื่อนตัว ไม่แตกต่างกัน

A DEVELOPMENT OF VIDEOTAPE PROGRAM FOR SKILLS TRAINING
ON THE BASIC OF MANARA BUCHAYAN DANCE FOR DRAMATIC ART
STUDENTS LEVEL THREE AT RAJABHAT INSTITUTE JANTHRAKASEM

AN ABSTRACT

BY

SOMCHAI PRAKITCHAROENSUK

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Business Administration degree in Higher Education
at Srinakharinwirot University

October 2004

Sukanya Thiengthae. (2004). *A Development of Videotape Program for skills training on the Basic of Manora Buchayan Dance for Dramatic Art Students Level Three at Rajabhat Institute Janthra Kasem*. Master Thesis. M.Ed. (Higher Education). Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee : Assist.Prof.Dr.Suchada Suthummaraksa, Dr.Somsuke Teerapigitra.

The purposes of this research were to develop and examine the efficiency of the videotape program for skills training on the basic Manora Buchayan dance for dramatic art students level three at Rajabhat Institute Janthra Kasem. Moreover, this study aimed to study students' satisfaction on the videotape program and to compare skills between students studying with the videotape program and the regular program. The sample of this study consisted of 30 undergraduate dramatic arts students level three at Rajabhat Institute Janthra Kasem in the second semester of the 2003 academic year who were classified into the experiment and the control groups. The experiment was divided into two parts : the first part was to investigate the efficiency of the videotape program and the second part was to compare skills between students in the experiment and the control groups.

The results of the study revealed that :

1. The efficiency of the videotape program for skills training on the basic Manora Buchayan dance for dramatic art students level three at Rajabhat Institute Janthra Kasem was 85.26/88.55 which was higher than the preset criteria.
2. Students' satisfaction toward the videotape program for skills training on the basic Manora Buchayan dance for dramatic art students level three was at the high level.
3. When comparing students' skills between the experiment and the control groups, it was found that :
 - 3.1 Skills on "luck kor", "preuy jeep", "kratung tow", top tow kayab tua", and "kayee tow" of students between the experiment and control groups were statistically significant different at the .001 level.
 - 3.2 Skills on "chai tua", "cha-on tua", and "kradod jig" of students between the experiment and control groups were statistically significant different at the .01 level.

3.3 Skills on “klom lai”, and “kayok tow” of students between the experiment and the control groups were statistically significant different at the .05 level.

3.4 No significant difference was found of skills on “sadud tow”, “chai tow”, “kayok tow kleun tee” and “kayub tow kleun tua” of students between the experiment and the control groups.

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	4
ความสำคัญของการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
สมมติฐานการวิจัย.....	9
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
ความหมายของวิดิทัศน์.....	10
ประโยชน์และคุณค่าของรายการวิดิทัศน์ในด้านการศึกษา.....	11
การผลิตรายการวิดิทัศน์เพื่อการศึกษา.....	15
การหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ.....	17
ความหมายของความพึงพอใจ.....	22
ความหมายของทักษะ.....	23
กระบวนการเกิดทักษะ.....	24
การสอนทักษะปฏิบัติ.....	25
ประวัติความเป็นมาของการรำนโนห์รานุชาัย.....	27
การเรียนการสอนนาฏศิลป์ไทย.....	30
การผลิตรายการวิดิทัศน์การสอนวิชานาฏศิลป์ไทย.....	32
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	34
การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	34
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	34
การหาคุณภาพของเครื่องมือ.....	35
แบบแผนการทดลอง.....	38
ขั้นตอนการทดลอง.....	39
ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง.....	40
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	40

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	41
	สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	41
	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	41
5	สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	47
	ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	47
	วิธีดำเนินการวิจัย.....	47
	การดำเนินการทดลอง.....	48
	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	49
	สรุปผลการวิจัย.....	49
	อภิปรายผลการวิจัย.....	50
	ข้อเสนอแนะทั่วไป.....	56
	ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป.....	56
	บรรณานุกรม.....	57
	ภาคผนวก.....	63
	ภาคผนวก ก.....	64
	รายการวิดิทัศน์การสอนเรื่อง “การฝึกทักษะทำนาฏยศัพท์รำ มโนห์ราบูชาญ”.....	65
	คู่มือสำหรับวัดทักษะการปฏิบัติทำนาฏยศัพท์รำมโนห์ราบูชาญ...	77
	แบบวัดทักษะการปฏิบัติทำนาฏยศัพท์รำมโนห์ราบูชาญ.....	84
	แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อรายการวิดิทัศน์.....	86
	หนังสือขอความอนุเคราะห์เพื่อการพัฒนาเครื่องมือการวิจัย	88
	ภาคผนวก ข.....	89
	รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือวิจัย.....	90
	สำเนาหนังสือขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ	91
	ประวัติย่อผู้วิจัย.....	93

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 ตัวอย่างแบบวัดทักษะการปฏิบัติทำนาฏยศัพท์รามโนห์ราบุชาয়.....	37
2 แบบแผนการทดลอง.....	39
3 ประสิทธิภาพของรายการวิดิทัศน์ เรื่องการฝึกทักษะทำนาฏยศัพท์ รามโนห์ราบุชาয়.....	42
4 การศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรายการวิดิทัศน์.....	42
5 การเปรียบเทียบคะแนนการปฏิบัติทำนาฏยศัพท์รามโนห์ราบุชาয়ของ นักศึกษากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม.....	45

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ศิลปวัฒนธรรมไทย เป็นสิ่งที่แสดงถึงความเป็นอารยประเทศ และเป็นมรดกทางสังคม ที่ได้รับการปลูกฝัง สืบทอดกันมาเป็นเวลานาน บ่งบอกถึงความสามัคคีของชนในชาติการศึกษา ทางด้านศิลปวัฒนธรรมจะช่วยกล่อมเกลাজิตใจให้ละเอียดอ่อน โดยเฉพาะนาฏศิลป์ไทย นอกจากจะแสดงให้เห็นถึงความงามในการร่ายรำแล้ว ยังช่วยกล่อมเกลাজิตใจให้อ่อนโยน ชื่นนำความคิดและให้กำลังใจผู้ชมอีกด้วย นอกจากนี้ องค์ประกอบของนาฏศิลป์ไทยยังมีเอกลักษณ์ในความเป็นไทยเพราะมีท่าร่ายที่อ่อนช้อยงดงาม แสดงให้เห็นอารมณ์ของคนไทยดังที่ พลตรีหลวงวิจิตรวาทการ (2506 : 23) ได้กล่าวว่า “นาฏศิลป์ของไทยมีท่าที่สามารถแสดง อารมณ์ของมนุษย์ได้เกือบทุกอย่าง” มีการร้องเพลงไทยจากคำประพันธ์ของไทย มีการบรรเลง ดนตรีไทยประกอบการแสดง ตลอดทั้งการแต่งกายที่มีลักษณะเฉพาะ คือเน้นความวิจิตร สวยงามตามประเพณีของการแสดงไทย ซึ่งนับได้ว่า นาฏศิลป์ไทยเป็นสิ่งที่มีความสำคัญค่าทั้งในการ ช่วยกล่อมเกลাজิตใจและเป็นศิลปะที่รวมศิลปะของไทยหลายสาขาไว้ด้วยกัน ทั้งทางด้านดนตรี ภาษา วรรณคดี ตลอดจนการแต่งกาย

ในด้านการเรียนการสอนวิชานาฏศิลป์ไทย โดยทั่วไปใช้วิธีสอนแบบสาธิตและ ฝึกปฏิบัติ ดังที่ ประเมษฐ์ บุณยะชัย (2544 : 130) กล่าวโดยสรุปว่า “รูปแบบการเรียนการสอน นาฏศิลป์ไทยแต่โบราณ เน้นการฝึกทักษะให้เกิดความชำนาญ ด้วยบทเรียนที่ซ้ำๆ ย้ำเนื้อหา การฝึกเป็นระยะเวลานานพอสมควรจนกระทั่งผู้รับการฝึกสามารถจดจำท่าทาง ซึ่งเป็นหลัก ใหญ่ๆได้ จากนั้นครูผู้สอนจะถ่ายทอดกลวิธีที่จะปรุงแต่งลีลาท่าทางให้งดงามยิ่งขึ้นเป็นการ เฉพาะตัวสำหรับศิษย์แต่ละคน”อย่างใดก็ตาม ปัจจุบันในสถาบันการศึกษาต่างๆ สภาพ การเรียนการสอนวิชานาฏศิลป์ไทยได้มีการกำหนดเป็นหลักสูตรให้ผู้เรียนศึกษาทั้งทางด้าน วิชาการและศิลปะ โดยหลักสูตรด้านศิลปะนั้นได้กำหนดไว้กว้างๆ แต่รูปแบบการสอนนาฏศิลป์ ไทยยังเป็นการฝึกทักษะโดยอาศัยความจำท่าทางและการเลียนแบบครูผู้สอนเป็นหลัก ผลดีจาก การฝึกหัดทักษะทำรำนานาฏศิลป์ไทยปรากฏให้เห็นความสวยงามและชำนาญในกระบวนการทำร่ายอยู่ ในการแสดงนาฏศิลป์ไทยหลายชุด โดยเฉพาะการแสดงในชุดมโนห์ราบุชายัญ ซึ่งการแสดงชุดนี้ ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย เพราะเป็นชุดการแสดงที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะในกระบวนการ ทำร่ายที่มีความสวยงามมาก

การแสดงรำมโนห์ราบูชาญ เป็นการแสดงการรำรำของนางมโนห์รา ซึ่งเป็นนางมนุษย์ครึ่งนกที่กำลังมีอารมณ์โศรกเศร้าแท้กับอารมณ์เสแสร้ง เป็นชุดการแสดงในตอนหนึ่งจากละครชาตรีเครื่องใหญ่ หรือละครทรงเครื่อง เรื่อง มโนห์รา ซึ่งเป็นละครที่กรมศิลปากรได้ปรับปรุงขึ้นจากละครชาตรีพื้นบ้าน และได้มีการนำการแสดงชุดมโนห์ราบูชาญ แสดงครั้งแรกในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2498 (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.2542 : 20) โดยท่านผู้หญิงแก้ว สนิทวงศ์เสนี ศิลปินแห่งชาติและผู้เชี่ยวชาญนาฏศิลป์ไทย ของกรมศิลปากร และเป็นผู้ประดิษฐ์ทำรำขึ้น โดยได้นำลีลาของนาฏศิลป์ชั้นสูงเป็นหลักในการประดิษฐ์ทำรำในกริยาของนางมนุษย์ครึ่งนก จึงมีกระบวนท่าที่บินฉวัดเฉวียน คล่องแคล่ว กระฉับกระเฉง ดังที่ สวภา เวชสุรักษ์ (2537 : บทคัดย่อ) กล่าวว่า “ผู้สร้างงานได้สอดใส่จิตกริยาที่ว่องไวในท่าต่างๆ เพื่อให้เหมาะสมกับบทบาทและความเป็นนางนก” กระบวนท่ารำที่มีความงดงามเป็นเลิศนี้ทำให้การแสดงชุด รำมโนห์ราบูชาญ เป็นที่รู้จักทั่วไปทั้งในประเทศและต่างประเทศ จากการสัมภาษณ์อาจารย์ประจำภาควิชา ศิลปการละคร คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ฉันทนา เอี่ยมสกุล .สัมภาษณ์ : 2545) ได้ให้ความเห็นว่า การแสดงชุดมโนห์ราบูชาญ มักได้รับความนิยมในการนำไปแสดงในโอกาสต่างๆ อยู่เสมอ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ด้วยความสำคัญและคุณค่าของการแสดงชุดมโนห์ราบูชาญดังกล่าวแล้วนั้น จึงทำให้การแสดงชุดนี้ได้รับการบรรจุไว้ในหลักสูตร วิชาชีพ สาขานาฏศิลป์ไทย ระดับปริญญาตรีในหลายสถาบัน และสำหรับสถาบันราชภัฏ การรำมโนห์ราบูชาญ ได้รับการบรรจุไว้ในหลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชาศิลปศาสตรสาขาดนตรีและศิลปะการแสดง โปรแกรมวิชานาฏศิลป์และการละคร รายวิชา วิพิตศึกษา รหัสวิชา 2053205 โดยมีความมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียน ศึกษาความหมายและหลักการจัดวิพิตศึกษา การเลือกชุดการแสดงในโอกาสต่างๆ การเลือกตัวแสดง การฝึกซ้อม การเตรียมเครื่องแต่งกาย อุปกรณ์การแสดง และการฝึกรำในชุดต่างๆ (สำนักมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภานโยบายราชภัฏ 2543 : 577)

องค์ประกอบการแสดงชุด มโนห์ราบูชาญที่สำคัญ มีหลายด้าน ทั้งในด้านบุคลิก รูปร่าง หน้าตาของผู้แสดง ความสามารถในการรำ ประสบการณ์จากการแสดง และความอดทนพากเพียรของผู้แสดง ดังที่ ฉันทนา เอี่ยมสกุล (สัมภาษณ์ : 2545) ได้กล่าวว่า บุคลิกลักษณะของผู้แสดงรำมโนห์ราบูชาญนั้น จะต้องเป็นผู้ที่มีรูปร่างหน้าตาที่สวยงาม เหมาะสม ตามบุคลิกของนางมโนห์รา และต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการลีลาการรำรำขั้นสูงต้องมีความอดทนและความเพียรในการฝึกฝนทักษะท่ารำเพื่อให้เกิดความชำนาญ และจะต้องมีประสบการณ์การแสดงมาพอสมควรเนื่องจากการรำรำประกอบการเล่นดนตรีที่มีจังหวะหน้าทับกลองหนักแน่นรวดเร็วผู้แสดงต้องสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ หากเกิดความผิดพลาดในขณะแสดง การฝึกฝนทักษะการปฏิบัติทำนาฏยศัพท์เฉพาะในการรำมโนห์ราบูชาญของผู้รำจึงมีความสำคัญมาก เพราะในการฝึกทักษะทำนาฏยศัพท์เฉพาะนี้ จะเป็นแบบฝึกปฏิบัติในรายละเอียดของท่ารำเฉพาะของการรำมโนห์ราบูชาญ โดยจะประกอบด้วยทำนาฏยศัพท์ทั่วไป

ที่เป็นพื้นฐานของนาฏศิลป์ไทย และทำนาฏยศัพท์ที่ใช้เฉพาะเพื่อการฝึกหัดท่ารำโน้ราห์รำบูชาญตั้งที่ บุนนาค ทรรทรานนท์ (สัมภาษณ์ : 2545) ผู้ซึ่งได้รับการถ่ายทอดท่ารำจากท่านผู้หญิงแก้ว สนิทวงศ์เสนี และเป็นผู้แสดงรำโน้ราห์รำบูชาญของกรมศิลปากร เป็นคนแรกกล่าวว่า “นาฏยศัพท์บางคำท่านผู้หญิงแก้ว สนิทวงศ์เสนี หรือหม่อมอาจารย์ท่านใช้เรียกเฉพาะในการฝึกหัดรำโน้ราห์รำบูชาญ” ดังนั้นการฝึกปฏิบัติในรายละเอียดของท่ารำก็คือการฝึกปฏิบัติทำนาฏยศัพท์ ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักการให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนท่ารำพื้นฐานจนเกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องสวยงาม ตามแบบโบราณที่ฝึกหัดสืบทอดกันมา

สภาพการจัดการเรียนการสอนรำโน้ราห์รำบูชาญนั้น ในระยะเวลาที่ผ่านมายังประสบปัญหาหลายประการ ดังที่บุนนาค ทรรทรานนท์ (สัมภาษณ์ .2545) กล่าวว่า “ปัจจุบันรำโน้ราห์รำบูชาญของบัณฑิตและ นักศึกษาเอกนาฏศิลป์ไทยโดยทั่วไป มีลีลาท่ารำที่แตกต่างกันและผิดเพี้ยนจากท่าเดิมมาก” ส่วน บุปผชาติ อุปถัมภ์นรากร (สัมภาษณ์ : 2544) อาจารย์ประจำโปรแกรมนาฏศิลป์และการละคร คณะมนุษยศาสตร์ สถาบันราชภัฏจันทรเกษม ได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับ ปัญหาในด้านการสอนรำโน้ราห์รำบูชาญ ว่าอาจารย์ผู้สอนยังไม่สามารถสอนการฝึกทักษะท่ารำนาฏยศัพท์ที่ใช้ในการรำโน้ราห์รำบูชาญได้เต็มที่ เนื่องจากเนื้อหาหลักสูตรมีมาก อาจารย์ต้องสอนด้วยความรวดเร็วเพื่อให้ทันเวลาตามหลักสูตร อย่างไรก็ตามด้วยวัยที่สูงขึ้นของอาจารย์ผู้สอนทำให้ไม่สามารถรำนให้นักศึกษาดูซ้ำๆ ได้บ่อยครั้งตามที่นักศึกษาแต่ละคนต้องการ นอกจากนี้ นักศึกษาแต่ละคนยังมีพื้นฐานตลอดจนประสบการณ์ในการเรียนและการแสดงนาฏศิลป์ไทยที่ต่างกันไป ทำให้การเรียนรำโน้ราห์รำบูชาญของนักศึกษา เกิดการพัฒนาเฉพาะตัวในด้านทักษะและความชำนาญของกระบวนท่ารำล่ำช้า ซึ่งสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นนี้ส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพของการเรียนการสอนนาฏศิลป์ไทย ชุดมโน้ราห์รำบูชาญ

จากสภาพปัญหาดังกล่าว จึงมีความจำเป็นต้องนำเทคโนโลยีทางการศึกษาเข้ามาใช้เพื่อช่วยอำนวยความสะดวกและลดปัญหาในด้านต่างๆ ในการเรียนการสอน ดังนั้นนโยบายของรัฐบาลที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พระราชบัญญัติการศึกษา ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2542) สรุปให้มีการนำเทคโนโลยีการศึกษาเข้าใช้ในการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดคุณภาพในการเรียนการสอน และเพื่อ แก้ปัญหาในการเรียนการสอน โดยเฉพาะการใช้ รายการวีดิทัศน์ ซึ่งปัจจุบันเป็นที่แพร่หลาย มีราคาถูก และเป็นการลงทุนที่คุ้มค่า นอกจากนี้ ยังมีความสะดวกมีประสิทธิภาพต่อการสื่อสาร ทำให้นักศึกษาเข้าใจบทเรียน ได้ง่ายกว่าสื่ออื่นๆ ช่วยเพิ่มทักษะในการฝึกฝนท่ารำโดยนักศึกษาสามารถเห็นรายละเอียดของท่ารำได้ชัดเจนกว่าสื่ออื่นๆ ที่นอกเหนือจากการปฏิบัติท่ารำของอาจารย์ และยังเป็นสื่อที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วย ตนเองได้บ่อยครั้ง อีกทั้งช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านได้เป็นอย่างดี โดยในการสร้างรายการวีดิทัศน์เพื่อเป็นสื่อการเรียนการสอนนั้น ต้องเริ่มจากการวิเคราะห์ กลุ่มเป้าหมาย เนื้อหาหลักสูตร จุดมุ่งหมายในการเรียน กิจกรรมการเรียนการสอน การประเมินผล การเรียน

หลังจากนั้นต้องเลือกรูปแบบรายการวิดิทัศน์ แล้วเขียนบทวิดิทัศน์ให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการสร้างรายการวิดิทัศน์นั้นจะต้องมีการประเมินผลการใช้รายการวิดิทัศน์ และความพึงพอใจของผู้เรียนต่อรายการวิดิทัศน์ด้วย

จากเหตุผลและความสำคัญที่กล่าวมาแล้วข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจสร้างสื่อวิดิทัศน์ในการฝึกทักษะการปฏิบัติทำนาฏยศัพท์รำโนห์รำบูชายัญ และดำเนินการหาประสิทธิภาพการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาในการใช้รายการวิดิทัศน์ และเปรียบเทียบทักษะการปฏิบัติทำนาฏยศัพท์รำโนห์รำบูชายัญระหว่างนักศึกษาที่เรียนด้วยรายการวิดิทัศน์กับนักศึกษาที่เรียนด้วยการสอนปกติ ซึ่งผลการใช้รายการวิดิทัศน์นี้ผู้วิจัยคาดว่าจะประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนรำโนห์รำบูชายัญ และเป็นการเผยแพร่หลักการฝึกหัดการรำโนห์รำบูชายัญที่ถูกต้องต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ

1. สร้างและหาประสิทธิภาพรายการวิดิทัศน์เรื่อง การฝึกทักษะทำนาฏยศัพท์รำโนห์รำบูชายัญ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชาศิลปศาสตรสาขดนตรีและศิลปะการแสดง โปรแกรมวิชานาฏศิลป์และการละคร สถาบันราชภัฏจันทรเกษม
2. ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรายการวิดิทัศน์เรื่อง การฝึกทักษะทำนาฏยศัพท์รำโนห์รำบูชายัญ
3. เปรียบเทียบทักษะการปฏิบัติทำนาฏยศัพท์รำโนห์รำบูชายัญของนักศึกษาระหว่างกลุ่มที่เรียนด้วยรายการวิดิทัศน์กับการสอนปกติ

ความสำคัญของการวิจัย

ผลของการวิจัยครั้งนี้จะทำให้ได้รายการวิดิทัศน์ที่มีคุณภาพ เรื่องการฝึกทักษะทำนาฏยศัพท์รำโนห์รำบูชายัญตามรูปแบบของ อาจารย์บุญนาค ทรรทรานนท์ ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดจากท่านผู้หญิงแก้ว สนิทวงศ์เสนี ผู้ประดิษฐ์ท่ารำ โดยผู้สอนและผู้เรียนสามารถนำรายการวิดิทัศน์มาศึกษาเรียนรู้ได้หลายครั้งตามต้องการ อีกทั้งยังช่วยให้นักศึกษาได้มีโอกาสฝึกฝนการรำโนห์รำบูชายัญด้วยตนเองอีกด้วย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยนี้ คือนักศึกษาหลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชา ศิลปศาสตร์ สายดนตรีและศิลปะการแสดง โปรแกรมวิชานาฏศิลป์และการละคร รายวิชา วิพิธทัศน์ รหัสวิชา 2053205 ระดับชั้นปีที่ 3 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 ของ สถาบันราชภัฏจันทรเกษม จำนวน 30 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ วิธีการสอน จำแนกเป็น

2.1.1 การสอนโดยใช้รายการวิดิทัศน์ เรื่องการฝึกทักษะทำนาฏยศัพท์รำ มโนห์ราบูชาัญญ

2.1.2 การสอนตามปกติ

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความพึงพอใจของนักศึกษาในการใช้รายการวิดิทัศน์ และทักษะการปฏิบัติทำนาฏยศัพท์รำมโนห์ราบูชาัญญ

3. การสร้างรายการวิดิทัศน์ และเนื้อหาเรื่องการฝึกปฏิบัติทำนาฏยศัพท์รำมโนห์ราบูชาัญญ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างตามขั้นตอนและมีเนื้อหาดังต่อไปนี้

3.1 ศึกษารายละเอียดจากเนื้อหาการฝึกปฏิบัติทำนาฏยศัพท์รำมโนห์ราบูชาัญญจาก อาจารย์บุญนาค ทรรทรานนท์ ซึ่งผู้วิจัยนำมาเป็นตัวอย่างในการเรียนการสอน เพราะเป็นผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดทำรำมโนห์ราบูชาัญญโดยตรงจากท่านผู้หญิงแก้ว สนิทวงศ์เสนี ผู้เชี่ยวชาญนาฏศิลป์ไทยของกรมศิลปากร และศิลปินแห่งชาติ ซึ่งเป็นผู้ประดิษฐ์ท่ารำ ผู้วิจัย จึงได้นำท่านาฏยศัพท์ที่สำคัญ ในการฝึกทักษะการรำมโนห์ราบูชาัญญ 14 ท่า ได้แก่ ลักคอก ล้อมไหล่ ไข่ตัว ชะอ้อนตัว โปรยจีบ ตบเท้าขยับตัว ขยี้เท้า สะดุดเท้า กระโดดจิก โขยกเท้า ฉายเท้า โขยกเท้าเคลื่อนที่ ขยับเท้าเคลื่อนตัว มาศึกษารายละเอียดเพื่อนำมาสร้างรายการวิดิทัศน์

3.2 แบ่งเนื้อหาที่จะนำมาทดลองเป็น 14 บทเรียน คือ

3.2.1 บทเรียนที่ 1 ลักคอก

3.2.2 บทเรียนที่ 2 ล้อมไหล่

3.2.3 บทเรียนที่ 3 ไข่ตัว

3.2.4 บทเรียนที่ 4 ชะอ้อนตัว

3.2.5 บทเรียนที่ 5 โปรยจีบ

3.2.6 บทเรียนที่ 6 กระทุ้งเท้า

3.2.7 บทเรียนที่ 7 ตบเท้าขยับตัว

3.2.8 บทเรียนที่ 8 ขยี้เท้า

3.2.9 บทเรียนที่ 9 สะดุดเท้า

3.2.10 บทเรียนที่ 10 กระโดดจิก

3.2.11 บทเรียนที่ 11 โขยกเท้า

3.2.12 บทเรียนที่ 12 ฉายเท้า

3.2.13 บทเรียนที่ 13 โขยกเท้าเคลื่อนที่

3.2.14 บทเรียนที่ 14 ขยับเท้าเคลื่อนตัว

3.3 สร้างรายการวิดีโอแล้วให้อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านนาฏศิลป์ไทย จำนวน 3 ท่านเป็นผู้ตรวจแก้ไข แนะนำเพื่อปรับปรุงเนื้อหาให้ถูกต้องตามแบบแผนการฝึก ปฏิบัติทำนาฏยศัพท์รำโนห์ราบูชาญทั้ง 14 ท่า จากนั้นนำรายการวิดีโอที่ปรับปรุงแก้ไข แล้วมาถ่ายทำด้วยระบบ U MATIC แล้วตัดต่อลงด้วยระบบ VHS PAL และเชิญผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เป็นผู้ตรวจสอบความสมบูรณ์อีกครั้งหนึ่ง

3.4 นำรายการวิดีโอไปหาประสิทธิภาพเพื่อหาข้อบกพร่องแล้วจึงนำมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อนำไปทดลองสอนกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยต่อไป

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 โดยแบ่งเวลาในการทดลองออกเป็น 2 ช่วง คือช่วงแรกทดลองเพื่อการพัฒนาและปรับปรุงรายการวิดีโอ เรื่องการฝึกทักษะทำนาฏยศัพท์ จำนวนนักศึกษาครั้งละ 3 คน จำนวน 2 ครั้ง ช่วงที่ 2 ทดลองเปรียบเทียบผลการฝึกทักษะการปฏิบัติทำนาฏยศัพท์ระหว่างกลุ่มที่ เรียนตามปกติ ซึ่งมีอาจารย์เป็นผู้สอน กับกลุ่มที่เรียนด้วยรายการวิดีโอ จำนวนนักศึกษา กลุ่มละ 7 คน ใช้เวลา 4 คาบเรียน คาบเรียนละ 50 นาที

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. รายการวิดีโอ หมายถึง รายการวิดีโอการสอน ที่ผู้วิจัยผลิตขึ้นเพื่อการฝึก ทักษะการปฏิบัติทำนาฏยศัพท์รำโนห์ราบูชาญ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชา ศิลปศาสตรสาขดนตรีและศิลปะการแสดง โปรแกรมวิชานาฏศิลป์และการละคร รายวิชา วิพริทัศน์า รหัสวิชา 2053205 ระดับชั้นปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 สถาบันราชภัฏจันทรเกษม ถ่ายทำลงในเทปวิดีโอ โดยผ่านการตรวจแก้ไขปรับปรุงจาก ผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตรายการวิดีโอการสอน โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 14 ท่า ได้แก่ ลักคอ กล่อมไหล่ ไขตัว ชะอ้อนตัว โปรยจีบ กระทุ้งเท้า ตบเท้าขยับตัว ขยี้เท้า สะดุดเท้า กระโดด จิก โขยกเท้า ฉายเท้า โขยกเท้าเคลื่อนที่ ขยับเท้าเคลื่อนตัว

2. การสอนโดยใช้รายการวิดีโอ หมายถึง การนำรายการวิดีโอเปิดให้นักศึกษา เรียนรู้และปฏิบัติตาม ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยนำรายการวิดีโอเรื่องการฝึกทักษะทำนาฏยศัพท์ รำโนห์ราบูชาญ เปิดให้นักศึกษาชมและฝึกปฏิบัติทำนาฏยศัพท์ทั้ง 14 ท่า ตามรายการ วิดีทัศน์

3. นาฏยศัพท์ หมายถึง กริยาท่าทางการรำที่ผู้เรียนนาฏศิลป์ไทยจะต้องเรียนรู้และ ฝึกหัดเป็นพื้นฐาน เพราะเมื่อเรียนแล้วจะทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนากะบวนท่ารำตาม

รูปแบบของนาฏศิลป์ไทยได้อย่างถูกต้องสวยงาม ในการวิจัยนี้หมายถึง กริยาท่าทางการรำ พื้นฐานที่ใช้ฝึกหัดเฉพาะผู้ที่เรียนรำมโนห์ราผู้ชาย ประกอบด้วย 14 ท่า ได้แก่

3.1 ลักคอ หมายถึง กริยาที่เอียงศีรษะไปข้างใดข้างหนึ่ง และกอดไหล่ อีกข้างหนึ่งลง เช่นการลักคอซ้ายให้เอียงศีรษะซ้ายกอดไหล่ขวา ซึ่งนำมาปฏิบัติประกอบท่าบังสุริยา และ ท่าเจ็ดฉัตรในการรำมโนห์ราผู้ชาย

3.2 กล่อมไหล่ หมายถึง กริยาที่เอียงไหล่ไปข้างหลังเล็กน้อย และคืนกลับที่เดิมจะกระทำติดต่อกันทั้งซ้ายและขวา โดยศีรษะเอียงตามไหล่ที่กล่อม และลอยหน้าเมื่อจะเปลี่ยนเอียง ซึ่งนำมาปฏิบัติประกอบท่าจีบชายพก ในการรำ มโนห์ราผู้ชาย

3.3 ใช้ตัว หมายถึง การกอดเอวหรือที่เรียกว่าเกลียวข้างลง พร้อมกับการกอดไหล่ตามมา โดยที่ศีรษะผืนไปคนละข้างกับไหล่ที่กอดลง ใช้ปฏิบัติประกอบท่าไหว้และท่าเจิมหน้าผาก ในการรำมโนห์ราผู้ชาย

3.4 ชะอ้อนตัว หมายถึง การทิ้งตัวไปข้างหน้าให้น้ำหนักตัวอยู่ท่าหน้าแล้วคืนตัวกลับมา ใช้ปฏิบัติประกอบท่ายู่ฟ้อนหาง เพื่อจะโผบินหรือท่าจะเหิร และในท่าบินเข้ากองไฟของนางมโนห์รา

3.5 โปรยจีบ หมายถึง การจีบคว่ำแล้วเดินมือคลายจีบโดยหงายมือออกทั้งแขน พร้อมกับปล่อยจีบลงใช้ปฏิบัติประกอบท่าจิกสองมือบินเข้ากองไฟ ท่าจีบหงายสองมือ ขยับตัวท่าจิกมือข้างเดียวและสะบัดจีบ ในการรำมโนห์ราผู้ชาย

3.6 กระทุ้งเท้า หมายถึง กริยาที่เท้าใดเท้าหนึ่งไขว้หลังอีกเท้าหนึ่งไขว้หน้า วางรับน้ำหนักตัวแล้วไขว้มุกเท้าข้างที่ไขว้หลังนั้นแตะกับพื้นโดยยุบเข่าทั้งสองลงเล็กน้อยเมื่อจุมูกเท้าแตะพื้น และยิดเข่าขึ้นเมื่อจุมูกเท้ายกขึ้น ใช้ปฏิบัติประกอบในท่าบังสุริยา ในการรำมโนห์ราผู้ชาย

3.7 ตบเท้าขยับตัว หมายถึง กริยาที่ตบเท้าลงข้างๆ แล้วขยับเท้าอีกข้างหนึ่งตามไปด้านข้าง การตบเท้าใช้ปฏิบัติประกอบท่าเจ็ดฉัตร ท่าจิกมือข้างเดียวและสะบัดจีบ ในการรำมโนห์ราผู้ชาย

3.8 ขยี้เท้า หมายถึง กริยาที่ใช้จุมูกเท้าสีกกับพื้นเบาๆ โดยเท้าอีกข้างหนึ่งยืนเต็มเท้ารับน้ำหนักตัวไว้ ใช้ปฏิบัติประกอบท่าจีบชายพกในขณะม้วนจีบเป็นเครื่องวงกลม ในการรำมโนห์ราผู้ชาย

3.9 สะดุดเท้า หมายถึง กริยาของการใช้เท้าเพื่อยังจังหวะ จะสะดุดเท้าข้างใดก็ได้ถ้าสะดุดเท้าขวา ใช้จุมูกเท้าขวาแตะกับพื้น น้ำหนักตัวลงบนเท้าซ้าย เอียงศีรษะไปข้างซ้าย ก่อนจะสะดุดเท้า เริ่มด้วยการถ่าน้ำหนักลงไปรวมที่ปลายเท้าขวาที่แตะพื้นอยู่โน้มตัวไปข้างหน้าไถเท้าขวาไปข้างหน้า ยกเท้าซ้ายวางถอนตัวกลับและแตะจุมูกเท้าขวาลงเหมือนเดิม เปลี่ยนเอียงศีรษะมาทางขวาถ้าสะดุดเท้าซ้าย ก็จะปฏิบัติเช่นเดียวกัน ใช้ปฏิบัติประกอบท่าจีบชายพก ในการรำมโนห์ราผู้ชาย

3.10 กระโดดจิก หมายถึง จังหวะเท้ากระโดด 3 จังหวะ เริ่มจาก เท้าขวา-ซ้าย-ขวา โดยก้าวเท้าขวาไปข้างหน้ารับน้ำหนักตัวไว้ พร้อมกับโหม่งมือทั้ง 2 มือ ซึ่งตั้งวงอยู่ระดับไหล่ในท่าบิน เข้าไปจับในท่าจิก สองมือ ใช้ปฏิบัติประกอบท่ากระโดดเข้ากองไฟ ในการรำมโนห์ราบูชาัญญ

3.11 โขยกเท้า หมายถึง กริยาที่ใช้จุมูกเท้าแตะลงข้างหน้า แล้วขยับเท้าอีกข้างหนึ่งตามโดยเปลี่ยนน้ำหนักมายังเท้าที่แตะ แล้ววางเท้าที่ขยับลง โดยปฏิบัติอยู่กับที่ ใช้ปฏิบัติประกอบท่าผลาญยักษ์ ในการรำมโนห์ราบูชาัญญ

3.12 ฉายเท้า หมายถึง กริยาที่ใช้จุมูกเท้าข้างใดข้างหนึ่งวาดไปข้างตัวแล้วผสมเท้า การฉายเท้าในการรำมโนห์ราบูชาัญญใช้ปฏิบัติประกอบท่าตบอก 2 มือ

3.13 โขยกเท้าเคลื่อนที่ หมายถึง กริยาที่ปลายเท้าซ้ายแตะกับพื้นพร้อมกับเขย่งส้นเท้าขึ้นเล็กน้อยเท้าขวาวางเต็มเท้า โดยใช้จุมูกเท้าซ้ายแตะกับพื้นเบาๆ พร้อมกับเคลื่อนที่โดยมีเท้าขวาขยับตาม ใช้ปฏิบัติประกอบท่าชูรังไก่ ในการรำมโนห์ราบูชาัญญ

3.14 ขยับเท้าเคลื่อนตัว หมายถึง กริยาเคลื่อนตัวไปด้านข้างโดยขยับปลายเท้าเข้าหากันสลับกับขยับส้นเท้าเข้าหากัน พร้อมกับการยืดยุบเข้า ในการเคลื่อนตัวไปข้างขวาต้องเอียงซ้าย และเมื่อเคลื่อนตัวไปข้างซ้ายต้องเอียงขวา การขยับเท้าเคลื่อนตัวใช้ปฏิบัติประกอบท่า ตบอกสองมือ ในการรำมโนห์ราบูชาัญญ

4. ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกที่ดี ความพอใจ ในการวิจัยนี้ หมายถึง ความรู้สึกที่ดี ความพอใจต่อการเรียนโดยใช้รายการวีดิทัศน์

5. การสอนปกติ หมายถึง การสอนโดยอาจารย์บรรยายและสาธิตประกอบการสอน โดยอาจารย์ผู้สอนจะต้องมีประสบการณ์ในการสอนรำมโนห์ราบูชาัญญมาแล้วอย่างน้อย 1 ปี

6. การฝึกทักษะทำนาฏยศัพท์รำมโนห์ราบูชาัญญ หมายถึง การฝึกหัดท่าทางการเคลื่อนไหวตามหลักการฝึกทักษะของทำนาฏยศัพท์ ที่จำเป็นให้เกิดความชำนาญ ในการปฏิบัติท่ารำ มโนห์ราบูชาัญญ

7. รำมโนห์ราบูชาัญญ หมายถึง การแสดงรำเดี่ยวที่มีลีลาอ่อนช้อยงดงาม ของตัวละครที่เป็นนางกนิษฐาหนึ่งชื่อ มโนห์รา อยู่ในละครชาตรีเครื่องใหญ่หรือละครทรงเครื่องเรื่องมโนห์รา กรมศิลปากรได้ปรับปรุงขึ้นและนำออกแสดง เมื่อเดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ.2498 ผู้ประดิษฐ์ท่ารำคือ ท่านผู้หญิงแก้ว สนิทวงศ์เสนี ผู้เชี่ยวชาญนาฏศิลป์ไทยของกรมศิลปากร และศิลปินแห่งชาติ โดยนำหลักการรำในนาฏศิลป์ชั้นสูงของไทยที่มีท่วงท่า ลีลาการรำร่ายยากกว่าการรำนาฏศิลป์ไทยทั่วไป มาเป็นหลักในการประดิษฐ์ท่ารำ สำหรับเพลงที่ใช้ประกอบในการรำคือเพลง แขกบูชาัญญ ซึ่งประพันธ์โดย ศาสตราจารย์มนตรี ตราโมท ผู้เชี่ยวชาญดนตรีไทยของกรมศิลปากร และศิลปินแห่งชาติ รำมโนห์ราบูชาัญญนั้นนอกจากจะใช้รำประกอบการแสดงละครแล้วยังได้รับความนิยมในการนำมาเผยแพร่ในโอกาสต่างๆ อีกด้วย

8. ทักษะการรำ มโนห์ราบูชาญ หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติ อย่างถูกต้อง สวยงาม คล่องแคล่วและสอดคล้องกับจังหวะหน้าทับกลอง วัดได้จากแบบสังเกตพฤติกรรมที่ ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยผ่านการตรวจจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านการวัดผลและผู้เชี่ยวชาญนาฏศิลป์ไทย

9. จมูกเท้า หมายถึงอวัยวะที่อยู่ใต้ฝ่าเท้า บริเวณ ถัดจากใต้นิ้วหัวแม่เท้าลงมาใน การปฏิบัติท่ารำเมื่อกระดกปลายนิ้วเท้าขึ้นบนจะเห็นส่วนโค้งของจมูกเท้า เมื่อปฏิบัติท่า นาฏยศัพท์คำว่า จรดเท้า จะต้องใช้จมูกเท้าแตะลงพื้น โดยที่ส่วนอื่นของเท้าไม่แตะพื้น ในการ วิจัยนี้ จะใช้จมูกเท้าปฏิบัติท่านาฏยศัพท์ด้วยกันหลายท่า ได้แก่ กระทุ้งเท้า ตบเท้าขยับตัว ขยี้เท้า สะดุดเท้า โขยกเท้า ฉายเท้า และโขยกเท้าเคลื่อนที่

10. ท่าเจดิดิน หมายถึง เป็นท่ารำที่แสดงความงามของมนุษย์ โดยท่าท่ามือใดมือหนึ่ง หายแบบข้างลำตัวระดับศรีษะ งอศอก และอีกมือหนึ่งตั้งวงหน้าระดับปาก ในการรำมโนห์ราบูชา ญ ได้้นำท่าเจดิดินมาประดิษฐ์ไว้ ในการวิจัยนี้ ท่าเจดิดิน ต้องปฏิบัตินาฏยศัพท์ คำว่า ตบเท้า ขยับตัว ด้วยเสมอ

11. ท่าชูรังไก่ หมายถึง ท่ารำเฉพาะที่อยู่ในท่ามโนห์ราบูชาญ โดยมือทั้งสอง ยกขึ้นระดับศรีษะ อยู่ในแนวข้างลำตัว แล้วมือหนึ่งจับปรกข้าง ส่วนอีกมือหนึ่งตั้งวงสูง แล้วทำ สลับกัน จับ ตั้งวง ในลักษณะที่เรียกว่า สะบัดจับ ในการวิจัยนี้ ท่าชูรังไก่ ต้องปฏิบัตินาฏยศัพท์ คำว่า โขยกเท้าเคลื่อนที่ ด้วยเสมอ

12. ประสิทธิภาพของบทเรียน วิดีทัศน์ หมายถึง ผลการประเมินตามเกณฑ์ ที่ใช้ ประเมินประสิทธิภาพของบทเรียน เทปวีดิทัศน์ เรื่องการฝึกทักษะปฏิบัติท่านาฏยศัพท์รำมโนห์ ราบูชาญ โดยกำหนดเกณฑ์มาตรฐาน คือเกณฑ์ 80/80

80 ตัวแรก หมายถึง ค่าร้อยละของคะแนนเฉลี่ยรวมของ นักศึกษา ระหว่าง การเรียนด้วยรายการ วิดีทัศน์

80 ตัวหลัง หมายถึง ค่าร้อยละของคะแนนเฉลี่ยรวมของ นักศึกษาหลังการเรียน ด้วยรายการ วิดีทัศน์

สมมติฐานของการวิจัย

1. วิดีทัศน์เรื่องการฝึกทักษะท่านาฏยศัพท์รำมโนห์ราบูชาญที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์อย่างน้อย 80/80

2. นักศึกษาที่เรียนจากวีดิทัศน์เรื่องการฝึกทักษะท่านาฏยศัพท์รำมโนห์ราบูชาญมี ความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยรายการวีดิทัศน์ อย่างน้อยในระดับ ปานกลาง

3. นักศึกษาที่เรียนจากวีดิทัศน์เรื่องการฝึกทักษะท่านาฏยศัพท์รำมโนห์ราบูชาญมี ทักษะการปฏิบัติท่านาฏยศัพท์สูงกว่านักศึกษาที่เรียนด้วยการสอนวิธีปกติ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องผลการใช้รายการวีดิทัศน์เรื่องการฝึกปฏิบัติทำนาฏยศัพท์รำโนห์รา บูชาญครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาและนำเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้ ความหมายของ วีดิทัศน์ ประโยชน์และคุณค่าของรายการวีดิทัศน์ในด้านการศึกษา การผลิตรายการวีดิทัศน์เพื่อ การศึกษา การหาประสิทธิภาพ ความหมายของความพึงพอใจ ความหมายของทักษะ กระบวนการเกิดทักษะ การสอนทักษะปฏิบัติ ประวัติความเป็นมาของการรำโนห์ราบูชาญ การเรียนการสอนนาฏศิลป์ไทย การผลิตรายการวีดิทัศน์การสอนวิชานาฏศิลป์ไทย

ความหมายของวีดิทัศน์

สื่อการเรียนการสอนที่มีบทบาทมากประเภทหนึ่งได้แก่ แถบบันทึกภาพเคลื่อนไหว ที่เรียกกันโดยทั่วไปว่าวิดีโอเทปหรือวีดิทัศน์เพื่อการศึกษา นั้น ราชบัณฑิตยสถาน (2529 :308) ได้ให้ความหมายคำว่า วีดิทัศน์ หรือเทปบันทึกภาพว่า มาจากคำในภาษาอังกฤษคือ วีดิโอ (Video) สอดคล้องกับศัพท์เทคโนโลยีทางการศึกษา ของ สุรัชย์ และ เสาวณีย์ สิกขาบัณฑิต (2535 : 138) ว่าวิดีโอ(Video) หมายถึง วีดิทัศน์ เช่นเดียวกัน และในความหมายที่คล้ายคลึง กันตามที่ราชบัณฑิตยสถานบัญญัติศัพท์ขึ้นนี้ หมายถึงแถบเคลื่อนสารแม่เหล็กที่ใช้บันทึก สัญญาณภาพและสัญญาณเสียง (ซูเกียรติ โพธิ์ทอง. 2544 : 11) ส่วนกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2527 : 158) ได้ให้ความหมาย คำว่า วีดิทัศน์ ว่าหมายถึง ภาพที่มองเห็น ในระบบโทรทัศน์ นอกจากนี้มีนักวิชาการศึกษาและนักวิชาการด้านเทคโนโลยีทางการศึกษา หลายท่านได้ให้ความหมายคำว่าวีดิทัศน์ไว้ได้แก่ บุญเที่ยง จุ้ยเจริญ (2534 : 179) ให้ ความหมายว่า วีดิทัศน์ หมายถึงกระบวนการบันทึกและเก็บสัญญาณภาพและเสียงไว้ใน สื่อกลาง ที่เป็นวัสดุทางแม่เหล็กไฟฟ้า และรวมไปถึงกระบวนการถ่ายทอดภาพและเสียงโดย ผ่านอุปกรณ์ทางอิเล็กทรอนิกส์ ไปสู่ผู้รับด้วย สำหรับ สมบูรณ์ สงวนญาติ (2534 : 233) ได้ให้ คำจำกัดความว่า เทปวีดิทัศน์ (Video Tape) สามารถบันทึกภาพเคลื่อนไหวลงในเส้นเทป บันทึกภาพ ในรูปของสนามแม่เหล็กโดยใช้เครื่องรับถ่ายภาพโทรทัศน์ เปลี่ยนภาพเป็นสัญญาณ ทางไฟฟ้าแล้วนำสัญญาณทางไฟฟ้ามาบันทึกไว้ในรูปของสนามแม่เหล็กบนเส้นเทปโดยใช้ เครื่องบันทึกภาพ (Video Tape Recorder) เมื่อต้องการจะดูภาพ เครื่องบันทึกภาพจะสามารถ นำเอาภาพที่เก็บไว้ในรูปของสนามแม่เหล็กบนเส้นเทปเปลี่ยนกับมาเป็นสัญญาณทางไฟฟ้า ส่ง ต่อไปยังเครื่องรับโทรทัศน์หรือมอนิเตอร์จะเกิดภาพเคลื่อนไหวปรากฏบนจอเครื่องรับได้

กิดานันท์ มลิทอง (2536 : 144) ให้ความเห็นเกี่ยวกับวิดิทัศน์ว่า วิดิทัศน์แบ่งเป็นวัสดุ คือ แถบวิดิทัศน์และอุปกรณ์เครื่องเล่นวิดิทัศน์ แถบวิดิทัศน์เป็นวัสดุที่สามารถใช้บันทึกภาพและเสียงไว้ได้พร้อมกันในแถบเทปในรูปของคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า และยังสามารถลบแล้วบันทึกใหม่ได้เช่นเดียวกับเทปบันทึกเสียง แถบวิดิทัศน์ทำด้วยสารโพลีเอสเตอร์ (Polyester) มีขนาดความกว้างของแถบเทปหลายขนาด ตั้งแต่ ½ นิ้ว ¾ นิ้ว 1 นิ้ว หรือ 2 นิ้ว ทั้งนี้แล้วแต่ชนิดและระบบของเครื่องเล่นวิดิทัศน์นั้นๆ วิจิตร วรศัทรพัสกุล (2536 : 6) สรุปความหมายของคำว่า เทปโทรทัศน์ไว้ว่า หมายถึง แถบบันทึกภาพและเสียงที่ผลิตขึ้นมาโดยมีวัตถุประสงค์ที่ใช้ในการบันทึกภาพและเสียง สำหรับการนำเสนอเพื่อความบันเทิง ข่าวสาร หรือการศึกษาหาความรู้ โดยมีส่วนประกอบที่สำคัญคือ เครื่องเล่นเทปโทรทัศน์และเครื่องรับโทรทัศน์

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นนั้น อาจสรุปได้ว่า วิดิทัศน์ หมายถึง วัสดุที่ทำการบันทึกสัญญาณภาพและสัญญาณเสียงไว้ในรูปเส้นแรงแม่เหล็กไว้บนแถบเทปซึ่งฉายผ่านเครื่องบันทึกภาพและเครื่องรับโทรทัศน์โดยสามารถปรากฏภาพที่เคลื่อนไหว และสามารถส่งสัญญาณเหล่านี้ไปยังจอเครื่องรับโทรทัศน์ที่อยู่ห่างไกลได้อย่างรวดเร็ว ทำให้ผู้ดูสามารถเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วและทั่วถึง

ประโยชน์และคุณค่าของรายการวิดิทัศน์ในด้านการศึกษา

วิดิทัศน์กับการศึกษาเป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพอย่างหนึ่งในการศึกษาทั้งในแง่ของการเรียนรู้และปริมาณของผู้เรียนดังที่ วสันต์ อดิศักดิ์ (2533 : 19) กล่าวว่า วิดิทัศน์ มีจุดเด่นที่ทำให้คุณค่าทางด้านการศึกษา การเรียนการสอนและการฝึกอบรมคือ

1. สามารถเป็นสื่อกลางระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ในห้องบรรยายขนาดใหญ่ ได้
อย่างดีช่วยให้ผู้เรียนเห็นเหตุการณ์ต่างๆ ได้อย่างชัดเจน เช่น การทดลอง การสาธิต นอกจากนี้ยังทำให้ผู้เรียน เรียนได้ครั้งละเป็นจำนวนมาก โดยการเพิ่มเครื่องรับภาพให้มากขึ้น
2. สามารถนำเอาสื่อการเรียนการสอนชนิดอื่นๆ มาใช้ประกอบในรายการวิดิทัศน์ได้
อย่างดี ไม่ว่าจะเป็นแผนภูมิ แผนภาพ แผนสถิติ ภาพถ่าย สไลด์ ภาพยนตร์ เทปโทรทัศน์ ตลอดจนวัสดุสามมิติอื่นๆ
3. สามารถนำสิ่งที่อยู่ไกลตัวผู้เรียนมาสู่ผู้เรียนได้ อาจใช้สื่อที่กล่าวในข้อ 2 เข้าช่วย
เช่น พูดถึง ภูเขา น้ำแข็ง ก็สามารถนำภาพยนตร์เกี่ยวกับสิ่งนี้เข้ามาประกอบเพื่อให้ผู้เรียนเห็นภาพได้อย่างชัดเจน
4. จัดดูอุปสรรคด้านเวลาและระยะทางออกไป ไม่ว่าด้านระบบการออกอากาศระบบ
ส่งตามสายเคเบิล หรือการบันทึกลงเทปโทรทัศน์ ทำให้ผู้รับในสถานที่ต่างๆ รับภาพและเสียงได้ง่ายขึ้น

5. เป็นสื่อที่เข้าสู่มวลชนได้เป็นจำนวนมาก จึงทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายได้มาก เมื่อเฉลี่ยต่อจำนวนของผู้รับ

6. เทคนิคทางภาพพิเศษ จะช่วยให้การผลิตรายการส่งเสริมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

7. การบันทึกภาพที่สามารถนำมาดูย้อนกลับได้ทันที ทำให้เหมาะสมสำหรับการให้ข้อมูลย้อนกลับ(Feedback)ในการฝึกอบรมต่างๆได้ดี เช่น การฝึกพูดการฝึกสอนหน้าชั้นเรียน ฯลฯ

8. มีอิทธิพลทางจิตใจต่อผู้ชม ทำให้เหมาะสมในการนำมาใช้เป็นเครื่องมือสร้างค่านิยมต่างๆ แก่ผู้ชม

9. การผสมผสานกับสื่อชนิดอื่นได้เป็นอย่างดี ทำให้สร้างคุณค่าการเรียนรู้อย่างสูง อาทิ การเชื่อมต่อบบบคอมพิวเตอร์กับเครื่องบันทึกเทปโทรทัศน์หรือเครื่องเล่นแผ่นบันทึกภาพ จะทำให้ปฏิสัมพันธ์ด้านการเรียนการสอนระหว่างผู้เรียนกับสื่อมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เพ็ญศรี ทวีสุวรรณ และคนอื่นๆ (2534 : 400) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการใช้วีดิทัศน์ เพื่อการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะสรุปได้ว่า การใช้วีดิทัศน์เหมาะสำหรับการนำมาใช้เพื่อพัฒนาทักษะหรือวิชาชีพ โดยเฉพาะการใช้วีดิทัศน์บันทึกภาพและเสียงเพื่อนำไปวิเคราะห์หาจุดบกพร่องในภายหลัง ตัวอย่างเช่น การละเล่นหรือการแสดงพื้นเมือง เป็นต้น

สมเกียรติ วรรณเฉลิม (2542 : 11) ได้กล่าวถึงคุณค่าของวีดิทัศน์ สรุปได้ว่า คุณค่าของวีดิทัศน์ มีอิทธิพลต่อการศึกษาในระดับต่างๆ มากและกว้างขวางทั่วประเทศ ประกอบกับเป็นยุคของการสื่อสารเฟื่องฟู มีดาวเทียมไทยคม ช่วยส่งเสริมพัฒนาการศึกษาของไทยให้อยู่ในรูปแบบที่สอดคล้อง นำสังคมไทยไปสู่อนาคตที่ดี

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2534 : 595-596) ได้ระบุถึงประโยชน์และคุณค่าของโทรทัศน์เพื่อการศึกษาไว้ดังนี้ คือ

1. เป็นสื่อการสอน โดยสามารถนำเอาสื่อการสอนหลายอย่างเข้ามาใช้ร่วมกันได้อย่างสะดวกเป็นการใช้สื่อที่เรียกว่า “ สื่อประสม” ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ สื่อประสมที่นำมาใช้ เช่น ภาพยนตร์ สไลด์ ฟิล์มสตริป เทปบันทึกเสียง รูปภาพ แผนภูมิ แผนสถิติ ของจริง หุ่นจำลอง หรืออุปกรณ์อื่นๆ ซึ่งสามารถนำมาใช้ร่วมกับการสอนทางโทรทัศน์ได้เป็นอย่างดี

2. โทรทัศน์เป็นอุปกรณ์การสอนที่สำคัญ ในการสอนและการเรียนของนักเรียน สามารถนำมาใช้กับผู้เรียนได้ทุกระดับชั้น ทั้งระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการอันสมบูรณ์ เนื่องจากโทรทัศน์เป็นแหล่งเผยแพร่ภาพการสอนไป

ได้ไกลและกว้างขวาง นักเรียนมีโอกาสรับประสบการณ์จากบทเรียนที่ครูโทรทัศน์ได้เลือกสรรค์เป็นอย่างดีแล้ว

3. ช่วยปรับปรุงการสอนของครูผู้สอน ช่วยให้นักเรียนสามารถจดจำตัวอย่าง หรือ

กลวิธีในการสอนที่ดีหรือในแขนงวิชาที่ครูสอนไม่ถนัดจากโทรทัศน์ ซึ่งมีผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขาเป็นผู้ดำเนินการสอน แล้วนำไปปรับปรุงการสอนของตนให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทำให้เกิดผลดีแก่นักเรียนอีกทางหนึ่งด้วย

4. ใช้ในการสาธิตอย่างได้ผล โดยเฉพาะในบทเรียนที่มีการปฏิบัติจริง ๆ เช่นการทดลองทางวิทยาศาสตร์ ชีววิทยา เคมี ศิลปะ ขับร้อง ดนตรี หรือการแสดงกิจกรรมในวิชาอื่นๆ ซึ่งผู้เรียนจากโทรทัศน์ก็สามารถเรียนได้ดี เช่นเดียวกับการเรียนจากครูจริง ๆ นอกจากนี้โทรทัศน์ยังช่วยให้ข้อมูลย้อนกลับสำหรับการสอนการสอนแบบจุลภาค และช่วยนักศึกษาฝึกสอนจากงานนิเทศก์ โดยอาจจะถ่ายเป็นเทปโทรทัศน์แล้วนำออกฉายเพื่อประเมินการสอนของตน และหาวิธีการปรับปรุงการสอนของตนให้ดียิ่งขึ้น

5. สามารถบันทึกเทปโทรทัศน์โดยในการออกรายการโทรทัศน์นั้น ผู้สอนสามารถทำการสอนล่วงหน้าแล้วบันทึกเป็นเทปโทรทัศน์ออกรายการภายหลังได้ นอกจากนี้ยังสามารถจัดข้อผิดพลาดในการสอน โดยการลบแล้วอัดเทปใหม่ก่อนที่จะนำเทปนั้นไปออกรายการได้ในภายหลัง โดยผู้สอนไม่ต้องเดินทางไปสอนด้วยตนเอง

6. สามารถผลิตรายการได้ทั้งในและนอกห้องส่ง บทเรียนโทรทัศน์ที่อยู่ในหรือนอกห้องเรียน อาจถ่ายทอดไปยังเครื่องรับที่อยู่ในห้องหรือเครื่องรับในที่ใดๆ แม้เป็นระยะทางไกลๆ และอาจแลกเปลี่ยนรายการระหว่างสถานีของแต่ละสถานีได้อีกด้วย

7. โทรทัศน์ใช้สอนกับนักเรียนได้เป็นจำนวนมาก บทเรียนทางโทรทัศน์ที่มีครูสอนเพียงคนเดียวอาจถ่ายทอดรายการไปยังนักเรียนทำให้ประหยัดด้านเวลา อุปกรณ์ จำนวนครูผู้สอน และด้านการเงินเป็นจำนวนมาก

ประหยัด จีระวรพงศ์ (2527 : 182) ได้อธิบายถึงคุณค่าของโทรทัศน์เพื่อการศึกษาไว้ดังนี้

1. สามารถให้การศึกษากับผู้เรียนจำนวนมากๆ ในเวลาเดียวกัน
2. สามารถสื่อสารได้สะดวกรวดเร็วซึ่งทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีและชวนให้เกิดการปฏิบัติ
3. สามารถใช้เทคนิคต่างๆ ในการประสมสื่อ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีและชวนให้เกิดการปฏิบัติ
4. สามารถเสริมสร้างแรงจูงใจและให้ข้อมูลย้อนกลับต่อผู้เรียนได้ทันที (โดยระบบ VHS : Video Home System อันเป็นวิดิทัศน์ที่นิยมมากในปัจจุบัน)
5. สามารถเอาชนะข้อจำกัดเกี่ยวกับระยะทาง เวลา เกี่ยวกับเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นเพื่อช่วยทำให้เข้าถึงผู้เรียนได้ง่าย
6. สามารถลดเวลาในการเรียนการสอนได้
7. ช่วยในการฝึกสอนและฝึกงาน เช่นเป็นเครื่องมือในการสอนแบบจุลภาค

8. ช่วยทำให้ออกาสทางการศึกษาของคนเรามีความเสมอภาค

เดล (Dele. 1969 : 355) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของ วิถีทัศน์ต่อการเรียนการสอนและการฝึกอบรมคือ เทปโทรทัศน์สามารถบันทึกภาพและปรับปรุงแก้ไขข้อผิดพลาดต่าง ๆ ในการสาธิตให้ดีขึ้นได้สามารถแสดงแง่มุมต่างๆที่ไม่อาจเห็นได้ด้วยวิธีธรรมดาและยังสามารถนำไปใช้ในครั้งต่อไปได้อีก

เคลลี (Kelly. 1985 : 52-56) กล่าวว่า วิถีทัศน์อำนวยความสะดวกให้หลายอย่างในวงการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารเพราะเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงการใช้ภาษาจริงๆ ในสังคมและภาษาในบริบทที่สำคัญ คือแสดงให้เห็นภาษาท่าทางและแง่มุมต่างๆในการสื่อความหมาย

นอกจากนี้นักวิชาการหลายท่านได้ทดลองใช้ประโยชน์จากวิถีทัศน์มาเป็นสื่อประกอบการศึกษา ได้แก่สมหมาย ตติยะวรรณ (2540 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จากการใช้บทเรียนวิถีทัศน์การสอนการออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษที่มีตัวชี้เน้นเสียงกับไม่มีตัวชี้เน้นเสียง” โดยกลุ่มตัวอย่างได้แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนพระยาประสงธุสุนทรารศรีย ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2540 ผลการวิจัย สรุปว่า บทเรียนวิถีทัศน์การสอนการออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษทั้ง 2 แบบมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน (80/80) และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนจากบทเรียนวิถีทัศน์การสอนการออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษที่มีตัวชี้เน้นเสียงสูงกว่ากลุ่มนักเรียนที่เรียนจากบทเรียนวิถีทัศน์การสอนการออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษที่ไม่มีตัวชี้เน้นเสียงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

กมล กมลานนท์ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาค้นคว้าเรื่อง ผลการใช้บทเรียนวิถีทัศน์ที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษา ปีที่ 4 วิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม รายวิชา ว.411 เรื่อง “วิเคราะห์ปัญหาสิ่งแวดล้อม” สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ ผลการทดลองปรากฏว่า บทเรียนวิถีทัศน์การสอนมีประสิทธิภาพเท่ากับ 87.44/88.40 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด นักเรียนที่เรียนจากบทเรียนวิถีทัศน์การสอนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนจากการสอนปกติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และนักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการสอนโดยใช้บทเรียนวิถีทัศน์และมีความคิดเห็นสอดคล้องกันเป็นส่วนใหญ่

บุญชู ใจเชื้อสกุล (2526 : 99) ได้ทำการวิจัย เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาปัจจุบันพยาบาล ของนักเรียนนายสิบเหล่าแพทย์ทหารบกที่เรียนจากเทปโทรทัศน์โดยวิธีทบทวนแบบต่างๆ ผลการศึกษาพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มผู้มีระดับความสามารถทางการเรียนสูงที่เรียนจากการสาธิตด้วยเทปโทรทัศน์ โดยวิธีทบทวนภาพปกติแบบซ้ำ และแบบหยุดภาพ สูงกว่าผู้มีระดับความสามารถทางการเรียนต่ำทุกกรณี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ . 01

จากเอกสารผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวมานั้น สรุปได้ว่า วิดีทัศน์เป็นสื่อการสอนที่มีประโยชน์ต่อการเรียนการสอนมากมาย ได้แก่ สามารถช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ชัดเจนกว่าสื่อการสอนชนิดอื่น เป็นเทคนิคที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนใจต่อการเรียน และเป็นสื่อที่สามารถเรียนรู้ได้กับผู้เรียนจำนวนมาก ทั้งแบบรายบุคคล แบบกลุ่มผู้เรียนยังใช้วีดิทัศน์เป็นสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองได้บ่อยครั้ง นอกจากนี้ วีดิทัศน์สามารถแก้ปัญหาการขาดแคลนครูผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านได้ อีกทั้งยังช่วยประหยัดเวลา และลดค่าใช้จ่ายได้เป็นอย่างดี ส่วนผลของการเรียนรู้จากวีดิทัศน์ ในการวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นนั้น พบว่าการเรียนรู้โดยใช้รายการวีดิทัศน์ให้ผลการเรียนรู้ที่ดีกว่าการเรียนการสอนโดยวิธีปกติ ดังนั้นจึงควรมีการสร้างและพัฒนารายการวีดิทัศน์การสอน

การผลิตรายการวีดิทัศน์เพื่อการศึกษา

การผลิตรายการวีดิทัศน์เพื่อการศึกษาในประเทศไทยนั้นมีน้อย ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผลงานการวิจัยในสถาบันการศึกษา และไม่มีความต่อเนื่อง ส่วนวีดิทัศน์ที่สั่งเข้ามาจากต่างประเทศนั้นจะมีการลำดับเรื่องไม่สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาของประเทศไทย ดังนั้นการผลิตรายการวีดิทัศน์ควรผลิตโดยคำนึงถึงความต้องการของประเทศ ซึ่งรูปแบบการผลิตรายการวีดิทัศน์มีการผลิตหลายรูปแบบ ดังนี้

สุรัชย์ ลิกขาบัณฑิต (2528 : 26-48) กล่าวว่า การดำเนินงานในการผลิตรายการโทรทัศน์ สามารถแยกได้เป็น 3 ขั้นตอนใหญ่ ๆ คือ

1. การวางแผนการผลิตรายการ เป็นขั้นตอนแรกที่มีความสำคัญมากเพราะการวางแผนที่ดีย่อมส่งผลถึงรายการที่จะผลิตออกมาด้วย ขั้นตอนของการวางแผนการผลิตมีดังนี้

1.1 ศึกษาจุดมุ่งหมายและเป้าหมายจากเนื้อหาหลักสูตรนั้น ๆ แล้วนำเนื้อหามาวิเคราะห์ กำหนดกลุ่มเป้าหมาย (Target Group) และจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม เพื่อให้สามารถวัดได้ และควรกำหนดวิธีนำไปใช้ด้วยว่าจะนำไปใช้ในการสอนลักษณะใด เช่น การนำเข้าสู่บทเรียนเพื่ออธิบายเนื้อหาในบทเรียน หรือเพื่อสรุปบทเรียน แล้วแต่กรณี

1.2 รวบรวมทรัพยากร และศึกษาข้อขัดแย้งในการผลิต ทั้งสองประการนี้จะต้องทำความเข้าใจกันไป โดยจะต้องศึกษาว่า มีแหล่งทรัพยากรอะไรบ้าง ที่จำเป็นต้องใช้ในกระบวนการผลิต มีเพียงพอหรือไม่ ถ้าไม่มีจะหาได้จากแหล่งใด ถ้าหาไม่ได้จะอย่างไร เช่น เครื่องมือ วัสดุ และอุปกรณ์บุคลากร งบประมาณ ปัญหาสิทธิทางกฎหมาย เป็นต้น

1.3 เขียนหัวข้อเนื้อหา และเลือกแบบการนำเสนอผู้ผลิตรายการจะต้องนำเนื้อหาจากตำราเรียน มาเขียนเป็นแบบการนำเสนอ ที่เหมาะสมกับลักษณะสื่อโทรทัศน์ รูปแบบการนำเสนอทางโทรทัศน์ที่เป็นที่นิยมได้แก่ แบบสัมภาษณ์และอภิปราย แบบบรรยาย แบบนาฏกรรม และแบบบรรยายภาพโดยไม่ให้เห็นตัวผู้บรรยาย เป็นต้น

การเตรียมการผลิตรายการมีขั้นตอนดังนี้

- 2.1 เขียนบท (Script) เป็นการวางโครงสร้างของรายการ ควรเขียนให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการศึกษา โดยมุ่งให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมาย
- 2.2 เตรียมบุคลากร ในขั้นนี้ผู้ผลิตรายการจะต้องติดต่อกับบุคคลผู้ทำหน้าที่ต่างๆ ได้แก่ ผู้เขียนบท ผู้กำกับรายการ ฝ่ายเทคนิค และผู้แสดง เพื่อนัดแนะ ชักซ้อมความเข้าใจให้ตรงกัน
- 2.3 เตรียมงานศิลปะที่จำเป็นจะต้องใช้ในการผลิตรายการ ซึ่งการเตรียมงานศิลปะจะต้องอยู่ภายใต้คำแนะนำของผู้ผลิตรายการและผู้กำกับเพื่อให้งานศิลปะสนองจุดมุ่งหมายของรายการ อีกทั้งมีความเหมาะสมกับการสื่อความหมายทางโทรทัศน์
- 2.4 เตรียมฉากและอุปกรณ์
- 2.5 เตรียมสิ่งอื่นๆ เช่น เสื้อผ้า เครื่องแต่งกายผู้แสดง ดนตรีเสียงประกอบ
- 2.6 การซ้อม เป็นขั้นตอนสุดท้าย ซึ่งจะต้องซักซ้อมทั้งฝ่ายเทคนิคและผู้แสดง

3. การดำเนินรายการ ในการดำเนินการผลิตรายการวิทยุทัศน์ ถ้าได้ปฏิบัติตามขั้นตอนต่างๆ ดังที่กล่าวมาแล้วอย่างเคร่งครัด จะทำให้ความผิดพลาดของการผลิตรายการที่อาจจะมีขึ้นก็น้อยลงย่อมหมายถึง การที่จะได้รายการที่มีคุณภาพ ซึ่งความสำเร็จของการดำเนินรายการขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้กำกับรายการและผู้ร่วมงานทุกคน จากนั้นจึงเริ่มถ่ายทำตามบทที่ได้เขียนไว้ และมาตัดต่อเพื่อเรียบเรียงภาพให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นแล้วจึงบันทึกเสียงบรรยายเสียงดนตรีและเสียงประกอบต่างๆ

วสันต์ อดิศักดิ์ (2533 : 138-144) ได้กล่าวถึงระบบในการผลิตรายการวิทยุทัศน์ การศึกษาว่า จะมี 2 ระบบ เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอยู่คือ

1. ระบบการเรียนการสอน เป็นระบบการวางแผนทางการจัดการเรียนการสอน นับตั้งแต่การวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย การวิเคราะห์เนื้อหาของบทเรียน การตั้งวัตถุประสงค์การออกแบบกิจกรรม การเรียนการสอน จนถึงประเมินผลการเรียนการสอน
2. ระบบการผลิตรายการโทรทัศน์ เป็นระบบที่เกี่ยวข้องกับงานเทคนิคทางโทรทัศน์ นับตั้งแต่การเลือกรูปแบบของรายการ การเขียนบทโทรทัศน์ การผลิตรายการ จนถึงประเมิน รายการที่ผลิต

นักวิชาการหลายท่านได้สร้างและพัฒนารายการวิทยุทัศน์ ได้ผลดังนี้

พงศ์พันธ์ อันตะริกานนท์ (2539 : 169) ได้ทำการวิจัยเพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพ บทเรียนวิทยุทัศน์ด้วยตนเอง เรื่องความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการเขียนบทวิทยุทัศน์ โดยทดลองกับบุคลากรทางสาธารณสุขที่มารับการฝึกอบรม คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล จำนวน 30 คน ผลการทดลองปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์หลังการเรียนสูงกว่าก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีประสิทธิภาพอยู่ในเกณฑ์ 90/90 ที่กำหนดไว้

ไพโรจน์ วรกระมล (2539 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาการวิจัยการวิจัยการสอนเรื่องการฝึกภาพและการใช้ภาพทางการศึกษา กับนักศึกษาภาคปกติระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2538 จำนวนทั้งหมด 160 คน ผลการวิจัยปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน และหลังเรียนของกลุ่มทดลอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นจริงและรายการวิดิทัศน์การสอนเรื่องการฝึกภาพและรายการใช้ภาพทางการศึกษามีประสิทธิภาพเป็น 91.06/93.00 แสดงว่า รายการวิดิทัศน์การสอนมีประสิทธิภาพ สูงกว่าเกณฑ์ 90/90 ที่กำหนดไว้จริง

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การผลิตรายการโทรทัศน์ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

1. การวางแผนในการผลิตรายการ
2. การเตรียมการผลิตรายการ
3. การดำเนินรายการ

โดยในการทำงานเพื่อการสร้างและพัฒนาการวิดิทัศน์ประกอบการเรียนการสอน แต่ละขั้นตอนดังกล่าวนี้ต้องได้รับความร่วมมือจากผู้ร่วมงานทุกฝ่ายจึงจะทำให้วิดิทัศน์ประกอบการศึกษาที่สร้างขึ้น บรรลุผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายทางการศึกษาที่วางไว้

การหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ

การหาประสิทธิภาพของเครื่องมือที่ใช้เป็นสื่อการสอนถือเป็นการตรวจสอบและประเมินคุณค่าของสื่อการสอนอย่างเป็นระบบก่อนที่จะนำไปใช้ในการสอน ในการหาประสิทธิภาพของการสอนนั้น มีความสำคัญมากและมีผู้ให้ความหมายไว้ด้วยกันหลายท่านดังนี้

ไชยยศ เรืองสุวรรณ (2533 : 127) ได้กล่าวว่า การประเมินสื่อการเรียนการสอน เป็นการพิจารณาหาประสิทธิภาพและคุณภาพของสื่อการเรียนการสอน ดังนั้นการประเมินสื่อจึงเริ่มด้วยการกำหนดปัญหาหรือคำถามเช่นเดียวกับการวิจัย ด้วยเหตุนี้การประเมินสื่อจึงเป็นการวิจัยอีกแบบหนึ่งที่เรียกว่าการวิจัยประเมิน (Evaluation Research) และ บุญชม ศรีสะอาด (2538 :23) ได้กล่าวถึงการหาประสิทธิภาพสื่อการสอนว่าสื่อการสอนนั้นมีคุณภาพและมีคุณค่าหรือไม่ ในระดับใดสื่อที่แตกต่างกันอาจช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้ต่างกัน และสื่อชนิดเดียวกันถ้าจัดทำแตกต่างกันอาจมีประสิทธิภาพการเรียนรู้ในจุดประสงค์ และเนื้อหาสาระอย่างเดียวกันได้ไม่เท่ากัน จุดประสงค์ของการใช้สื่อการสอนก็เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องพัฒนาและเลือกสื่อที่เหมาะสมที่สุดตามสถานการณ์นั้น นอกจากนี้ อธิพร ศรียมก (2525 : 211) ได้กล่าวสรุปไว้ว่า การประเมินผลสื่อการสอนหมายถึง การตรวจสอบคุณภาพของสื่อการสอนนั้นว่ามีคุณภาพเพียงใดช่วยให้การสอนบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างแท้จริงหรือไม่ ถ้าไม่เป็นเพราะเหตุใด หากจะผลิตสื่อออกเป็นจำนวนมาก การทดสอบ

หาประสิทธิภาพจะเป็นหลักประกันว่าผลออกมาแล้วใช้ได้ มิฉะนั้นจะเสียเงิน เสียเวลาโดยใช้ประโยชน์ไม่ได้

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การหาประสิทธิภาพของสื่อการสอน นับเป็นขั้นตอนที่สำคัญของกระบวนการสร้างและผลิตสื่อการสอน เราจะได้ทราบว่าสื่อการสอนนั้นมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพหรือไม่ สื่อการสอนจะสามารถช่วยให้การเรียนรู้การสอนบรรลุตามวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด โดยผู้สร้างสื่อจะได้นำข้อมูลที่ได้้นมาปรับปรุงและพัฒนาให้สื่อการสอนนั้นสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพต่อไป

ขั้นตอนการหาประสิทธิภาพของสื่อการสอน

ขั้นตอนการหาประสิทธิภาพของสื่อการสอนนั้นเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ทราบว่าเมื่อใช้สื่อแล้ว จะเกิดประสิทธิผลต่อการเรียนมากน้อยเพียงใด มีนักวิชาการได้แสดงความคิดเห็นไว้หลายท่านสรุปได้ดังนี้

สมพร จารุณัฐ (2534 : 34-35) ได้กล่าวว่า การประเมินผลสื่อการสอนมี 3 ลักษณะคือ

1. การประเมินผลแบบตัวต่อตัว การประเมินผลแบบตัวต่อตัวเกิดจากนักพัฒนาการเรียนรู้การสอน โดยทำการประเมินสื่อการสอนกับผู้เรียนคนหนึ่งซึ่งเป็นตัวแทนที่ดีของกลุ่ม ผู้ประเมินจะต้องจับปฏิกิริยาของผู้เรียนเพื่อค้นหาข้อบกพร่อง ข้อผิดพลาดหรือการตกหล่นเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่อาจปรากฏอยู่ในสื่อการเรียนการสอนตลอดจนลักษณะของการลังเลและความเข้าใจผิดต่อสื่อว่ามีบ้างหรือไม่และจะมีการทดสอบพฤติกรรมของผู้เรียนด้วย ผู้ประเมินจะต้องตีความข้อมูลที่ได้ทั้งหมดด้วยความระมัดระวังพร้อมไปกับการพิจารณาให้สอดคล้องสัมพันธ์กับกระบวนการวิธีที่ใช้ด้วย

2. การประเมินผลในกลุ่มย่อย เป็นการประเมินที่ทำกับผู้เรียนจำนวน 10-20 คน ควรใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง หรือเลือกแต่ละบุคคลที่เป็นตัวแทนของผู้เรียนจริงๆ ในการดำเนินการสอน ใช้สภาพแวดล้อมที่ใกล้เคียงมากที่สุด ผู้ออกแบบจะสังเกตการเรียนรู้การสอน ผลของการประเมินในกลุ่มย่อยจะเป็นแหล่งข้อมูลสำหรับการแก้ไขปรับปรุงโดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วยให้มีการตรวจสอบ และเปลี่ยนแปลงสื่อการเรียนการสอนทั้งชุดเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าจะสามารถนำไปใช้ให้บรรลุจุดประสงค์ของการเรียนรู้ได้ดีที่สุดเพราะผู้ออกแบบสามารถปรับปรุงแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงส่วนที่ล้มเหลว เช่น ปรับปรุงส่วนที่พบว่า น่าเบื่อให้น่าสนใจขึ้น ปรับปรุงหรือเพิ่มเติม ข้อทดสอบที่ใช้ในการประเมินผลการเรียนรู้ให้ชัดเจนกะทัดรัดและถูกต้องตามเนื้อหา เป็นต้น

3. ประเมินผลกับผู้เรียนที่เป็นผู้แทนจริงประมาณ 30 คน จะต้องสร้างสภาพการณ์ของการเรียนการสอนที่เป็นแบบฉบับของสถานการณ์จริง ซึ่งจะนำสื่อการเรียนการสอนทั้งชุดไปใช้อย่างต่อเนื่องมีการใช้สื่อการสอนตามที่วางแผนไว้ ผลการประเมินจะเป็นเครื่องชี้ประสิทธิผล

ของการเรียนรู้ การยอมรับได้ และความน่าสนใจ ดังนั้น ข้อมูลจากการประเมินตามสภาพการใช้จริง จึงเป็นพื้นฐานสำหรับการปรับปรุงแก้ไขผลผลิตเพื่อใช้ในการเรียนการสอนถึงแม้ว่าการออกแบบจะดำเนินการตามขั้นตอนวิธีการที่ดีความมาจากทฤษฎีของการเรียนการสอนอย่างใกล้ชิด แต่ข้อมูลจากการประเมินผลก็มีแนวโน้มว่า จะช่วยให้เกิดการปรับปรุงแก้ไขสื่อการเรียนการสอนทั้งชุดให้สามารถนำไปใช้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ได้มากที่สุด

เอสพิชและวิลเลียมส์ (Espich and Williams.1976 : 75-76) ได้อธิบายถึงการทดลองใช้และปรับปรุงแก้ไขสื่อการสอนและบทเรียนสำเร็จรูปไว้ 3 ขั้นตอน คือ

1. การทดสอบทีละคน (One to One Testing) จากกลุ่มตัวอย่างที่มีผลการเรียนระดับต่ำกว่ากลางเล็กน้อย จำนวน 2-3 คน เพื่อให้ศึกษาสื่อที่พัฒนาขึ้นและหลังจากการศึกษาผู้พัฒนาจะสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อบกพร่องของสื่อจากกลุ่มตัวอย่างนั้น

2. การทดลองกับกลุ่มเล็ก (Small Group Testing) ใช้กลุ่มตัวอย่าง 5-8 คน ดำเนินการคล้ายตอนที่ 1 แต่ให้กลุ่มตัวอย่างได้รับการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยเพื่อนำผลไปวิเคราะห์ทดสอบประสิทธิภาพของสื่อ โดยอาศัยเกณฑ์มาตรฐาน 90/90 โดย 90 ตัวแรกหมายถึง คะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 90 ขึ้นไป ส่วน 90 ตัวหลังหมายถึง ผู้เรียนร้อยละ 90 ของผู้เรียนทั้งหมดสามารถทำข้อสอบข้อหนึ่งๆ ได้ถูกต้อง หากผลการวิเคราะห์เป็นไปตามเกณฑ์ดังกล่าว ก็ปรับปรุงแก้ไขเฉพาะส่วนที่บกพร่อง เพื่อนำไปทดลองใช้ ในขั้นตอนที่ 3

3. การทดลองภาคสนาม (Field Testing) กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชากรเป้าหมายจริง โดยผู้พัฒนาสื่อจะไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับการทดลองด้วย แต่จะอาศัยครูผู้สอนดำเนินการแทน โดยใช้วิธีดำเนินการเช่นเดียวกับขั้นตอนที่ 2

เมเยอร์ (Mayer.1984 : 305-344) ได้อธิบายขั้นตอนสำคัญของการวิจัยและพัฒนาชุดฝึกไว้ 3 ขั้นตอนดังนี้

1. การพิจารณาจากกลุ่มเพื่อน (Judgement by Peers) โดยให้ศึกษาชุดฝึกทีละชุด หลังการศึกษาผู้พัฒนาชุดฝึกจะสอบถามความคิดเห็นทั่วไปเกี่ยวกับชุดฝึก จากนั้นจึงร่วมกันพิจารณาหาข้อบกพร่องเป็นรายหน้า หลังจากนั้นให้ผู้ศึกษาชุดฝึกตอบแบบสอบถาม แบบประมาณค่าและแบบปลายเปิดเพื่อนำไปวิเคราะห์หาข้อบกพร่องต่อไป

2. ทดลองกับกลุ่มเล็ก (Trial with Small Group) จากอาสาสมัคร 3-5 คน มีการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน มีการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนในระหว่างเรียน หลังศึกษาเสร็จ ผู้ศึกษาชุดฝึกจะร่วมกันอภิปรายชี้แจงถึงข้อบกพร่องของชุดฝึก เพื่อปรับปรุงแก้ไขต่อไป

3. ทดลองกับชั้นเรียนที่เป็นตัวแทน (Trial with Representation Class or Classes) ดำเนินการคล้ายขั้นตอนที่ 2 คือให้มีการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน เนื่องจากการทดลองใช้สื่อ ในขั้นตอนนี้ ใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวนมาก ไม่สะดวกในการสัมภาษณ์หรืออภิปรายแบบเดิม

ข้อมูลที่ได้จากการทดลองก่อนเรียนและหลังเรียน และจากแบบสอบถาม จะได้รับการวิเคราะห์เพื่อหาข้อบกพร่องของสื่อที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขต่อไป

เกณฑ์การหาประสิทธิภาพ

การกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพของสื่อการสอน เป็นการคาดหมายว่า ผู้เรียนจะบรรลุวัตถุประสงค์หรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและเป็นที่พึงพอใจของผู้ประเมิน โดยกำหนดให้เป็นเปอร์เซ็นต์ผลเฉลี่ยของคะแนนการทำงานและการประกอบกิจกรรมของผู้เรียนทั้งหมด โดยมีสัญลักษณ์คือ E1/E2 หรือประสิทธิภาพของกระบวนการ/ประสิทธิภาพของผลลัพธ์

ประสิทธิภาพของกระบวนการ คือการประเมินพฤติกรรมต่อเนื่อง (Tremitional Behavior) ของ ผู้เรียน ได้แก่ การประเมินกิจกรรมกลุ่มงานที่มอบหมายและกิจกรรมอื่นๆ ที่ผู้สอนกำหนดไว้ ส่วนประสิทธิภาพของผลลัพธ์คือ การประเมินพฤติกรรมขั้นสุดท้าย (Terminal Behavior) โดยพิจารณาจากการสอบหลังเรียนและการสอบไล่ เสาวณีย์ สิกขาบัณฑิต (2528 : 294-295) ได้กล่าวถึงแนวทางการหาประสิทธิภาพชุดการสอน โดยถือหลักแบบสรุทธฐานคือ ถือเกณฑ์ 90/90 โดยใช้สูตรคำนวณหาประสิทธิภาพดังนี้

$$E_1 = \frac{\left(\frac{\sum x}{N} \right)}{A} \times 100$$

$$E_2 = \frac{\left(\frac{\sum F}{N} \right)}{B} \times 100$$

โดยที่ E1 หมายถึง ประสิทธิภาพของกระบวนการที่จัดไว้ในชุดการสอน คือเป็นร้อยละจากการทำแบบฝึกหัด และ / หรือประกอบกิจกรรมการเรียนรู้

E2 หมายถึง ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ พฤติกรรมที่เปลี่ยนในตัวผู้เรียนคือเป็นร้อยละจากแบบการสังเกตการทำแบบทดสอบหลังเรียน และ / หรือประกอบกิจกรรมหลังเรียน

$\sum x$ หมายถึง คะแนนรวมของผู้เรียนจากการทำแบบฝึกหัด และ / หรือการประกอบกิจกรรมการเรียนรู้

ΣF หมายถึง คะแนนรวมของผู้เรียนจากการทำการทดสอบหลังเรียน และ / หรือการประกอบกิจกรรมหลังการเรียน

N หมายถึง จำนวนผู้เรียน

A หมายถึง คะแนนเต็มของแบบฝึกหัด และ / หรือกิจกรรมการเรียน

B หมายถึง คะแนนเต็มของแบบทดสอบหลังเรียน และ / หรือกิจกรรมหลังเรียน หากผู้เรียนได้คะแนนไม่ถึงเกณฑ์ที่ตั้งไว้ จะต้องแก้ไขปรับปรุงชุดการสอนนั้นแล้วหาประสิทธิภาพใหม่อีกครั้ง และถ้ายังได้ผลต่ำกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ก็ต้องปรับปรุงแก้ไขอีกจนกว่าจะได้ผลเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้

การยอมรับประสิทธิภาพ

ในการตั้งเกณฑ์ประสิทธิภาพการจะยอมรับประสิทธิภาพว่า ได้หรือไม่นั้น นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวไว้ดังนี้

อิทธิพร ศรียมก (2525 : 252) ได้กล่าวว่าชุดการสอนที่ผ่านกระบวนการทดสอบประสิทธิภาพตามขั้นตอนนั้น ตั้งแต่การทดสอบแบบเดี่ยว (1 : 1) แบบกลุ่มย่อย (1 : 10) และแบบกลุ่มใหญ่ (1 : 100) แล้วจะนำผลคะแนนมาเทียบค่าระหว่างผลของประสิทธิภาพกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ เพื่อดูว่าจะยอมรับประสิทธิภาพหรือไม่ การยอมรับประสิทธิภาพให้ถือค่าแปรปรวน 2.5-5 % นั่นคือประสิทธิภาพ ของชุดการสอนไม่ควรต่ำกว่าเกณฑ์เกิน 5 % แต่โดยปกติจะกำหนดไว้ 2.5 % ตัวอย่างเช่น เราตั้งเกณฑ์ประสิทธิภาพ 90/90 เมื่อทดลองแบบกลุ่มใหญ่แล้วปรากฏว่าชุดการสอนนั้นมีประสิทธิภาพ 87.5/87.5 กล่าวคือ ต่ำกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ แต่เราก็กยอมรับได้ว่าชุดการสอนที่สร้างขึ้นนั้นมีประสิทธิภาพที่ยอมรับได้ สอดคล้องกับ จุลองชัย สุรวฒนบุรณ์ (2528 : 215) ได้เสนอเกณฑ์ประสิทธิภาพของชุดการสอนไว้ 3 ระดับ คือ

1. สูงกว่าเกณฑ์เมื่อประสิทธิภาพของชุดการสอนสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้มีค่าเกิน 2.5% ขึ้นไป
2. เท่าเกณฑ์ เป็นประสิทธิภาพของชุดการสอน เท่ากับ หรือสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ไม่เกิน 2.5%
3. ต่ำกว่าเกณฑ์เมื่อประสิทธิภาพของชุดการสอนต่ำกว่าเกณฑ์แต่ไม่ต่ำกว่า 2.5% ถือว่า มีประสิทธิภาพที่ยอมรับได้

จากที่กล่าวมานั้น สรุปได้ว่า ในการหาประสิทธิภาพของชุดการสอน หรือ สื่อการสอนเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการสร้างสื่อการสอนที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ โดยที่การหาประสิทธิภาพของสื่อการสอนจะเป็นการทดสอบหรือตรวจสอบ ชุดการสอนหรือสื่อการสอนที่สร้างขึ้นนั้น ซึ่งต้องมีการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานขึ้นเพื่อใช้ทดสอบให้ทราบว่า สื่อการสอนนั้นเป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่สร้างขึ้นมากน้อยเพียงใด สำหรับเกณฑ์การประเมินสื่อการสอนนั้น

มีอยู่หลายแนวทางในการที่จะตัดสินใจใช้เกณฑ์การหาประสิทธิภาพแนวทางใดขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของสื่อการสอนแต่ละชนิดที่สร้างขึ้น

ความหมายของความพึงพอใจ

ความพึงพอใจเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จของงานอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีผลมาจากการได้รับการตอบสนองต่อแรงจูงใจ และความต้องการของแต่ละบุคคล ทั้งในทางด้าน การสร้างสื่อการเรียนการสอนและ หรืองานด้านอื่นๆ มีผู้ให้ความหมายเรื่องความพึงพอใจไว้หลายท่านสรุปได้ดังนี้

สมยศ นาวิการ (2524:39) กล่าวว่า ความสำเร็จของงานอย่างมีประสิทธิภาพ คือ ความรุนแรงของความต้องการของบุคคลเพื่อผลความพึงพอใจจะเป็นไปได้ทั้งทางบวกและทางลบ และ พิน คงพล (2529 : 21) ได้กล่าวว่า ความพึงพอใจ เป็นความรู้ รักชอบ ยินดี เต็มใจ หรือเจตคติที่ดีของบุคคลที่มีต่องานที่เขาปฏิบัติ ความพึงพอใจในการทำงานเกิดจากการได้รับการตอบสนองความต้องการทั้งทางด้านวัตถุหรือจิตใจ สอดคล้องกับคำกล่าวของ กิติมา ปริดีติลล (2529 : 321) ที่กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกพอใจในงานที่ทำ เมื่องานนั้นให้ประโยชน์ตอบแทนทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ ซึ่งสามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานของเขาได้ ในด้านความพึงพอใจในการเรียนการสอน สุเทพ เมฆ (2531 : 39) กล่าวว่า ความพึงพอใจในบรรยากาศการเรียนการสอน หมายถึง ความรู้สึกพอใจในสภาพการจัดองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีชีวิตชีวา มีความแตกฉานทางสติปัญญา กระตือรือร้นเพื่อประโยชน์ในทางการเรียนของตนเอง นอกจากนี้มีนักวิชาการต่างประเทศได้กล่าวถึงความพึงพอใจไว้หลายท่านสรุปได้ดังนี้ มอร์ส (Morse.1955 : 27) ได้กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่สามารถลดความเครียดของบุคคลให้น้อยลง ถ้ามีความเครียดมากจะทำให้เกิดความไม่พึงพอใจในการทำ กิจกรรม อิงลิช และ อิงลิช (English and English.1958 : 473) ได้กล่าวไว้ว่า ความพึงพอใจ เป็นสภาพอินทรีย์เมื่อแรงจูงใจที่เกิดขึ้นในขณะนั้นได้บรรลุเป้าหมายหรือสภาพความรู้สึกของบุคคลที่ได้รับการตอบสนอง ความหิวกระหายและความต้องการ และ วอลเลอร์สแตน (Wallerstein.1971 : 256) ให้ความหมายความพึงพอใจว่า เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้น เมื่อได้รับผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย และเป็นกระบวนการทางจิตวิทยา ไม่สามารถมองเห็นได้ชัดเจน แต่สามารถคาดคะเนได้ว่ามีหรือไม่มี จากการสังเกตพฤติกรรมของคนเท่านั้น การที่จะทำให้เกิดความพึงพอใจจะต้องศึกษาปัจจัยและองค์ประกอบที่เป็นสาเหตุแห่งความพึงพอใจนั้น สอดคล้องกับ กู๊ด (Good.1973 : 320.) ให้ความหมายความพึงพอใจว่า หมายถึง คุณภาพหรือระดับความพอใจ ซึ่งเป็นผลจากความสนใจต่างๆ และทัศนคติของบุคคลที่มีต่อกิจกรรม

จึงอาจสรุปได้ว่า ความพึงพอใจเป็นเรื่องนามธรรมในด้านอารมณ์ ความรู้สึก และทัศนคติของบุคคล ที่เกิดจากสิ่งเร้าและแรงจูงใจ โดยจะส่งผลให้ปรากฏออกมาเป็นพฤติกรรมซึ่งเป็นส่วนประกอบที่สำคัญมากในการทำกิจกรรมต่างๆ ของบุคคล

ความหมายของทักษะ

ทักษะ (Skill) ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (2538 : 392) ได้ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง ความชำนาญ จากความหมายนี้ทักษะจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการฝึกฝนอยู่เป็นประจำจึงจะเกิดความชำนาญในการเรียน นอกจากนี้นักการศึกษาหลายท่านยังให้ความหมาย คำว่า ทักษะไว้ดังนี้

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2524 : 270) ให้ความเห็นว่า ทักษะคือ ลักษณะของพฤติกรรมที่แสดงถึงความสามารถในการแสดงออกได้ต่อเนื่องกันหรือประสานสัมพันธ์กันของอวัยวะต่างๆ ในร่างกาย หรือความคิดที่โต้ตอบกับปัญหาอย่างคล่องแคล่ว ถูกต้อง จนเป็นนิสัยหรือเป็นแบบอัตโนมัติ เช่น คนที่พูดภาษาอังกฤษได้คล่องแคล่ว แสดงถึงการมีทักษะในการใช้ภาษาอังกฤษ เสมียนที่พิมพ์ดีดได้ ถูกต้องและรวดเร็ว แสดงถึงการมีทักษะในการใช้มือ เป็นต้น

ปราณี รามสูตร (2527 : 148) กล่าวว่า ทักษะคือ กระบวนการของพฤติกรรมในการทำกิจกรรมต่างๆ อันเป็นผลมาจากการพัฒนาความสามารถของบุคคลทำให้บุคคลทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งได้อย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ เช่น คนที่มีลักษณะทางด้านการแต่งคำประพันธ์หรือบทร้อยกรองก็จะสามารถแต่งบทร้อยกรองได้อย่างรวดเร็วและไพเราะได้ ใจความดีกว่าคนที่ไม่มีทักษะในเรื่องนี้ หรือคนที่มีความรู้เกี่ยวกับการพูดในที่ชุมชนจะสามารถพูดได้ทันทีที่ถูกร้องให้พูด เป็นต้น

ส.วาสนา ประवालพฤษ (2537 : 5) ได้ให้ความหมายของทักษะสรุปว่า ทักษะคือ ความชำนาญ วิชาทักษะหรือเนื้อหาที่เป็นทักษะ หมายถึงวิชาที่จะต้องสอนให้เกิดความชำนาญสามารถนำไปใช้ได้อย่างคล่องแคล่ว ว่องไว ไม่ผิดพลาด วิชาเหล่านี้เปรียบเสมือนเครื่องมือเครื่องใช้ ที่จะต้องฝึกใช้ให้เกิดความชำนาญ จึงจะสามารถใช้เครื่องมือเหล่านี้ได้ดีมีประสิทธิภาพ ความชำนาญจะเกิดขึ้นได้ต้องฝึกปฏิบัติบ่อยๆ และทำมากๆ ก็จะทำให้เกิดความชำนาญเกิดทักษะขึ้น ทำนองเดียวกับวิชาทักษะหรือเนื้อหาที่ประสงค์จะให้เกิดทักษะก็ต้องใช้วิธีสอนโดยฝึกให้ผู้เรียนทำมากๆ ทำบ่อย ครั้ง จนเกิดความชำนาญขึ้น

ทักษะตามแนวคิดไทย หมายถึง ความชำนาญ ความสันทัด ความชัดเจน ในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง การที่บุคคลจะมีความชำนาญคือมีความเชี่ยวชาญ จะมีความสันทัดคือมีความถนัด และจะมีความชัดเจนคือมีประสบการณ์มากได้นั้น บุคคลนั้นจะต้องผ่านการฝึกมาอย่างดี การฝึกก็คือการลงมือทำ ลงมือหัด ลงมือปฏิบัติทดลองเพื่อให้เกิดการทำได้และความชำนาญตามมา ในการฝึกนั้นอาจฝึกได้หลายแบบ หลายวิธีแตกต่างกันไป อาทิ มีการฝึกงาน คือสอนให้ทำงานจน

ทำได้ มีการฝึกซ้อม คือซ้อมทำให้ชำนาญ มีการฝึกนิสัย คือหัดนิสัยให้เป็นไปตามที่ปรารถนา มีการฝึกปรือ คือฝึกให้ทำงานเป็น หัดให้ทำงานทำได้ดี มีการฝึกฝน คือเพียรฝึก เพียรทำ พยายามฝึกโดยไม่ลดละ หรือมีการฝึกหัด คือฝึกให้ชำนาญ หัดให้ทำงานชำนาญ (สมพงษ์ สิงหะพล.

2544 : 25)

ในต่างประเทศมีผู้ให้ความหมาย คำว่า ทักษะ ไว้ เช่น ดี เซคโค (De Cecco. 1968 : 309-319) ให้ความหมายว่า ทักษะคือ การกระทำที่มีการตอบสนอง ต่อสิ่งเร้า โดยการตอบสนองนั้นๆ มีลักษณะต่อเนื่องกัน (Response Chains) การตอบสนองนั้นเป็นการประสานงานกันของการเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อ ตั้งแต่ 2 ส่วนขึ้นเป็น Movement Coordination และการตอบสนองนั้นๆ มีการแสดงออกที่เป็นกระบวนการ Response Pattern นอกจากนี้ แกร์ริสันและมอร์แกน (Garrison and Morgan. 1972 : 640) ให้ความเห็นว่า ทักษะเป็นแบบของพฤติกรรมที่กระทำไปด้วยความราบเรียบ (Smoothly) ถูกต้องรวดเร็วแม่นยำ ซึ่งเป็นผลมาจากการพัฒนาความสามารถของตน

สรุปได้ว่า ทักษะหมายถึง ความชำนาญในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อย่างรวดเร็วถูกต้องแม่นยำ โดยต้องผ่านการฝึกฝน และมีประสบการณ์จากการฝึกปฏิบัติ มาอย่างดี

กระบวนการเกิดทักษะ

ฟิทท์ (มาลินี จุฑะรพ, 2537 : 128 ; อ้างอิงจาก Fittf. n.d.) ได้กำหนดกระบวนการเกิดทักษะไว้ 3 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Phase) ทักษะในขั้นนี้เป็นขั้นที่ผู้เรียนทักษะจะทำความเข้าใจ หรือเรียนรู้ธรรมชาติของทักษะ ปกติทักษะขั้นนี้จะเกิดขึ้นโดยไม่ต้องใช้เวลาฝึกฝนมาก ความรู้ความเข้าใจนั้น อาจเกิดจากการสังเกต จากการสอนหรือการอธิบายจากผู้อื่น การเรียนทักษะในขั้นนี้ผู้เรียนจะต้องสนใจเป็นพิเศษแต่จะมีความผิดพลาดได้ อาจจะทำได้ช้า ถ้าการประสานสัมพันธ์ทางกลไกยังไม่ดีหรือถูกรบกวนจากสิ่งแวดล้อม

2. ขั้นของการจัดระเบียบกลไกกล้ามเนื้อ (Organizing Phase) เป็นขั้นที่มีทักษะระดับกลางในขั้นนี้อวัยวะที่รับสัมผัส อวัยวะแสดงออกและการตรวจสอบความถูกต้องจากการกระทำนั้น ๆ มีการประสานกันอย่างมีระเบียบ ซึ่งสามารถประกอบกิจกรรมได้ดีจนเกือบจะเป็นอัตโนมัติ เป็นขั้นที่ใช้กลไกกล้ามเนื้อมากกว่าการใช้ความรู้ความเข้าใจ

การเกิดทักษะในขั้นนี้จะทำได้ดีแม้จะมีความตั้งใจน้อย สามารถตรวจสอบความถูกต้องหรือรู้ผลในสิ่งที่ทำได้รวดเร็ว ถูกต้อง และเป็นไปโดยอัตโนมัติโอกาสที่จะผิดพลาดมีน้อยมาก

3. ขั้นที่มีทักษะอย่างสมบูรณ์ (Perfecting Phase) ขั้นนี้ต้องใช้ความรู้ความชำนาญ ซึ่งจะต้องผ่านมาจากการเรียนขั้นที่ 1 และขั้นที่ 2 มาก่อน เป็นทักษะระดับที่สามารถทำได้รวดเร็วถูกต้อง และเป็นไปโดยอัตโนมัติ โอกาสที่จะผิดพลาดมีน้อยมาก

สรุปได้ว่ากระบวนการฝึกทักษะจะเริ่มจากความรู้ความเข้าใจขั้นต้นก่อน จากนั้นจะเป็นการจัดระเบียบกลไกกล้ามเนื้อและกระบวนการที่มีทักษะอย่างสมบูรณ์

การสอนทักษะปฏิบัติ

ในการสอนเพื่อให้เกิดทักษะปฏิบัตินั้น นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความเห็นไว้ดังนี้ ประสาท อิศรปริดา (2523 : 174) ได้สรุปเกี่ยวกับวิธีการสอนเพื่อให้เกิดทักษะไว้ว่า

1. วิเคราะห์ทักษะออกเป็นหน่วยย่อย แล้วสอนทักษะย่อยๆ นั้นให้สอดคล้องตามความสามารถ และระดับพัฒนาการทางสมองของผู้เรียน
2. สาธิตหรือแสดงตัวอย่างการตอบสนองที่ถูกต้องในทักษะนั้นๆ ให้แก่ผู้เรียน
3. แนะนำการตอบสนองในระยะแรก เริ่มด้วยการใช้คำพูดหรือกริยาท่าทาง
4. จัดให้มีการฝึกฝนอย่างเหมาะสม ซึ่งต้องพิจารณาถึงการฝึกหัด การพัก กำหนดช่วงเวลาฝึกและพักให้เหมาะสมกับกิจกรรมนั้นๆ
5. ให้ผู้เรียนทราบผลการกระทำ เพื่อจะได้แก้ไขปรับปรุงการตอบสนองที่ไม่ถูกต้องให้ถูกต้องสมบูรณ์

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535 : 88 - 89) ได้เสนอวิธีการสอนเพื่อให้เกิดทักษะไว้ดังนี้

1. วิเคราะห์ทักษะโดยต้องพิจารณาแยกแยะรายละเอียดของทักษะนั้นๆ ออกมา
2. ตรวจสอบความสามารถเบื้องต้นที่เกี่ยวกับทักษะของผู้เรียนว่าเกี่ยวกับอะไร เพียงใดและทดสอบการปฏิบัติเบื้องต้นต่างๆ ตามลำดับก่อน - หลัง
3. จัดการฝึกหน่วยย่อยต่างๆ และฝึกหนักในหน่วยที่ขาดไป และอาจฝึกสิ่งที่เขาพอจะเป็นอยู่แล้วให้ชำนาญเต็มที่และให้ความสนใจในสิ่งที่ยังไม่ชำนาญ
4. ชี้นำอธิบายและสาธิตทักษะให้ผู้เรียน เป็นการแสดงทักษะทั้งหมด โดยการอธิบาย การแสดงให้เห็นตัวอย่าง หรือให้ผู้เรียนชมภาพยนตร์หรือจัดหาผู้เชี่ยวชาญแสดงให้ดู ในขั้นต้นไม่จำเป็นต้องอธิบายมาก ให้ผู้เรียนดูตัวอย่าง และสังเกตเอง การใช้ภาพยนตร์สอนทักษะต่างๆ นั้นได้มีผู้สนใจศึกษากันมาก เช่น ภาพยนตร์ประเภทภาพช้า(Slow motion)ของการกระโดดสูงของแซมเปียนสอนกระโดดสูงเป็นต้น ภาพยนตร์มีคุณค่าอย่างยิ่งในขั้นแรกของการเรียน และขั้นสุดท้ายของการเรียน

5. ขั้นตอนภาวะเพื่อการเรียน 3 ประการ คือ

5.1 จัดลำดับขั้นสิ่งเร้า และการตอบสนองให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติอย่างถูกต้อง ตามลำดับก่อนหลัง สิ่งใดที่เกี่ยวข้องกันต้องจัดให้ติดต่อกัน

5.2 การปฏิบัติต้องจัดกำหนดเวลาของการปฏิบัติให้ดี จะใช้เวลาแต่ละครั้งนานเท่าใดหรือแต่ละครั้งจะมีการหยุดพักมากน้อยเพียงใด การฝึกแต่ละครั้งอาจใช้ครั้งเดียวหรือหลายครั้งต้องคิดพิจารณาให้ดี จะใช้การปฏิบัติแบบแข่งขันปฏิบัติหรือฝึกแบบรวดเร็ว ขึ้นอยู่กับ

การเรียนรู้ขั้นตอนต่างๆของการฝึกทักษะ สำหรับในขั้นสุดท้ายของการเรียนทักษะอาจใช้การฝึกฝนนานได้

5.3 การให้ทราบผลของการปฏิบัติ การฝึกปฏิบัติในขั้นแรกๆ ควรบอกให้ผู้เรียนได้ทราบว่าเขามีข้อบกพร่องอย่างไร ซึ่งเป็นการสร้างผลจากภายนอก เป็นการบอกให้ทราบว่า จะต้องแก้ไขอย่างไร เมื่อผู้เรียนก้าวหน้าไปถึงขั้นที่สองและขั้นที่สามคือ มีความชำนาญมากขึ้น เขาจะสังเกตตัวเอง เป็นการทราบผลจากตัวเองโดยพิจารณาจากผลของการเคลื่อนไหวของตนเอง

ดีเซคโก (De Cecco.1968 : 309-319)ได้เสนอวิธีการสอนเพื่อให้เกิดทักษะดังนี้

1. ก่อนดำเนินการสอน ครูควรวิเคราะห์ทักษะที่จะสอนเสียก่อนว่าจะสอนทักษะอะไร ก่อนหลัง

2. ควรทดสอบความสามารถในการใช้อวัยวะต่างๆ ให้สัมพันธ์กัน

3. ฝึกฝนเฉพาะทักษะที่ยังขาดอยู่

4. อธิบายและสาธิตการฝึกทักษะตามลำดับก่อนหลัง

5. ดำเนินการฝึกอย่างต่อเนื่อง

6. ปรับปรุงแก้ไขให้เกิดทักษะอย่างแท้จริง

นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการได้ทดลองนำ วิดีทัศน์ มาเป็นสื่อการสอนด้านทักษะปฏิบัติได้แก่

เอลรอด (Elrod. 1972 : 5823 – A) ได้ทดลองใช้เทปโทรทัศน์ เป็นเครื่องมือในการสอนทักษะ กฎเกณฑ์ในการขับร้อง กับนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยจอร์เจีย กลุ่มทดลองเป็นนักศึกษาฝึกหัดครูที่ศึกษาในด้านดนตรีโดยฝึกทักษะและหลักการทางดนตรี กลุ่มทดลองจำนวน 104 คน โดยผู้ทดลองได้บันทึกเทปโทรทัศน์การร้องเพลงไว้ก่อน แล้วนำไปทดลองในกลุ่มทดลอง โดยกลุ่มทดลองสอนโดยใช้เทปโทรทัศน์ และกลุ่มควบคุมสอนแบบปกติ โดยครูคนเดียวกัน เป็นเวลา 30 สัปดาห์ ตอนสุดท้ายของการทดลอง บันทึกเทปโทรทัศน์นักเรียนอีกครั้งหนึ่งแล้ววัดผลโดยใช้เกณฑ์ 3 ข้อ จากผลการวิจัยพบว่า ผลการเรียนรู้มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสรุปได้ว่า การใช้เทปโทรทัศน์สามารถสอนดนตรีได้ทุกเรื่อง

เอबरัมส์ (Abrams.1986 : 3326) ได้ทำการศึกษาผลของอินเตอร์แอคทีฟวิดีโอที่มีต่อการสอนทักษะการถ่ายภาพเบื้องต้น การศึกษาครั้งนี้เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ของอินเตอร์แอคทีฟวิดีโอในกระบวนการเรียนการสอน เปรียบเทียบกับวิดีโอสอนทักษะถ่ายภาพเบื้องต้นในสถานการณ์เรียนแบบรายบุคคล ในระดับมหาวิทยาลัย ผลการทดลองปรากฏว่า กลุ่มที่เรียนด้วยอินเตอร์แอคทีฟ วิดีโอ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มที่เรียนจากวิดีโอธรรมดา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สรุปได้ว่า การสอนทักษะปฏิบัติ ควรมีวิธีการดังนี้

1. แบ่งระดับการพัฒนาทักษะออกเป็นหน่วยย่อยๆตามรายละเอียดของทักษะ แล้วฝึกปฏิบัติตามลำดับความสามารถในการปฏิบัติจากง่ายไปจนถึงยาก
2. การสาธิต ตัวอย่างการปฏิบัติต้องมีความละเอียดและถูกต้อง
3. จัดสรรเวลาในการฝึกที่ต่อเนื่อง สม่่าเสมอและมีการหยุดพักการฝึกปฏิบัติอย่างเหมาะสม
4. ให้ผู้เรียนได้มีการทดลองปฏิบัติและมีโอกาสแก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้องตามขั้นตอนการสาธิต

การสอนทักษะปฏิบัติ โดยใช้เทปโทรทัศน์นั้น จะมีผลต่อการฝึกทักษะปฏิบัติสูงกว่าการสอนแบบปกติ การใช้เทปโทรทัศน์หรือรายการวีดิทัศน์ที่มีรูปแบบที่แน่นอน จะทำให้สามารถควบคุมเวลาในการเรียนการสอนได้ และสามารถช่วยให้ผู้เรียนมีความสนใจต่อการเรียนรู่มากยิ่งขึ้น ซึ่งสื่อดังกล่าวนี้ สามารถช่วยแก้ปัญหาในการเรียนการสอนได้ด้านทักษะปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประวัติความเป็นมาของการรำมโนห์ราบูชาญ

สวภา เวชสุภกิจ (2537 : 63) ได้ศึกษาเรื่อง มโนห์ราบูชาญ : การประยุกต์ทำรำ จากตรสแบบหลา กล่าวถึงประวัติที่มาของรำมโนห์ราบูชาญไว้สรุปได้ว่า รำมโนห์ราบูชาญ เป็นการแสดงชุดหนึ่งในละครเรื่องมโนห์รา ละครเรื่องมโนห์ราที่กรมศิลปากรนำออกแสดง โดยการนำเอาศิลปแห่งนาฏกรรมหลายอย่างมาผสมผสานกันแล้วปรับปรุงขึ้นใหม่ใช้หลักการแสดงละครชาตรี ซึ่งเป็นละครดั้งเดิมแบบแรกของไทยที่เล่นกันตามพื้นเมืองทั่วไปเป็นหลักในการแสดง จะเห็นได้จากลักษณะของเครื่องดนตรีที่ใช้ยังคงใช้เครื่องดนตรีที่ประกอบในละครชาตรีผสมอยู่และเพลงร้องยังมีเพลงละครชาตรีแทรกไว้ด้วย เสียงขับร้องก็เป็นเสียงขับร้องสำเนียงชาวใต้ ทำรำมีการรำชาตรีในบางตอน เครื่องสวมศีรษะสร้างขึ้นโดยเลียนแบบเทริดของละครชาตรีเดิม และตัวละครบางตัวก็พูด เสียงสำเนียงชาวใต้ เช่นพรานบุญ บทละครที่กรมศิลปากรนำออกแสดงได้มีการปรับปรุงแก้ไขหลายครั้ง แต่บทละครที่สร้างขึ้นใหม่ดำเนินเนื้อเรื่องตามเรื่องสุธนชาดกเป็น บทละครที่ดำเนินความใกล้เคียงกับสุธนชาดกมากกว่าฉบับอื่นๆ โดยจะเลือกแสดงเฉพาะตอนที่สำคัญ ซึ่งในการปรับปรุงบทครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อใช้แสดงเฉลิมพระเกียรติ 60 พรรษา มหาราชินี แสดงโดยศิลปินของกรมศิลปากรและศิลปินชาวญี่ปุ่น ในวันที่ 12 สิงหาคม 2535 ณ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย โดยผู้ออกแบบรายการและทำบทคือ นายเสรี หวังในธรรม ศิลปินแห่งชาติและอดีตผู้อำนวยการกองการสังคีต กรมศิลปากร บทละครที่ปรับปรุงนี้แบ่งเป็น 2 องก์ ได้แก่

องก์ที่ 1 ความรักระหว่างพระสุธนกับนางมโนห์รา

- 1.1 พบรัก
- 1.2 พลัดพราก
- 1.3 มโนห์ราบูชาญ
- 1.4 พระสุธนเลือกคู่

องก์ที่ 2 ปราบอธรรม

- 2.1 สุธนก็นครปัญญาจาล
- 2.2 ปราบปุโรหิต

การแสดงละครเรื่องมโนห์ราของกรมศิลปากรในภายหลังได้มีการตัดตอน นำไปแสดงเป็นชุดสั้นๆ หรือแสดงเป็นระบำซึ่งได้รับความนิยมเป็นอันมาก ระบำที่นิยมตัดตอนไปเล่นได้แก่ กิณรีร่อนออกมโนห์ราบูชาญ รำมโนห์ราบูชาญ ระบำวีรชัย (ตอนพระสุธนยกทัพ) พระสุธนเลือกคู่ ระบำชาตรี ระบำไกรลาสสำเร็จและพรานบุญจับนางมโนห์รา กรมศิลปากรได้นำละครเรื่องมโนห์ราไปเผยแพร่ยังประเทศในภูมิภาคเอเชีย ได้แก่ พม่า อินโดนีเซีย ลาว มาเลเซีย โดยนำจากที่ 3 หน้าพระลานเมืองปัญญาจาล(จากบูชาญ) ไปแสดง และได้จัดการแสดงระบำกิณรีร่อน

ออกมโนห์ราบูชาญไปแสดง ณ ประเทศออสเตรเลีย และการแสดงชุดรามโนห์ราบูชาญไปแสดงที่ประเทศอเมริกา และอีก 10 ประเทศในทวีปยุโรป เป็นต้น และชุดการแสดงที่ได้รับความนิยมสูงสุดคือ รามโนห์ราบูชาญ

เรื่องย่อของละครเรื่องมโนห์ราตอนที่มีการแสดงรามโนห์ราบูชาญ

สวภา เวชสุรกษ์ (537 : 73) ได้กล่าวถึงเรื่องย่อรามโนห์ราบูชาญสรุปได้ว่า รามโนห์ราบูชาญเป็นการร่ายรำของนางมโนห์ราในตอนที่จะถูกบูชาญ ซึ่งมีเค้าเรื่องอยู่ว่า นางมโนห์ราเป็นชายาของพระสุชน โอรสของท้าวอาทิตย์วงศ์ผู้ครองนครปัญจาลในขณะทีพระสุชนคุมทัพไปปราบข้าศึก ท้าวอาทิตย์วงศ์ทรงสุบินนิมิตประหลาดซึ่งบุโรหิตผู้ริษยาทำนายว่าเป็นนิมิตร้ายจะต้องสะเดาะเคราะห์ด้วยการนำสัตว์มีชีวิตรวมทั้งนางมโนห์รามานาบูชาญ ท้าวอาทิตย์วงศ์แม้จะทรงสงสารแต่ก็กลัวภัยพิบัติจะเกิดแก่พระองค์ จึงทรงยินยอม เมื่อพิธีเริ่มขึ้นนางมโนห์ราไม่เห็นหนทางที่จะหนีรอดได้จึงออกอุบายทูลขอปีก หาง มาใส่ร้ายรำครั้งสุดท้าย แต่เมื่อรำรำแล้วนางก็บินหนีขึ้นฟ้าไปยังนครไกรลาศ

ทำนองเพลงที่ใช้ประกอบการแสดงรามโนห์ราบูชาญ

สวภา เวชสุรกษ์ (3537 : 84) ได้กล่าวถึงเพลงประกอบรามโนห์ราบูชาญสรุปได้ว่า อาจารย์มนตรี ตราโมท ศิลปินแห่งชาติและผู้เชี่ยวชาญดนตรีไทยของกรมศิลปากร เป็นผู้คิดขึ้นโดยนำเพลงปี่หลวงประดิษฐ์ไพเราะ(ศร ศิลปบรรเลง) ได้แต่งไว้เพื่อบรรเลงเพลงในเรื่องแขกไทรมาปรับใช้เป็นเพลงสำหรับรามโนห์ราบูชาญ โดยเรียกว่า เพลงแขกบูชาญชั้นเดียว เป็นเพลงที่มีท่วงทำนองเพียงอย่างเดียว ไม่มีบทร้อง สำหรับเครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงรามโนห์ราบูชาญ เป็นเครื่องดนตรีที่บรรเลงในวงปี่พาทย์เครื่องคู่ เครื่องห้า เครื่องใหญ่และเครื่องประกอบจังหวะ เครื่องดนตรีดังกล่าวประกอบด้วยระนาดเอก ระนาดทุ้ม ข้องวงใหญ่ ข้องวงเล็ก ขลุ่ยเพียงออ ซออู้ โทนชาตรี กลองชาตรี ฉิ่ง และ กรับพวง

การแต่งกายรามโนห์ราบูชาญ

ผู้ประดิษฐ์การแต่งกายรามโนห์ราบูชาญได้แก่ นายโหมด ว่องสวัสดิ์ ศิลปินแห่งชาติ ซึ่งท่านมีแนวคิดในการแต่งกายนางมโนห์รา นอกจากจะให้เหมาะสมกับบุคลิกของนางมโนห์ราแล้วยังคำนึงถึงความงดงามในการร่ายรำ ซึ่งในการแต่งกายนั้นได้รับอิทธิพลจากการแต่งกายของละครชาตรี โดยมีรายละเอียดคือ ศรีษะสวมมงกุฎกษัตริย์ ใส่เสื้อในนาง นุ่งผ้ายกสวมรัดสะเอวและกรองคอ รวมทั้งเครื่องประดับ ประกอบด้วย จี๋นาง ต้นแขน ข้อมือ เข็มขัด กระพรวนเท้า นอกจากนี้จะต้องใส่ปีก หาง และสวมเล็บยาวโลหะสีทอง 8 นิ้ว (ยกเว้นนิ้วหัวแม่มือ) นุ่งผ้ายก โดยจีบชายพกทั้งด้านขวา และด้านซ้ายแผ่จีบออกทั้งสองข้าง (สวภา เวชสุรกษ์ 2537 : 8)

โอกาสที่ใช้แสดง

รำนโนห์ราบูชาญญ เป็นชุดการแสดงที่ จัดอยู่ในประเภท รำเดี่ยว และได้รับความนิยมมากชุดหนึ่ง ซึ่งกรมศิลปากรได้จัดแสดงเผยแพร่ให้ประชาชนชมหลายครั้ง และยังได้นำไปแสดงในงานสำคัญระดับประเทศเช่น ในการต้อนรับอาคันตุกะ ได้แก่ จัดแสดงถวายสมเด็จพระเจ้าเลโอโปลด์ อดีตพระราชาธิบดีแห่งเบลเยียมและพระชายา เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2504 ณ หอประชุมวัฒนธรรม สนามเสือป่า จัดแสดงถวายมกุฎราชกุมาร อากิฮิโตะและเจ้าหญิงมิชิระแห่งประเทศญี่ปุ่น เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2507 ณ หอประชุม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ นอกจากนี้ รำนโนห์ราบูชาญญยังเป็นการแสดงที่ใช้ในการสาธิตงานวิชาการ ตลอดจนในการแสดงต่างประเทศ เช่น ประเทศพม่า ประเทศจีน ประเทศญี่ปุ่น ประเทศเกาหลี ประเทศออสเตรเลีย ประเทศอเมริกา และประเทศในทวีปยุโรป นอกจากนี้ยังนำมาใช้แสดง ในงานมงคลต่างๆ งานพิธีกรรมทางศาสนา เช่น งานศพ ตลอดจนแสดงในงานด้านการประกอบธุรกิจร้านอาหาร เป็นต้น นับว่าการแสดงรำนโนห์ราบูชาญญเป็นชุดการแสดงที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย

แนวคิดการประดิษฐ์ทำรำนโนห์ราบูชาญญ

สวภา เวชสุรกฤษ (3537 : 92) ได้กล่าวถึงแนวคิดการประดิษฐ์ทำรำนโนห์ราบูชาญญสรุปได้ว่า ท่านผู้หญิงแผ้ว สนิทวงศ์เสนี ศิลปินแห่งชาติและผู้เชี่ยวชาญนาฏศิลป์ไทยของกรมศิลปากร เป็นผู้คิดประดิษฐ์ทำรำนโนห์ราบูชาญญขึ้น โดยได้ปรับปรุงจากท่ารำในชุดที่ชื่อว่า ดรสาแบหลา ซึ่งท่านได้รับการถ่ายทอดท่ารำดรสาแบหลามาจากหม่อมครูแย้ม นับเป็นมรดกท่ารำที่ถ่ายทอดกันมาแต่โบราณ สำหรับทำรำนโนห์ราบูชาญญ ท่านผู้หญิงแผ้ว สนิทวงศ์เสนี ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อ ใช้ประกอบการแสดงละครเรื่อง มโนห์รา และแสดงเป็นครั้งแรกในปีพุทธศักราช 2498 ผู้แสดงคนแรกคือ อาจารย์บุญนาค ทรรทรานนท์ ซึ่งมีลำดับการถ่ายทอดท่ารำ คือ ท่านผู้หญิงแผ้ว สนิทวงศ์เสนี เป็นผู้คิดและถ่ายทอดให้ครูจำเรียง พุทธประดับ จากนั้นครูจำเรียงจึงถ่ายทอดให้อาจารย์บุญนาคอีกครั้งหนึ่ง

วิธีการแสดงรำนโนห์ราบูชาญญ

สวภา เวชสุรกฤษ (2537 : 93) กล่าวถึง วิธีการแสดงรำนโนห์ราบูชาญญว่า ผู้แสดงจะแสดงอารมณ์ทางสีหน้าเดียวกันตลอดการรำรำ คือ การยิ้ม แต่จะยิ้มอย่างไรขึ้นอยู่กับบทบาทในแต่ละช่วงของท่ารำส่วนกิริยาอาการที่พ่อนรำจะเป็นจิตกริยาที่นางมโนห์ราเสแสร้งทำเป็นพ่อนรำให้ผู้ชมหลงใหล หรือเสแสร้งทำให้บุโรหิตตกใจด้วยการหลอกล้อ โดยทำท่ากระโดดจิกเข้ากองไฟ และแสดงสีหน้ายิ้มเยาะเย้ยเมื่อบินสูงเพื่อหนี ในช่วงจบการแสดง ผู้แสดงรำนโนห์ราบูชาญญเป็นหญิงแสดงเพียงหนึ่งคนโดยการแสดงท่ารำรำจะแบ่งออกเป็น 3 ช่วง ช่วงแรก เริ่มรำทำออกมาด้วยท่า สอดสร้อยมาลา ออกมาถึงกลางเวทีแล้วทำท่าบังสุริยา โดยปาดมือไปมาข้างเดียว แสดงถึงลีลาการใช้ปีกของนก โดยใช้ท่ายานาฏยศัพท์คือ ลักค่อ ใช้ตัวกระทุ้งเท้า แล้วจึงเริ่มทำท่าไหว ช่วงที่ 2 จะเป็นท่ารำที่แสดงการกรีดทรายพ่อนรำด้วยจิต

กิริยาต่างๆ ซึ่งเป็นการแสดงถึงความงดงามตามแบบอย่างของนก และการแต่งกายของผู้แสดง เช่น เสียงของกระพรวนเท้าที่จะดังเข้าจังหวะเพลงแขกบอช้ายัญ ส่วนการใช้พื้นที่บนเวทีเน้นที่จุดกึ่งกลางของเวทีก่อน โดยไม่ว่าผู้แสดงจะเคลื่อนตัวไปที่ใดก็จะกลับมาจุดกึ่งกลางของเวทีเสมอ ซึ่งนาฏยศัพท์สำคัญที่ใช้ในช่วงนี้คือ กล่อมไหล่ ขยี้เท้า โขยกเท้า สะดุดเท้า ตบเท้า ขยับตัว ในช่วงหลังของการแสดง จะเป็นการแสดงท่ารำการโฉบเฉี่ยวบินเข้ากองไฟแล้วบิน แฉลบออกนอกกองไฟทันที หลังจากนั้นจะบินสูงเพื่อหนี นาฏยศัพท์ที่สำคัญได้แก่ ชะอ้อนตัว โปรยจีบ กระโดดจิก ฉายเท้า โขยกเท้าเคลื่อนที่ และขยับเท้าเคลื่อนตัว

ส่วนกระบวนท่ารำ ของรำโนห์ราบอช้ายัญประกอบด้วยท่านาฏยศัพท์ที่สำคัญและใช้เป็นหลักการฝึกปฏิบัติในการรำในท่าต่างๆ ของรำโนห์ราบอช้ายัญ ได้แก่ ท่าสอดสร้อยมาลา ท่าบังสุริยา ท่าเงิมหน้าผาก ท่ากรายมือ ท่าไหว ท่าสอดสร้อยมาลาแปลง ท่าจีบหงายมือสั้น ท่าจีบชายพก ท่ากின்றรำ(ท่าจีบยาว) ท่าหลบ ท่าชูรังไก่ ท่าเจ็ดจิน ท่าตบอกลองมือ ท่าหงส์บิน (ท่าบินต่ำ) ท่าจิกสองมือ ท่าจีบหงายสองมือ ท่าจิกมือข้างเดียว ท่าพ่อนใน ท่ายุงพ่อนหาง และท่าบินสูง

การเรียนการสอนนาฏศิลป์ไทย

รูปแบบการเรียนการสอนนาฏศิลป์ไทยแต่โบราณ ไม่มีหลักสูตรเป็นข้อกำหนดแน่ชัด แต่ใช้ดุลยพินิจของครูผู้สอนเป็นประการสำคัญ เน้นการฝึกทักษะให้เกิดความชำนาญ ด้วยบทเรียนที่ซ้ำๆ ย้ำเนื้อหาการฝึกในระยะเวลาอันพอสมควร จนกระทั่งผู้รับการฝึกสามารถจดจำท่าทาง ซึ่งเป็นหลักใหญ่ๆ ได้ จากนั้นครูผู้สอนจะถ่ายทอดกลวิธีที่จะปรุงแต่งลีลาท่าทางให้งดงามยิ่งขึ้น เป็นการเฉพาะตัวของศิษย์แต่ละคน (ประเมษฐ์ บุญยะชัย .2544 : 130) และจากผลการศึกษาวิจัยของ ศุภชัย จันทรสุวรรณ.(2538 : 221) พบว่าคุณสมบัติประการหนึ่งของนักเรียน โรงเรียนพรานหลวง ซึ่งนักเรียนของโรงเรียนพรานหลวงเหล่านี้ ต่อมาได้เป็นครูที่โรงเรียนนาฏศิลป์ คือ นักเรียนทุกคนต้องมีความสามารถในการเรียนทั้ง วิชาสามัญ และวิชาศิลปะ โดยเฉพาะด้านวิชานาฏศิลป์ดนตรีนั้น ต้องเป็นผู้มีพรสวรรค์ มีความสนใจที่จะฝึกฝนเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยมีได้ถูกบังคับ ดังนั้น นักเรียนจึงได้เรียนในวิชาที่ตนปรารถนาที่จะเรียน จึงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเรียนนาฏศิลป์ไทยนั้น โดยทั่วไปขึ้นอยู่กับความสนใจของผู้เรียน เพราะจะทำให้ผู้เรียนมีความอดทนต่อการฝึกฝนกระบวนท่ารำของตน จนกว่าจะเกิดทักษะ ความชำนาญขึ้นได้ซึ่งสอดคล้องกับ จรูญศรี วีระวาณิช (2524 : 4) ที่กล่าวว่า “การรำไทยนั้นเป็นเรื่องยากที่จะรำได้อย่างถูกต้องในระยะเวลาอันสั้น เพราะการรำไทยนั้นจะต้องประกอบด้วยลีลาท่ารำ ความประณีตและมีความสัมพันธ์ระหว่างการใช้มือ การใช้เท้าและการใช้ศีรษะ จึงต้องใช้เวลา ในการฝึกท่ารำบางท่ายังต้องจำให้ได้ว่าท่าใดเป็นท่าที่ต้องห้าม เช่นการใช้มือเข้าออกจะต้องใช้มือซ้าย ซึ่งเป็นท่ารำที่ยึดถือกันมาแต่โบราณ การรำไทยมีกฎเกณฑ์มากจึง

เป็นปัญหา ยิ่ง ...” นอกจากนี้การสอนนาฏศิลป์ไทย ยังคงใช้วิธีสอนแบบเก่าที่ได้รับแบบอย่างสืบทอดกันมา โดยมีวิธีการสรุปได้ดังนี้ (อุษา สบฤกษ์ .2536 : 31)

1. ใช้วิธีสอนโดยการให้ปฏิบัติเลียนแบบครูเป็นหลัก ครูทำให้ดูเป็นแบบอย่าง ผู้เรียนจะต้องอาศัยการสังเกตและใช้ความจำในขณะที่ปฏิบัติตามอย่างครู แล้วใช้เทคนิคของการกระทำซ้ำบ่อยๆ จนจดจำได้ขึ้นใจ และสามารถปฏิบัติเองได้

2. อธิบายท่ารำในขณะที่ปฏิบัติ ในขณะที่ครูสอนท่ารำนี้นี้จะต้องบอกท่ารำล่วงหน้าก่อนที่จะถึงจังหวะเพลงของท่ารำนั้นๆ จนกว่าผู้เรียนจะสามารถจำท่ารำได้ รวมถึงจะต้องอธิบายนาฏยศัพท์ คือคำศัพท์เฉพาะที่ใช้เรียกกริยาของการทำทำนานาฏศิลป์ด้วย

3. การจับท่ารำของผู้เรียน ในการสอนนั้นผู้สอนจะต้องจับให้ผู้เรียนรำท่าทางได้ถูกต้องสวยงามตรงตามความต้องการของครู โดยปกติแล้ว หลังจากที่ครูต่อท่ารำและผู้เรียนสามารถจำท่ารำได้ตามลำดับแล้ว ครูจะใช้วิธีจับตัวผู้เรียนให้ท่ารำเข้าระดับ จนสามารถปฏิบัติได้ถูกต้องตามอย่างอัตโนมัติ (ประทิน พวงสำลี .2512. อ้างใน อุษา สบฤกษ์ . 2536 : 31) แต่ในบางครั้งขณะที่ครูต่อท่ารำ ครูก็จะจับตัวผู้เรียนไปด้วย การจับตัวผู้เรียนถือได้ว่าเป็นเทคนิคการสอนด้วย ซึ่งเทคนิคในการจับนั้นมีแตกต่างกันไป เช่น ใช้เล็บที่แหลมคมจิกลงไปที่ตัวนักเรียน แทนการใช้มือจับอย่างนุ่มนวล หรือเวลาฝึกหัดท่าใดท่าหนึ่ง ครูจะให้ผู้เรียนทำทำนานานๆ จนกว่าครูจะเดินจับท่าทางให้ปฏิบัติถูกต้องครบถ้วนทุกคน เป็นต้น (อาคม สายาคม. 2525. อ้างใน อุษา สบฤกษ์ . 2536 : 31)

นอกจากนั้นอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอนนาฏศิลป์ไทย เป็นสิ่งสำคัญที่ผู้สอนจะนำมาใช้ในการเรียนการสอน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายและรวดเร็ว อุปกรณ์การสอนจึงเป็นเครื่องมือที่จะทำให้การเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ มีประสิทธิภาพ เช่น แผนภูมิ เทปบันทึกเสียง กระดานดำ ภาพยนตร์ วัสดุทัศน และวัสดุของจริง ฯลฯ หลักสำคัญคือผู้สอนจะต้องเลือกใช้สื่อการสอนเหล่านี้ให้เหมาะสมกับเนื้อหา จำนวนอุปกรณ์ที่มีอยู่เมื่อเทียบกับจำนวนผู้เรียน ความพร้อมและความทันสมัยของเครื่องมือ เป็นเงื่อนไขที่ผู้สอนจะต้องพิจารณาประกอบการวางแผนหรือดำเนินการสอน

ส่วนการประเมินผลการเรียนการสอนนาฏศิลป์ไทยนั้น อุษา สบฤกษ์ (2536 : 33) ให้ความเห็นว่าการเรียนการสอนนาฏศิลป์ไทยมีลักษณะเช่นเดียวกับการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษาทั่วไป คือต้องมีการประเมินผล ซึ่งมีลักษณะของการประเมินดังนี้

1. ภาคทฤษฎี ส่วนมากเป็นการทดสอบข้อเขียน และมีการสอบปฏิบัติบ้าง ในวิชาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการลงมือปฏิบัติ เพื่อฝึกให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ด้านทักษะด้วย เช่นวิธีการแต่งกายและการแต่งหน้า วิชาหลักและวิธีจัดการแสดง เป็นต้น

2. ภาคปฏิบัติ ประเมินผลโดยให้ผู้เรียนปฏิบัติ เน้นการทดสอบด้านทักษะของผู้เรียน

เป็นสำคัญแต่อาจมีการประเมินผลด้านความรู้บ้าง โดยการให้ทำรายงานเกี่ยวกับการบันทึกท่ารำ หรือการค้นคว้าประวัติของการรำชุดต่างๆ

เครื่องมือในการวัดประเมินผลนั้น อาจมีวิธีการและลักษณะที่แตกต่างกันออกไป ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เช่นอาจวัดด้วยการสังเกต การปฏิบัติจริง การซักถามนอกจากนั้น ควรใช้เครื่องมือหลายๆอย่าง เพื่อให้ผลของการวัดมีคุณค่าสมบูรณ์

สรุปได้ว่า การเรียนการสอนนาฏศิลป์ไทย เป็นการฝึกทักษะปฏิบัติท่ารำให้เกิดความชำนาญ ด้วยบทเรียนที่ซ้ำๆ เรียนจากบทเรียนที่ง่ายไปสู่บทเรียนที่ยาก โดยเน้นที่ความประณีตและความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อวัยวะต่างๆของร่างกาย คือปฏิบัติท่ารำให้สัมพันธ์กันอย่างถูกต้อง แม่นยำ โดยอาศัยความพากเพียร อดทนต่อการฝึกฝน และระยะเวลา ตลอดจนประสบการณ์ในการฝึกปฏิบัติ

การผลิตรายการวิดิทัศน์การสอนวิชานาฏศิลป์ไทย

การศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิดิทัศน์การสอน ในวิชานาฏศิลป์ไทยนั้น นักวิชาการศึกษาได้ทำการวิจัยและพัฒนารายการวิดิทัศน์ไว้ ส่วนใหญ่เป็นการสอนในระดับประถมศึกษา เนื่องจากผู้เรียนมีจำนวนมากในขณะที่ครูผู้สอนนาฏศิลป์มีจำนวนน้อย จะเห็นได้จากปัญหาที่เกิดขึ้น คือบุคลากรที่มีความชำนาญเรื่องนาฏศิลป์มีจำนวนน้อยกว่าความต้องการของโรงเรียนประถมศึกษาทั่วประเทศ (สมเกียรติ วรรณเฉลิม .2542 : 1) ดังนั้น จึงมีผู้วิจัยเกี่ยวกับ วิดิทัศน์การสอนนาฏศิลป์ไทยไว้หลายท่าน เช่น

สุทธิรา แก้วมณี (2536 : 56) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาประสิทธิภาพเทปวิดิทัศน์การสอนวิชานาฏศิลป์ เรื่อง “รำวงมาตรฐาน” ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชานาฏศิลป์ เรื่อง รำวงมาตรฐาน ของนักเรียนที่สอนโดยใช้เทปวิดิทัศน์กับการสอนปกติแตกต่างกันที่ระดับ .01 และความสนใจในการเรียนวิชานาฏศิลป์ เรื่อง รำวงมาตรฐาน ของนักเรียนที่สอนโดยใช้เทปวิดิทัศน์ กับการสอนปกติ แตกต่างกัน ที่ระดับ .01

อัมพร น้อยสุวรรณ (2540:บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลการใช้วิดิทัศน์โปรแกรมกิจกรรมนาฏศิลป์ ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดดอนทอง จังหวัด ฉะเชิงเทรา ประจำปีการศึกษา 2536 จำนวน 60 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่ม ทดลองสอนด้วย วิดิทัศน์ จำนวน 30 คน และกลุ่มที่สอนด้วยวิธีสอนปกติ จำนวน 30 คน ผลการวิจัยพบว่า รายการวิดิทัศน์แบบโปรแกรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 90/90 และผลการเรียนรู้จากรายการวิดิทัศน์ มีประสิทธิภาพสูงกว่านักเรียนที่เรียนจากการสอนปกติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

สมเกียรติ วรรณเฉลิม (2542 : 105) ได้ทำการวิจัย เรื่องผลการใช้รายการวิดิทัศน์เพื่อฝึกทักษะนาฏศิลป์ขั้นเบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิต

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร (ฝ่ายประถม) ผลการวิจัยพบว่า รายการวิดีโอเพื่อฝึกทักษะนาฏศิลป์โขนเบื้องต้นมีประสิทธิภาพ 91/96 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 90/90 และนักเรียนที่เรียนจากรายการวิดีโอ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนจากการสอนปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปได้ว่า ส่วนใหญ่การสอนวิชานาฏศิลป์ไทยโดยใช้วิดีโอพบว่านักเรียน ที่เรียนจากรายการวิดีโอ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่า นักเรียนที่เรียนจากการสอนปกติ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้ การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง การสร้างเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล การหาคุณภาพของเครื่องมือแบบแผนการทดลอง ขั้นตอนการทดลอง ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักศึกษาหลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชาศิลปศาสตร์สายดนตรีและศิลปะการแสดง โปรแกรมวิชานาฏศิลป์และการละคร ระดับชั้นปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 ของสถาบันราชภัฏจันทรเกษม จำนวน 1 ห้องเรียน รวมทั้งสิ้น 30 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นนักศึกษาหลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชาศิลปศาสตร์ สายดนตรีและศิลปะการแสดง โปรแกรมวิชานาฏศิลป์และการละคร ชั้นปีที่ 3 ปีการศึกษา 2546 ของสถาบันราชภัฏจันทรเกษม จำนวน 3 คน ซึ่งได้จากการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) สำหรับหาประสิทธิภาพรายการวิดิทัศน์ที่สร้างขึ้น และสำหรับเปรียบเทียบทักษะการปฏิบัติระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยมีกลุ่มทดลอง จำนวน 7 คน และกลุ่มควบคุม จำนวน 7 คน

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. รายการวิดิทัศน์เรื่อง การฝึกปฏิบัติทำนาฏยศัพท์รำโนห์ราบูชาญ์ ได้บันทึกลงบนเทปบันทึกภาพแบบ VHS ระบบ PAL เป็นภาพสี และเนื้อหาภายในเทปบันทึกภาพเป็นเนื้อหาของการฝึกหัดการฝึกปฏิบัติทำนาฏยศัพท์รำโนห์ราบูชาญ์ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรปริญญาตรีสาขาศิลปศาสตร์สายดนตรีและศิลปะการแสดง โปรแกรมวิชานาฏศิลป์และการละคร ระดับชั้นปีที่ 3 ของสถาบันราชภัฏจันทรเกษม
2. แบบวัดทักษะการปฏิบัติทำนาฏยศัพท์รำโนห์ราบูชาญ์
3. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการใช้รายการวิดิทัศน์

การหาคุณภาพของเครื่องมือ

1. การสร้างรายการวิดิทัศน์ เรื่องการฝึกปฏิบัติทำนาฏยศัพท์รำโนห์รำบูชายัญ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรปริญญาตรีสาขาศิลปศาสตรบัณฑิตและศิลปะการแสดง โปรแกรมวิชานาฏศิลป์และการละคร ระดับชั้นปีที่ 3 ปีการศึกษา 2546 เป็นรายการวิดิทัศน์สำหรับการสอนในกลุ่มทดลอง ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1.1 ศึกษารายละเอียดจากเนื้อหาการฝึกปฏิบัติทำนาฏยศัพท์รำโนห์รำบูชายัญ จากอาจารย์บุญนาท ทรรทรานนท์ ซึ่งผู้วิจัยนำมาเป็นตัวอย่างในการเรียนการสอนเพราะเป็นผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดทำรำโนห์รำบูชายัญโดยตรงจาก ท่านผู้หญิงแก้ว สนิทวงศ์เสนี ศิลปินแห่งชาติและผู้เชี่ยวชาญนาฏศิลป์ไทยของกรมศิลปากร ผู้วิจัยได้นำทำนาฏยศัพท์ที่สำคัญในการฝึกทักษะการรำโนห์รำบูชายัญ 14 ท่า ได้แก่ ลักคอก กล่อมไหล่ ไข้ตัว ชะอ้อนตัว โปรยจับ ดบเท้าขยับตัว ขยี้เท้า สะดุดเท้า กระโดดจิก โขยกเท้า ฉายเท้า โขยกเท้า เคลื่อนที่ ขยับเท้าเคลื่อนตัว มาศึกษารายละเอียดเพื่อนำมาสร้างรายการวิดิทัศน์

1.2 แบ่งเนื้อหาที่จะนำมาทดลองเป็น 14 บทเรียน คือ

- 1.2.1 บทเรียนที่ 1 ลักคอก
- 1.2.2 บทเรียนที่ 2 กล่อมไหล่
- 1.2.3 บทเรียนที่ 3 ไข้ตัว
- 1.2.4 บทเรียนที่ 4 ชะอ้อนตัว
- 1.2.5 บทเรียนที่ 5 โปรยจับ
- 1.2.6 บทเรียนที่ 6 กระทุ้งเท้า
- 1.2.7 บทเรียนที่ 7 ดบเท้าขยับตัว
- 1.2.8 บทเรียนที่ 8 ขยี้เท้า
- 1.2.9 บทเรียนที่ 9 สะดุดเท้า
- 1.2.10 บทเรียนที่ 10 กระโดดจิก
- 1.2.11 บทเรียนที่ 11 โขยกเท้า
- 1.2.12 บทเรียนที่ 12 ฉายเท้า
- 1.2.13 บทเรียนที่ 13 โขยกเท้าเคลื่อนที่
- 1.2.14 บทเรียนที่ 14 ขยับเท้าเคลื่อนตัว

1.3 สร้างรายการวิดิทัศน์ แล้วให้อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านนาฏศิลป์ไทย จำนวน 3 ท่าน (ภาคผนวก) เป็นผู้ตรวจแก้ไข แนะนำเพื่อปรับปรุงเนื้อหาให้ถูกต้องตามแบบแผนการฝึกปฏิบัติทำนาฏยศัพท์รำโนห์รำบูชายัญทั้ง 14 ท่า นำรายการวิดิทัศน์ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วมาถ่ายทำด้วยระบบ U MATIC แล้วตัดต่อลงด้วยระบบ VHS PAL โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน (ภาคผนวก) เป็นผู้ตรวจสอบ

1.4 นำรายการวิดิทัศน์ไปหาประสิทธิภาพเพื่อหาข้อบกพร่องแล้วจึงนำมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อนำไปทดลองสอนกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ต่อไป

การตรวจสอบหาประสิทธิภาพของรายการวิดิทัศน์ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นดังนี้

ขั้นที่ 1 เป็นการตรวจสอบประสิทธิภาพ โดยนำรายการวิดิทัศน์เรื่องการฝึกปฏิบัติทำนาฏยศัพท์ รำโน้ราห์ราชายัญ ไปทดลองสอนนักศึกษาหลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชาศิลปศาสตร์สายดนตรีและศิลปะการแสดง โปรแกรมวิชานาฏศิลป์และการละคร ระดับชั้นปีที่ 3 ปีการศึกษา 2546 ของสถาบันราชภัฏจันทรเกษม โดยการสุ่มตัวอย่างมา 3 คน มาสังเกตและรวบรวมปัญหาข้อบกพร่องในการปฏิบัติ และสอบถามสิ่งที่นักศึกษาต้องการเพื่อนำไปแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขั้นที่ 2 เป็นการตรวจสอบประสิทธิภาพตามเกณฑ์ โดยนำรายการวิดิทัศน์ เรื่องการฝึกปฏิบัติทำนาฏยศัพท์รำโน้ราห์ราชายัญ ไปทดลองกับนักศึกษาหลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชาศิลปศาสตร์สายดนตรีและศิลปะการแสดง โปรแกรมวิชานาฏศิลป์และการละคร ระดับชั้นปีที่ 3 ปีการศึกษา 2546 ของสถาบันราชภัฏจันทรเกษม โดยการสุ่มตัวอย่างมา 3 คน ผู้วิจัยใช้การสังเกตและสอบถามนักศึกษา ทั้ง 3 คน เพื่อหาข้อบกพร่อง แล้วนำไปแก้ไขให้สมบูรณ์ก่อนนำไปทดลอง

ขั้นที่ 3 เป็นการทดลองภาคสนาม โดยนำไปใช้กับกลุ่มทดลองที่เป็น นักศึกษาหลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชาศิลปศาสตร์สายดนตรีและศิลปะการแสดง โปรแกรมวิชานาฏศิลป์และการละคร ระดับชั้นปีที่ 3 ปีการศึกษา 2546 ของสถาบันราชภัฏจันทรเกษม โดยการสุ่มตัวอย่างมา จำนวน 7 คน โดยให้ดูรายการวิดิทัศน์ที่ละท่า ทั้งหมดมี 14 ท่า คือ ลักค่อ กล่อมไหล ไขตัว ชะอ้อนตัว โปรยจีบ กระทุ้งเท้า ตบเท้าขยับตัว ขยี้เท้า สะดุดเท้า กระโดดจิก โขยกเท้า ฉายเท้า โขยกเท้าเคลื่อนที่ ขยับเท้าเคลื่อนตัว เพื่อรวมเป็นคะแนนกิจกรรมระหว่างเรียน จากนั้นจึงให้ปฏิบัติทั้ง 14 ท่า เป็นการประเมินผลหลังการเรียน และเอาคะแนนมาหาประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

2. สร้างและหาคุณภาพแบบวัดทักษะการปฏิบัติทำนาฏยศัพท์รำโน้ราห์ราชายัญ ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

2.1 ศึกษารายละเอียดเนื้อหาการฝึกปฏิบัติทำนาฏยศัพท์รำโน้ราห์ราชายัญ ของอาจารย์บุณนาท ทรรทรานนท์ และให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน คือ อาจารย์บุณนาท ทรรทรานนท์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ฉันทนา เอี่ยมสกุล และผู้ช่วยศาสตราจารย์บุปผาชาติ อุปถัมภ์นรากร พิจารณาความถูกต้องเหมาะสม

2.2 ศึกษาเทคนิคการสร้างแบบวัดทักษะการปฏิบัติจากเครื่องมือวัดผลการเรียนรู้วิชานาฏศิลป์ ในผลงานวิจัยของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่เป็นหลักกำหนดพฤติกรรมที่นักศึกษาต้องปฏิบัติในวิชานาฏศิลป์แล้วนำมาดัดแปลงเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ

2.3 สร้างแบบวัดทักษะการปฏิบัติทำนาฏยศัพท์รำโนห์รำบูชาัญญ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแบบของไลเคิร์ท (Likert Scale) จากนั้นนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญด้านนาฏศิลป์ไทยจำนวน 3 ท่าน คือ อาจารย์บุญนาค วรรณทรานนท์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ฉันทนา เอี่ยมสกุล และผู้ช่วยศาสตราจารย์บุปผาชาติ อุปถัมภ์นรากร เป็นผู้ตรวจและให้คำแนะนำโดยแบ่งทำปฏิบัติออกเป็น 14 ท่า คือ ลักคอก ล้อมไหล่ ใช้ตัว สะอื้นตัว โปรยจีบ กระทุ้งเท้า ตบเท้าขยับตัว ขยี้เท้า สะดุดเท้า กระโดดจิก โขยกเท้า ฉายเท้า โขยกเท้าเคลื่อนที่ ขยับเท้าเคลื่อนตัว เป็นทำนาฏยศัพท์ที่จำเป็นต่อการฝึกหัด รำโนห์รำบูชาัญญ อย่างถูกต้อง สวยงาม คล่องแคล่ว ตัวอย่างแบบวัดทักษะการปฏิบัติทำ นาฏยศัพท์ ดังตาราง 1

ตาราง 1 ตัวอย่างแบบวัดทักษะการปฏิบัติทำนาฏยศัพท์ รำโนห์รำบูชาัญญ

พฤติกรรมปฏิบัติ	ดีมาก 3	ดี 2	พอใช้ 1
<u>ท่าลักคอก</u>			
1. ความถูกต้อง			
2. ความสวยงาม			
3. ความคล่องแคล่ว			
รวมคะแนน			

โดยผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

3 คะแนน คือ ดีมาก หมายถึง การแสดงพฤติกรรมการฝึกทักษะการปฏิบัติทำนาฏยศัพท์ ในความถูกต้อง ความสวยงาม ความคล่องแคล่ว ตามแบบของท่าที่ปฏิบัติ

2 คะแนน คือ ดี หมายถึง การแสดงพฤติกรรมการฝึกทักษะการปฏิบัติทำนาฏยศัพท์ ในความถูกต้อง ความสวยงาม ความคล่องแคล่ว ตามแบบของท่าที่ปฏิบัติ

1 คะแนน คือ พอใช้ หมายถึง การแสดงพฤติกรรมการฝึกทักษะการปฏิบัติทำนาฏยศัพท์ ในความถูกต้อง ความสวยงาม ความคล่องแคล่ว ตามแบบของท่าที่ปฏิบัติ

2.4 นำแบบวัดทักษะการปฏิบัติไปทดลองใช้ โดยผู้วิจัยและอาจารย์ผู้สอนวิชานาฏศิลป์ไทย 2 คน คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุปผาชาติ อุปถัมภ์นรากร และ อาจารย์ขรรค์ชัย

หอมจันทร์ ศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับแบบวัดทักษะการปฏิบัติทั้งหมด ตลอดจนทำความเข้าใจในวิธีการ ให้คะแนนแต่ละข้อ จนแน่ใจว่าเข้าใจถูกต้องตรงกัน แล้วผู้วิจัยและอาจารย์ผู้สอนวิชานาฏศิลป์ไทย จึงนำไปทดลองวัดทักษะการปฏิบัติทำรำของนักศึกษาหลักสูตรโปรแกรมนาฏศิลป์ไทย ระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2546 ของสถาบันราชภัฏจันทรเกษม ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 5 คน ก่อนนำไปทดลองจริง

2.5 วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น โดยนำคะแนนที่ได้จากแบบวัดทักษะการปฏิบัติ มาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดทักษะการปฏิบัติ โดยใช้สถิติ สหสัมพันธ์ แบบเพียร์สัน ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .90

3. แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการใช้รายการวัดทัศน

3.1 ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจรายการวัดทัศน โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ตามวิธีของไลเคิร์ต (Likert) จำนวน 20 ข้อ จากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน คือ อาจารย์ ดร.ราชันย์ บุญธิมา อาจารย์ ดร.อรรณพ โพธิสุข ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุปผาชาติ อุปถัมภ์นารากร ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

5	คะแนน	หมายถึง	มีความพึงพอใจมากที่สุด
4	คะแนน	หมายถึง	มีความพึงพอใจมาก
3	คะแนน	หมายถึง	มีความพึงพอใจปานกลาง
2	คะแนน	หมายถึง	มีความพึงพอใจน้อย
1	คะแนน	หมายถึง	มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

เกณฑ์ที่ใช้ในการแปลความหมายของค่าคะแนนเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นมีดังนี้

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	4.55 – 5.00	หมายถึง	พึงพอใจมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	3.55 – 4.54	หมายถึง	พึงพอใจมาก
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	2.55 – 3.54	หมายถึง	พึงพอใจปานกลาง
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	1.55 – 2.54	หมายถึง	พึงพอใจน้อย
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	0.55 – 1.54	หมายถึง	พึงพอใจน้อยที่สุด

3.2 วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามความพึงพอใจ (วิเชียร เกตุสิงห์. 2542 : 140) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .92

แบบแผนการทดลอง

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) โดยใช้แบบแผนการทดลองแบบ Randomized Control Group Posttest only Design ดังตาราง 2

ตาราง 2 แบบแผนการทดลอง

กลุ่มตัวอย่าง	Treatment	Posttest
ER	X	T
CR	-	T

โดยที่

- R แทน กลุ่มตัวอย่างแบบสุ่ม (Random Assigned)
- E แทน กลุ่มทดลอง (Experimental Group)
- C แทน กลุ่มควบคุม (Control Group)
- X แทน การสอนรายการจาก วิดิทัศน์ เรื่องการฝึกทักษะทำนาฏยศัพท์

รำนโนห์ราบุชาญ

- แทน การสอนตามปกติที่อาจารย์เป็นผู้สอน
- T แทน การทดสอบหลังการเรียน (Posttest)

ขั้นตอนการทดลอง

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. จัดเตรียมสถานที่ เครื่องมือ กลุ่มตัวอย่าง จากนั้นให้นักศึกษาที่เป็นกลุ่มทดลองเรียนในห้องเรียน ที่ 1 ส่วนนักศึกษากลุ่มควบคุมเรียนในห้องเรียนที่ 2 พร้อมทั้งตรวจสอบสภาพห้องเรียนทั้ง 2 ห้อง ให้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ใกล้เคียงกันและมีสภาพความพร้อมเหมาะสมสำหรับการทดลอง

2. จัดเครื่องรับโทรทัศน์ ไว้ในห้องทดลอง 1 ชุด

3. ดำเนินการทดลองโดย

3.1 ผู้วิจัยสอนการฝึกปฏิบัติทำนาฏยศัพท์รำนโนห์ราบุชาญ ด้วยตนเอง เนื้อหาเดียวกันกับรายการวิดิทัศน์ ตามแบบการเรียนการสอนปกติแก่กลุ่มควบคุม เมื่อสอนเสร็จเรียบร้อยแล้วทำการทดสอบทักษะการปฏิบัติโดยใช้แบบวัดทักษะการปฏิบัติที่สร้างขึ้น

3.2 ผู้วิจัยให้นักศึกษากลุ่มทดลอง เรียนกับรายการวีดิทัศน์ เรื่องการฝึกปฏิบัติทำนาฏยศัพท์ รำโนห์ราบูชาัญญ เมื่อการเรียนเสร็จสิ้นลง ให้นักศึกษาปฏิบัติ และให้อาจารย์ผู้ช่วยวิจัย ประเมินผลโดยใช้แบบวัดทักษะการปฏิบัติที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

4. ให้คะแนนทักษะการปฏิบัติโดยมีเกณฑ์ดังนี้

ดีมาก ให้ 3 คะแนน

ดี ให้ 2 คะแนน

พอใช้ ให้ 1 คะแนน

5. นำข้อมูลที่ได้จากการตรวจให้คะแนนจากแบบสังเกตไปวิเคราะห์หาค่าสถิติเพื่อสรุปผล

ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัย จะดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 โดยแบ่งเวลาในการทดลองออกเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงแรกเป็นการทดลองเพื่อพัฒนาและปรับปรุง 2 ครั้ง โดยใช้กลุ่มทดลอง จำนวนครั้งละ 3 คน หลังจากนั้นจึงทดลองหาประสิทธิภาพของรายการวีดิทัศน์ ตามเกณฑ์ 80/80 โดยมีกลุ่มทดลอง จำนวน 7 คน ช่วงที่ 2 ทดลองเปรียบเทียบผลการฝึกทักษะการปฏิบัติทำนาฏยศัพท์ระหว่างกลุ่มที่เรียนตามปกติ ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้สอน กับกลุ่มที่เรียนด้วยรายการวีดิทัศน์ จำนวนนักศึกษากลุ่มละ 7 คน ใช้เวลา 4 คาบเรียน คาบเรียนละ 50 นาที

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน
 - 1.1 ค่าเฉลี่ย
 - 1.2 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. หาค่าความเชื่อมั่นแบบทดสอบวัดทักษะการปฏิบัติ โดยใช้สถิติสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน
3. หาประสิทธิภาพรายการวีดิทัศน์ เรื่องการฝึกปฏิบัติทำนาฏยศัพท์ รำโนห์ราบูชาัญญ
4. วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรายการวีดิทัศน์ โดยการหาค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
5. เปรียบเทียบทักษะการปฏิบัติทำนาฏยศัพท์ รำโนห์ราบูชาัญญ ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้สูตร The Mann – Witney U -test

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้สัญลักษณ์ดังนี้

n	คือ	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{x}$	คือ	ค่าเฉลี่ย
S.D.	คือ	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
E1	คือ	ประสิทธิภาพของรายการวิดิทัศน์ คิดเป็นร้อยละจากแบบการสังเกตการปฏิบัติทำนาฏยศัพท์ของผู้เรียนในระหว่างเรียนจากรายการวิดิทัศน์
E2	คือ	ประสิทธิภาพของรายการวิดิทัศน์คิดเป็นร้อยละจากแบบการสังเกตการปฏิบัติทำนาฏยศัพท์ของผู้เรียนหลังเรียนจากรายการวิดิทัศน์
U	คือ	ค่าสถิติ U Test

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเสนอตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาประสิทธิภาพของรายการวิดิทัศน์ เรื่องการฝึกทักษะทำนาฏยศัพท์ รำโนห์ราษายัญ

ตอนที่ 2 การศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษากลุ่มทดลอง ที่มีต่อรายการวิดิทัศน์ เรื่อง การฝึกทักษะทำนาฏยศัพท์ รำโนห์ราษายัญ

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบทักษะการปฏิบัติทำนาฏยศัพท์ของนักศึกษากลุ่มทดลองที่เรียนด้วยรายการวิดิทัศน์กับกลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยการสอนตามปกติ

ตอนที่ 1 การศึกษาประสิทธิภาพของรายการวิดิทัศน์เรื่อง การฝึกทักษะทำนาฏยศัพท์รำโนห์ราษายัญ

การหาค่าประสิทธิภาพของรายการวิดิทัศน์ ได้มาจากการหาค่าเฉลี่ยรวมของคะแนนจากแบบวัดทักษะการปฏิบัติระหว่างเรียน จากรายการวิดิทัศน์และหลังเรียนจากรายการวิดิทัศน์ โดยประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 80/80 ดังตาราง 3

ตาราง 3 ประสิทธิภาพของรายการวิดิทัศน์ เรื่องการฝึกทักษะทำนาฏยศัพท์รำโนห์รำบูชายัญ

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	คะแนนที่ได้	ค่าประสิทธิภาพ
ระหว่างเรียน	7	126	107.28	85.26
หลังเรียน	7	126	111.57	88.55

จากตาราง 3 รายการวิดิทัศน์เรื่อง การฝึกทักษะทำนาฏยศัพท์รำโนห์รำบูชายัญ มีประสิทธิภาพระหว่างคะแนนการปฏิบัติระหว่างเรียน (E 1)และคะแนนที่ได้จากการปฏิบัติ หลังการเรียน(E 2) คิดเป็นร้อยละ 85.26/88.55

สรุปได้ว่า รายการวิดิทัศน์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีประสิทธิภาพ 85.26/88.55 ซึ่งสูงกว่า เกณฑ์ที่กำหนดคือ 80/80

ตอนที่ 2 การศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษากลุ่มทดลอง ที่มีต่อรายการวิดิทัศน์ เรื่อง การฝึกทักษะทำนาฏยศัพท์รำโนห์รำบูชายัญ

การศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษากลุ่มทดลองที่มีต่อรายการวิดิทัศน์ ปรากฏผล ดังตาราง 4

ตาราง 4 การศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรายการวิดิทัศน์

ข้อ	ข้อความ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1	ความชัดเจนของจุดมุ่งหมายการเรียนการสอนในวิดิทัศน์	4.29	0.76	มาก
2	จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในวิดิทัศน์มีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย รายวิชา วิพิธศนา	4.43	0.79	มาก
3	จุดมุ่งหมายการเรียนการสอนที่กำหนดไว้ในวิดิทัศน์สามารถวัดและ ประเมินผลการฝึกปฏิบัติของนักศึกษาได้	4.14	0.69	มาก
4	จุดมุ่งหมายการเรียนการสอนที่กำหนดไว้ในวิดิทัศน์เหมาะสมกับระดับ ความสามารถของนักศึกษา	4.29	0.79	มาก
5	ความละเอียดชัดเจนของวิดิทัศน์ช่วยให้นักศึกษามีความรู้ เรื่องทำนาฏยศัพท์ การรำโนห์รำบูชายัญ	4.29	0.76	มาก

ตาราง 4 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
6	วีดิทัศน์ ช่วยให้การเรียนการสอน เรื่องรามโนห์ราบูชาয়ัญน่าสนใจศึกษาเรียนรู้	4.14	0.69	มาก
7	วีดิทัศน์ช่วยลดปัญหาการฝึกปฏิบัติทำรำไม่ทันเพื่อน	4.29	0.95	มาก
8	วีดิทัศน์ ช่วยให้การเรียนรู้ และฝึกปฏิบัติการรามโนห์ราบูชาয়ัญ มีความง่ายและสะดวกในการเรียนมากขึ้น	4.57	0.53	มากที่สุด
9	นักศึกษาสามารถเรียนรู้การฝึกปฏิบัติจากวีดิทัศน์ได้ด้วยตนเอง	4.43	0.78	มาก
10	กิจกรรมการฝึกปฏิบัติที่กำหนดไว้ในวีดิทัศน์ช่วยให้การปฏิบัติทำนาฏยศัพท์รามโนห์ราบูชาয়ัญ บรรลุตามจุดมุ่งหมาย	4.29	0.48	มาก
11	การจัดลำดับกิจกรรมการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติในวีดิทัศน์ มีความเหมาะสมกับพัฒนาการตามความสามารถของนักศึกษา	4.29	0.75	มาก
12	วีดิทัศน์ช่วยให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้และได้รับการฝึกปฏิบัติในท่าที่ถูกต้องตามรูปแบบของ อาจารย์บุณนาค ทรรทรานนท์	4.57	0.53	มากที่สุด
13	วีดิทัศน์มีเนื้อหาที่แสดงวิธีฝึกปฏิบัติได้อย่างชัดเจน	4.29	0.76	มาก
14	เวลาที่ใช้ในการฝึกปฏิบัติทำรำจากวีดิทัศน์มีความเหมาะสม	4.14	0.69	มาก
15	วีดิทัศน์ช่วยให้นักศึกษามีพัฒนาการด้านทักษะความชำนาญในกระบวนการทำรำเร็วขึ้น	4.57	0.53	มากที่สุด
16	วีดิทัศน์ช่วยให้นักศึกษาสามารถฝึกปฏิบัติซ้ำๆ ได้บ่อยครั้งตามต้องการ	4.43	0.78	มาก
17	วีดิทัศน์ช่วยลดปัญหาความไม่เท่าเทียมในความสามารถ และประสบการณ์ ในการเรียนด้านนาฏศิลป์ไทยของนักศึกษา	4.43	0.78	มาก
18	วีดิทัศน์แสดงการปฏิบัติทำรำได้เหมือนกับการสอนของอาจารย์โดยตรง	4.14	0.69	มาก
19	วีดิทัศน์สามารถนำไปใช้ในการฝึกรามโนห์ราบูชาয়ัญได้	4.71	0.48	มากที่สุด
20	นักศึกษามีความพอใจวีดิทัศน์ เรื่องการฝึกปฏิบัติทักษะทำนาฏยศัพท์รามโนห์ราบูชาয়ัญ	4.29	0.75	มาก
	รวม	4.36	0.68	มาก

จากตาราง 4 นักศึกษากลุ่มทดลองมีความพึงพอใจต่อการใช้รายการวีดิทัศน์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.36$, S.D.= 0.68) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า พึงพอใจมากที่สุดในเรื่องต่อไปนี้ โดยเรียงตามลำดับคือ วีดิทัศน์สามารถนำไปใช้ในการฝึกรามโนห์ราบูชาয়ัญได้ ($\bar{x} = 4.71$, S.D.= 0.48) วีดิทัศน์ช่วยให้การเรียนรู้และฝึกปฏิบัติการรามโนห์รา

บุชชาญมีความง่ายและสะดวกในการเรียนมากขึ้น วิดีทัศน์ช่วยให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้และได้รับการฝึกปฏิบัติในท่าที่ถูกต้องตามรูปแบบของอาจารย์บุณนาท ทรพรานนท์ และวีดิทัศน์ช่วยให้ นักศึกษามีพัฒนาการทางด้านทักษะความชำนาญในกระบวนท่ารำเร็วขึ้น ($\bar{x} = 4.57$, S.D.= 0.53) จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในวีดิทัศน์มีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายรายวิชา วิพริทัศน์ นักศึกษาสามารถเรียนรู้การฝึกปฏิบัติจากวีดิทัศน์ได้ด้วยตนเอง วีดิทัศน์ช่วยให้นักศึกษาปฏิบัติซ้ำๆ ได้บ่อยครั้งตามต้องการ และวีดิทัศน์ช่วยลดปัญหาความ ไม่เท่าเทียมใน ความสามารถและประสบการณ์ในการเรียนด้านนาฏศิลป์ไทยของนักศึกษาได้ ($\bar{x} = 4.43$, S.D.= 0.78) ความชัดเจนของจุดมุ่งหมายการเรียนการสอนในวีดิทัศน์ จุดมุ่งหมายการเรียนการสอนที่กำหนดไว้ในวีดิทัศน์เหมาะสมกับระดับความสามารถของนักศึกษา ความละเอียดชัดเจนของวีดิทัศน์ช่วยให้นักศึกษามีความรู้เรื่องท่านาฏยศัพท์ การรำมโนห์ราบุชชาญ วีดิทัศน์ช่วยลดปัญหาการฝึกปฏิบัติท่ารำไม่ทันเพื่อน กิจกรรมการฝึกปฏิบัติที่กำหนดไว้ในวีดิทัศน์ช่วยให้การฝึกปฏิบัติรำมโนห์ราบุชชาญบรรลุตามจุดมุ่งหมาย การจัดลำดับกิจกรรมการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติในวีดิทัศน์มีความเหมาะสมกับพัฒนาการตามความสามารถของนักศึกษา วีดิทัศน์มีเนื้อหาที่แสดงวิธีฝึกปฏิบัติได้อย่างชัดเจน นักศึกษามีความ พอใจในการเรียนรู้จาก วีดิทัศน์ ($\bar{x} = 4.29$, S.D.=0.75) ส่วนเรื่องอื่นๆ นักศึกษามีความพึงพอใจในระดับมาก ($\bar{x} = 4.14$, S.D.= 0.69)

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบทักษะการปฏิบัติท่านาฏยศัพท์ รำมโนห์ราบุชชาญ ระหว่างนักศึกษาในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมโดยการนำคะแนนที่ได้จากการสังเกตโดยใช้แบบวัดทักษะการปฏิบัติท่านาฏยศัพท์ของนักศึกษากลุ่มทดลองที่เรียนด้วยรายการวีดิทัศน์กับกลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยการสอนปกติ ทดสอบทางสถิติโดยใช้ค่า U (U-test) ปรากฏผลดังแสดงในตาราง 5

ตาราง 5 การเปรียบเทียบคะแนนการปฏิบัติทำนาฏยศัพท์รำโนห์ราบูชาญ ของนักศึกษา
กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ท่าที่	ทำนาฏยศัพท์	กลุ่มทดลอง (U 1)	กลุ่มควบคุม (U 2)	p
1.	ลักคอ	49	0	.000
2.	กล่อมไหล่	39	10	.036
3.	ใช้ตัว	47	2	.001
4.	ชะอ้อนตัว	47	2	.001
5.	โปรยจีบ	49	0	.000
6.	กระทุ้งเท้า	49	0	.000
7.	ตบเท้าขยับตัว	49	0	.000
8.	ขยี้เท้า	49	0	.000
9.	สะดุดเท้า	36	13	.082
10.	กระโดดจิก	43	6	.009
11.	โยยกเท้า	39	10	.036
12.	ฉายเท้า	37	12	.064
13.	โยยกเท้าเคลื่อนที่	29	20	.310
14.	ขยับเท้าเคลื่อนตัว	35	14	.104

จากตาราง 5 ทักษะการปฏิบัติทำนาฏยศัพท์ของนักศึกษากลุ่มทดลองที่เรียนด้วย
วิธีทัศน์และกลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยการสอนตามปกติมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดังนี้

4.1 นักศึกษาในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีทักษะการปฏิบัติทำนาฏยศัพท์รำ
มโนห์ราบูชาญ ในทำนาฏยศัพท์ ลักคอ โปรยจีบ กระทุ้งเท้า ตบเท้าขยับตัวและขยี้เท้า
แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

4.2 นักศึกษาในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีทักษะการปฏิบัติทำนาฏยศัพท์รำ
มโนห์ราบูชาญ ในทำนาฏยศัพท์ ใช้ตัว ชะอ้อนตัว และกระโดดจิก แตกต่างกันอย่าง
มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4.3 นักศึกษาในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีทักษะการปฏิบัติทำนาฏยศัพท์รำ
มโนห์ราบูชาญ ในทำนาฏยศัพท์ กล่อมไหล่และโยยกเท้า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง
สถิติที่ระดับ .05

4.4 นักศึกษาในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีทักษะการปฏิบัติทำนาฏยศัพท์รำ
มโนห์ราบูชาญ ในทำนาฏยศัพท์ สะดุดเท้า ฉายเท้า โขยกเท้าเคลื่อนที่ และขยับเท้า
เคลื่อนตัว ไม่แตกต่างกัน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อ

1. สร้างและหาประสิทธิภาพของรายการวิดีโอ เรื่อง การฝึกทักษะทำนาฏยศัพท์รำโนห์รำบูชาัญสำหรับนักศึกษาหลักสูตรปริญญาตรี สาขาศิลปศาสตรสาขดนตรีและศิลปะการแสดง โปรแกรมวิชานาฏศิลป์และการละคร สถาบันราชภัฏจันทรเกษม
2. ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรายการวิดีโอ เรื่อง การฝึกทักษะทำนาฏยศัพท์รำโนห์รำบูชาัญ
3. เปรียบเทียบทักษะการปฏิบัติทำนาฏยศัพท์รำโนห์รำบูชาัญของนักศึกษา ระหว่างกลุ่มที่เรียน ด้วยรายการวิดีโอกับกลุ่มที่เรียนด้วยการสอนปกติ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยนี้คือ นักศึกษาหลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชาศิลปศาสตรสาขดนตรีและศิลปะการแสดง โปรแกรมวิชานาฏศิลป์และการละคร รายวิชา วิพธทัศน์ รหัสวิชา 2053205 ระดับชั้นปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 สถาบันราชภัฏจันทรเกษม ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย และแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลอง 7 คน และกลุ่มควบคุม 7 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

2.1 รายการวิดีโอเรื่องการฝึกทักษะทำนาฏยศัพท์รำโนห์รำบูชาัญ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยนำแบบแผนทำนาฏยศัพท์ที่ใช้ในการฝึกรำโนห์รำบูชาัญ ของ อาจารย์บุญนาคร ทรทรานนท์ บันทึกลงเทปบันทึกภาพแบบ VHS ระบบ PAL ได้รายการวิดีโอ ที่มีเนื้อหา 2 ตอน มีทำนาฏยศัพท์ 14 ท่า ได้แก่ ท่า ลักคอก กล่อมไหล่ ไขตัว ชะอ้อนตัว โปรยจีบ กระทุ้งเท้า ตบเท้าขยับตัว ขยี้เท้า สะดุดเท้า กระโดดจิก โยกเท้า ฉายเท้า โยกเท้าเคลื่อนที่ และขยับเท้าเคลื่อนตัว

2.2 แบบวัดทักษะการปฏิบัติทำนาฏยศัพท์รำโนห์รำบูชาัญ เป็นแบบสังเกตการปฏิบัติทำนาฏยศัพท์ของนักศึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ มีเกณฑ์การให้คะแนน 3 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นที่ระดับ .90

2.3 แบบสอบถามความพึงพอใจ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .92

การดำเนินการทดลอง

ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการดำเนินการทดลองดังนี้

1. หาประสิทธิภาพของรายการวัดทัศนเรื่องการฝึกทักษะทำนาฏยศัพท์รำโนห์รำบูชายัญดังนี้

จัดเตรียมสถานที่และอุปกรณ์ในการทดลองให้พร้อม แล้วให้นักศึกษา 3 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างมาเรียนรู้จากรายการวัดทัศน แล้วผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมเรียนรู้จากรายการวัดทัศนของนักศึกษาอย่างใกล้ชิด เมื่อเรียนเสร็จผู้วิจัยได้สอบถามนักศึกษาถึงความเข้าใจ และความสามารถในการปฏิบัติตามวัดทัศนแล้ว ผู้วิจัยจึงรวบรวมข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขวัดทัศน หลังจากนั้นผู้วิจัยนำวัดทัศนที่แก้ไขปรับปรุงแล้ว มาหาประสิทธิภาพโดยนำมาทดลองใช้ กับนักศึกษาอีก 3 คน ที่ไม่ใช่คนเดิมและไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้สังเกตการณ์การเรียนรู้ของนักศึกษา พบว่าคุณภาพของเสียงในรายการวัดทัศนยังไม่สมบูรณ์ ผู้วิจัยจึงนำไปแก้ไขปรับปรุงเพื่อความสมบูรณ์ของวัดทัศนก่อนนำไปทดลองภาคสนาม หลังจากนั้นผู้วิจัยนำวัดทัศนที่สมบูรณ์แล้วไปทดลองภาคสนาม โดยสุ่ม ตัวอย่างนักศึกษา 1 กลุ่ม จำนวน 7 คนมาทดลองเรียนรู้จากรายการวัดทัศน โดยผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติทำนาฏยศัพท์ของนักศึกษาระหว่างเรียนแล้วให้คะแนนลงในแบบวัดทักษะการปฏิบัติ เพื่อเก็บเป็นคะแนนระหว่างเรียน และหลังจากนักศึกษาเรียนรู้จากรายการวัดทัศนแล้วผู้วิจัยทำการทดสอบการปฏิบัติทำนาฏยศัพท์ของนักศึกษาทั้ง 14 ท่า แล้วให้คะแนนลงในแบบวัดทักษะ เพื่อเก็บเป็นคะแนนหลังการเรียนจากวัดทัศนอีกครั้งหนึ่งจากนั้นผู้วิจัยนำคะแนนที่นักศึกษาปฏิบัติทำนาฏยศัพท์ที่ในระหว่างการเรียนรู้และหลังการเรียนรู้จากรายการวัดทัศน มาหาค่าประสิทธิภาพ

2. การศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรายการวัดทัศน

ผู้วิจัยได้สอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรายการวัดทัศน เรื่องการฝึกทักษะทำนาฏยศัพท์รำโนห์รำบูชายัญ แล้วนำผลคะแนนจากแบบสอบถามมาหาค่าเฉลี่ย

3. การเปรียบเทียบการปฏิบัติทำนาฏยศัพท์ของนักศึกษาระหว่างกลุ่มที่เรียนด้วยรายการวัดทัศน และกลุ่มที่เรียนตามปกติ

ผู้วิจัยสุ่มตัวอย่างนักศึกษามา 1 กลุ่ม จำนวน 7 คน ผู้วิจัยทำการสอนด้วยตนเองโดยสอนทำนาฏยศัพท์รำโนห์รำบูชายัญ ทั้ง 14 ท่า ตามแบบแผนทำนาฏยศัพท์ที่ใช้ในการฝึกรำโนห์รำบูชายัญ ของอาจารย์บุญนาค ทรรทรานนท์ ได้แก่ ท่า ลักค่อ กล่อมไหล่ ใช้ตัว ชะอ้อนตัว โปรยจีบ กระทุ้งเท้า ตบเท้าขยับตัว ขยี้เท้า สะดุดเท้า กระโดดจิก โขยกเท้า ฉายเท้า โขยกเท้า เคลื่อนที่ ขยับเท้าเคลื่อนตัว แล้วผู้วิจัยสังเกตการณ์การปฏิบัติทำนาฏยศัพท์ของนักศึกษาระหว่างการ

เรียนจากการสอนปกติ ทั้ง 14 ท่านแล้วจึงทำการทดสอบการปฏิบัติหลังการเรียน เพื่อนำคะแนนที่ได้เป็นคะแนนหลังเรียนจากการสอนปกติมาเปรียบเทียบกับคะแนนหลังเรียนจากรายการวิดีโอทัศนมาหาค่าสถิติเพื่อสรุปผล

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การสร้างและหาประสิทธิภาพของรายการวิดีโอทัศนเรื่องการฝึกทักษะทำนาฏยศัพท์รำโนห์ราบูชาญ โดยใช้ค่า E1/E2
2. การศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรายการวิดีโอทัศน เรื่อง การฝึกทักษะทำนาฏยศัพท์รำโนห์ราบูชาญ โดยการใช้ค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3. การเปรียบเทียบทักษะการปฏิบัติทำนาฏยศัพท์รำโนห์ราบูชาญ ของนักศึกษา ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมโดยใช้ค่าสถิติ U test

สรุปผลการวิจัย

1. รายการวิดีโอทัศนเรื่องการฝึกทักษะทำนาฏยศัพท์รำโนห์ราบูชาญมีประสิทธิภาพ 85.26/88.55 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80
2. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรายการวิดีโอทัศน เรื่องการฝึกทักษะทำนาฏยศัพท์รำโนห์ราบูชาญ พบว่า โดยรวมนักศึกษามีความพึงพอใจต่อรายการวิดีโอทัศนอยู่ในระดับมาก
3. การเปรียบเทียบทักษะการปฏิบัติทำนาฏยศัพท์รำโนห์ราบูชาญ ของนักศึกษา กลุ่มที่เรียนด้วย รายการวิดีโอทัศนและกลุ่มที่เรียนตามปกติ พบว่า
 - 3.1 นักศึกษาในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีทักษะการปฏิบัติในทำนาฏยศัพท์รำโนห์ราบูชาญ ในทำนาฏยศัพท์ ลักคอ โปรยจีบ กระทุ้งเท้า ตบเท้าขยับตัว และ ขยี้เท้า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001
 - 3.2 นักศึกษาในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีทักษะการปฏิบัติในทำนาฏยศัพท์รำโนห์ราบูชาญ ในทำนาฏยศัพท์ ไขตัว ชะอ้อนตัว และกระโดดจิก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
 - 3.3 นักศึกษาในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีทักษะการปฏิบัติในทำนาฏยศัพท์รำโนห์ราบูชาญ ในทำนาฏยศัพท์ กล่อมไหล่ และโยกเท้า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
 - 3.4 นักศึกษาในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีทักษะการปฏิบัติในทำนาฏยศัพท์รำโนห์ราบูชาญ ในทำนาฏยศัพท์ สะดุดเท้า ฉายเท้า โยกเท้าเคลื่อนที่ และขยับเท้าเคลื่อนตัว ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การสร้างและหาประสิทธิภาพของรายการวีดิทัศน์เรื่องการฝึกทักษะทำนาฏยศัพท์รำโนห์รำบูชายัญ

ผู้วิจัยได้สร้างรายการวีดิทัศน์ โดยแบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นทำนาฏยศัพท์ท่าที่ 1-7 ได้แก่ ท่า ลักคอ กล่อมไหล่ ไข่ตัว ชะอ้อนตัว โปรยจีบ กระทุ้งเท้า ตบเท้าขยับตัว ตอนที่ 2 เป็นทำนาฏยศัพท์ท่าที่ 8-14 ได้แก่ท่า ขยี้เท้า สะดุดเท้า กระโดดจิก โขยกเท้า ฉายเท้า โขยกเท้าเคลื่อนที่และขยับเท้าเคลื่อนตัว โดยใช้เวลาฉายตอนละประมาณ 20 นาทีซึ่งนักศึกษาจะต้องเรียนรู้ความหมาย และรายละเอียดในการปฏิบัติพร้อมกับปฏิบัติตามไปทีละท่า ท่าละ 2 เที้ยวหลังจากนั้นนักศึกษาต้องฝึกทบทวนและปฏิบัติซ้ำๆ ในแต่ละท่า รวมเวลาในการศึกษาเรียนรู้จาก วีดิทัศน์และฝึกปฏิบัติ 4 คาบเรียน ส่วนการหาค่าประสิทธิภาพของรายการ วีดิทัศน์ โดยการคำนวณค่าเฉลี่ยจากแบบวัดทักษะการปฏิบัติระหว่างเรียนและหลังเรียนจากรายการวีดิทัศน์แล้วนำมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ พบว่ามีประสิทธิภาพคิดเป็นร้อยละ 85.26/88.55 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 80/80 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ว่า การที่รายการวีดิทัศน์ เรื่องการฝึกทักษะทำนาฏยศัพท์ รำโนห์รำบูชายัญมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เป็นเพราะ การสร้างรายการวีดิทัศน์ ได้ดำเนินการสร้างอย่างเป็นระบบตรงตามขั้นตอนและเนื้อหาที่กำหนด สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน ตลอดจนมีเนื้อหาที่ละเอียดชัดเจนจึงทำให้นักศึกษาเกิดการพัฒนาในการเรียนรู้อย่างรวดเร็ว โดยสามารถเรียนซ้ำได้หลายครั้ง และเป็นการฝึกทบทวนทำนาฏยศัพท์ได้ด้วยตนเองตามต้องการ

2. การศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรายการวีดิทัศน์

การศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรายการวีดิทัศน์ พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจในระดับมากทั้งนี้อาจเป็นเพราะ วีดิทัศน์สามารถนำไปใช้ฝึกรำโนห์รำบูชายัญได้ ช่วยให้การเรียนรู้และฝึกปฏิบัติ มีความง่ายและสะดวกในการเรียนมากขึ้น ซึ่งเป็นการฝึกปฏิบัติในท่าที่ถูกต้องตามรูปแบบของอาจารย์บุณนาค ทรรทรานนท์ นอกจากนี้ วีดิทัศน์ยังช่วยให้มีการพัฒนาทางด้านทักษะความชำนาญในกระบวนการรำเร็วขึ้น

3. การเปรียบเทียบทักษะการปฏิบัติทำนาฏยศัพท์รำโนห์รำบูชายัญ

ผลการเปรียบเทียบทักษะการปฏิบัติของนักศึกษากลุ่มทดลองที่เรียนด้วยรายการวีดิทัศน์และนักศึกษาในกลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยการสอนตามปกติ มีดังนี้

นักศึกษาในกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยรายการวีดิทัศน์มีทักษะการปฏิบัติในทำนาฏยศัพท์ ได้แก่ ลักคอ โปรยจีบ กระทุ้งเท้า ตบเท้าขยับตัว และขยี้เท้า สูงกว่าทักษะการปฏิบัติของนักศึกษาในกลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยวิธีสอนปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะ

3.1.1 การเรียนด้วยรายการวิดีโอ เรื่องการฝึกทักษะทำนาฏยศัพท์รำโนห์รา บูชาญเป็นสื่อการเรียนการสอนที่แตกต่างจากการสอนโดยอาจารย์ตามปกติ นักศึกษาจึงให้ความสนใจและมีความกระตือรือร้น ประกอบกับรายการวิดีโอมีจุดประสงค์การเรียนรู้ตรงกับความต้องการของนักศึกษา นั่นคือความต้องการมีทักษะ ความชำนาญในการปฏิบัติทำนาฏยศัพท์รำโนห์ราบูชาญซึ่งเป็นพื้นฐานในการพัฒนาไปสู่ความสามารถในการรำที่เป็นเลิศทั้งในความถูกต้องตามรูปแบบท่ารำของ อาจารย์บุญนาค ทรพรานนท์ ความมีลีลาอ่อนช้อยสวยงาม คล่องแคล่วกระฉับกระเฉง เหมาะสมตามบทบาทของนางมโนห์รา และทำให้นักศึกษาเป็นผู้ที่รำโนห์ราบูชาญ ได้งดงามเป็นเลิศ ดังนั้น นักศึกษาจึงมีความตั้งใจ มีความกระตือรือร้นในการเรียนและฝึกปฏิบัติตามรายการวิดีโอเป็นผลให้ทักษะการปฏิบัติของนักศึกษากลุ่มที่เรียนด้วยรายการวิดีโอสูงกว่านักศึกษากลุ่มที่เรียนด้วยวิธีสอนตามปกติ

3.2.1 ทำนาฏยศัพท์ในท่า ลักค่อ โปรยจีบ กระทุ้งเท้า ตบเท้าขยับตัว และขยับเท้า เป็นท่ารำที่ไม่ยากและไม่ซับซ้อน เมื่อนักศึกษาได้เรียนรู้จากวิดีโอแล้วส่วนใหญ่สามารถปฏิบัติได้ถูกต้องเนื่องจากนักศึกษาได้ทราบความหมายของทำนาฏยศัพท์ และสามารถมองเห็นรายละเอียดของการปฏิบัติ พร้อมกับคำอธิบายที่สอดคล้องกับการปฏิบัติ และมีการอธิบายขั้นตอนการเตรียมตัวทั้งแบบตัวอักษร และเสียงเพื่อเป็นการทบทวนการปฏิบัติก่อนปฏิบัติจริง อีกทั้งตำแหน่งของการฉายวิดีโออยู่ในตำแหน่งที่นักศึกษาทุกคนสามารถมองเห็นในวิธีการปฏิบัติ ท่ารำของผู้สาธิตในวิดีโอได้ชัดเจนแตกต่างจากการสอนปกติของอาจารย์ที่นักศึกษาไม่สามารถมองเห็นรายละเอียดวิธีการปฏิบัติท่ารำของอาจารย์ในทุกอากัปกิริยา บางครั้ง นักศึกษาได้ยินแต่เสียงการอธิบายของอาจารย์แต่ไม่เห็นรายละเอียดในการปฏิบัติ โดยเฉพาะนักศึกษาที่อยู่ในแถวหลัง ประกอบกับ นักศึกษามีความเกรงใจไม่กล้าซักถามหรือขอให้อาจารย์สาธิตท่ารำให้ดูหลายๆ ครั้ง จึงต้องเก็บความสงสัยไว้โดยไม่ได้แก้ไขท่ารำของตนเองให้ถูกต้อง ทำให้เมื่อทดสอบ นักศึกษาบางคนจึงปฏิบัติได้ไม่ถูกต้อง เมื่อไม่ถูกต้อง ความสวยงามและความ คล่องแคล่ว จึงมีน้อยตามไปด้วย

3.2 นักศึกษากลุ่มทดลองที่เรียนด้วยรายการวิดีโอมีทักษะการปฏิบัติในทำนาฏยศัพท์ ไข่ตัว ชะอ้อนตัว และกระโดดจิก สูงกว่าทักษะการปฏิบัติของนักศึกษากลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยวิธีสอนปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 ที่เป็นเช่นนั้น อาจเป็นเพราะ

3.2.1 การเรียนด้วยรายการวิดีโอ เรื่องการฝึกทักษะทำนาฏยศัพท์รำโนห์รา บูชาญเป็นสื่อการเรียนการสอนที่แตกต่างจากการสอนโดยอาจารย์ตามปกติ นักศึกษาจึงให้ความสนใจและมีความกระตือรือร้น ประกอบกับรายการวิดีโอมีจุดประสงค์การเรียนรู้ตรงกับความต้องการของนักศึกษา นั่นคือความต้องการมีทักษะ ความชำนาญในการปฏิบัติทำนาฏยศัพท์รำโนห์ราบูชาญซึ่งเป็นพื้นฐานในการพัฒนาไปสู่ความสามารถในการรำที่เป็นเลิศทั้งในความถูกต้องตามรูปแบบท่ารำของ อาจารย์บุญนาค ทรพรานนท์ ความมีลีลาอ่อนช้อยสวยงาม คล่องแคล่วกระฉับกระเฉง เหมาะสมตามบทบาทของนางมโนห์รา และทำให้นักศึกษา

เป็นผู้ที่ร่ามโนห์ราบูชาัญญ์ ได้ดังงามเป็นเลิศ ดังนั้นนักศึกษาจึงมีความตั้งใจ มีความกระตือรือร้นในการเรียนและฝึกปฏิบัติตามรายการวิดิทัศน์มากกว่าการสอนจากอาจารย์ตามปกติ

3.2.2 ทำนาฏยศัพท์ในท่า ใช้ตัว ชะอ้อนตัว และกระโดดจิก เป็นท่ารำที่ไม่ยากแต่ในท่าใช้ตัว การปฏิบัติต้องใช้เฉพาะช่วงลำตัวและจังหวะกระทบกัน นักศึกษาบางคนส่วนใหญ่ปฏิบัติได้ และในท่าชะอ้อนตัวจะต้องทำให้พอเหมาะไม่มากเกินไปไม่น้อยเกินไป และท่ากระโดดจิก มีการปฏิบัติหลายจังหวะและต้องปฏิบัติให้พอดี เมื่อนักศึกษาได้เรียนรู้จากวิดิทัศน์แล้วส่วนใหญ่สามารถปฏิบัติได้ถูกต้องเนื่องจากนักศึกษาได้ทราบ ความหมายของทำนาฏยศัพท์ และสามารถมองเห็นรายละเอียดของการปฏิบัติ พร้อมกับคำอธิบายที่สอดคล้องกับการปฏิบัติ และมีการอธิบายขั้นตอนการเตรียมตัวทั้งแบบตัวอักษร และเสียงเพื่อเป็นการทบทวนการจะปฏิบัติก่อนปฏิบัติจริง อีกทั้งตำแหน่งของการฉายวิดิทัศน์อยู่ในตำแหน่งที่นักศึกษาทุกคนสามารถมองเห็นในวิธีการปฏิบัติท่ารำของผู้สาธิตในวิดิทัศน์ได้ชัดเจนแตกต่างจากการสอนปกติของอาจารย์ที่นักศึกษาไม่สามารถมองเห็นรายละเอียดวิธีการปฏิบัติท่ารำของอาจารย์ในทุกอากัปกริยา บางครั้งนักศึกษาได้ยินแต่เสียงการอธิบายของอาจารย์แต่ไม่เห็นรายละเอียดในการปฏิบัติ โดยเฉพาะนักศึกษาที่อยู่ในแถวหลัง ประกอบกับ นักศึกษามีความเกรงใจ ไม่กล้าซักถามหรือขอให้อาจารย์สาธิตท่ารำให้ดูหลายๆครั้ง จึงต้องเก็บความสงสัยไว้โดยไม่ได้แก้ไขท่ารำของตนเองให้ ถูกต้อง ทำให้เมื่อทดสอบ นักศึกษาบางคนจึงปฏิบัติได้ไม่ถูกต้อง เมื่อไม่ถูกต้อง ความสวยงามและความคล่องแคล่วจึงมีน้อยตามไปด้วย

3.3 ทักษะการปฏิบัติทำนาฏยศัพท์ของนักศึกษากลุ่มทดลองที่เรียนด้วยรายการวิดิทัศน์มีทักษะการปฏิบัติในทำนาฏยศัพท์ กล่อมไหล่ และโยยกเท้า สูงกว่าทักษะการปฏิบัติของนักศึกษากลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยวิธีสอนปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะ

3.3.1 การเรียนด้วยรายการวิดิทัศน์ เรื่องการฝึกทักษะทำนาฏยศัพท์ ร่ามโนห์ราบูชาัญญ์เป็นสื่อการเรียนการสอนที่แตกต่างจากการสอนโดยอาจารย์ตามปกติ นักศึกษาจึงให้ความสนใจและมีความกระตือรือร้น ประกอบกับรายการวิดิทัศน์มีจุดประสงค์การเรียนรู้ตรงกับความต้องการของนักศึกษา นั่นคือความต้องการมีทักษะ ความชำนาญในการปฏิบัติทำนาฏยศัพท์ร่ามโนห์ราบูชาัญญ์ซึ่งเป็นพื้นฐานในการพัฒนาไปสู่ความสามารถในการรำที่เป็นเลิศทั้งในความถูกต้องตามรูปแบบท่ารำของ อาจารย์บุญนาค ทรพรานนท์ ความมีลีลาอ่อนช้อยสวยงาม คล่องแคล่วกระฉับกระเฉงเหมาะสมตามบทบาทของนางมโนห์รา และทำให้นักศึกษาเป็นผู้ที่ร่ามโนห์ราบูชาัญญ์ ได้ดังงามเป็นเลิศ ดังนั้นนักศึกษาจึงมีความตั้งใจ มีความกระตือรือร้นในการเรียนและฝึกปฏิบัติตามรายการวิดิทัศน์มากกว่าการสอนจากอาจารย์ตามปกติ

3.3.2 ทำนาฏยศัพท์ในท่า กล่อมไหล่และโยยกเท้า ท่ากล่อมไหล่เป็นท่ารำที่ไม่ยาก แต่นักศึกษาต้องเป็นคนช่างสังเกต เพราะเป็นท่าที่ต้องใช้การคาดคะเนทิศทางการเบี่ยงไหล่ การเอียงศีรษะ ให้เหมาะสมตามสรีระของตัวเอง โดยดูจากภาพการเคลื่อนไหวของ

ผู้สาธิตในวิดิทัศน์แบบเต็มตัว ส่วนท่าโยยกเท้าเป็นการปฏิบัติที่ค่อนข้างซับซ้อนและต้องสัมพันธ์กันทั้งจังหวะการโยยกเท้า และใช้จมูกเท้าแตะพื้น ดังนั้นเมื่อนักศึกษาได้เรียนรู้จากรายการวิดิทัศน์แล้ว ส่วนใหญ่สามารถปฏิบัติได้ถูกต้องเนื่องจากนักศึกษาค้นคว้าหาความหมายของท่านาฏยศัพท์ และสามารถมองเห็นรายละเอียดของการปฏิบัติ พร้อมกับคำอธิบายที่สอดคล้องกับการปฏิบัติ และมีการอธิบายขั้นตอนการเตรียมตัวทั้งแบบตัวอักษร และเสียงเพื่อเป็นการทบทวนการปฏิบัติก่อนปฏิบัติจริง อีกทั้ง ตำแหน่งของการฉายวิดิทัศน์อยู่ในตำแหน่งที่นักศึกษาทุกคนสามารถมองเห็นในวิธีการปฏิบัติท่ารำของผู้สาธิตในวิดิทัศน์ได้ชัดเจน แตกต่างจากการสอนปกติของอาจารย์ที่นักศึกษาไม่สามารถมองเห็นรายละเอียดวิธีการปฏิบัติท่ารำของอาจารย์ในทุกอากัปกิริยา บางครั้งนักศึกษาได้ยินแต่เสียงการอธิบายของอาจารย์แต่ไม่เห็นรายละเอียดในการปฏิบัติ โดยเฉพาะนักศึกษาที่อยู่ในแถวหลัง ประกอบกับ นักศึกษามีความเกรงใจ ไม่กล้าซักถามหรือขอให้อาจารย์สาธิตท่ารำให้ดูหลายๆครั้ง จึงต้องเก็บความสงสัยไว้โดยไม่ได้แก้ไขท่ารำของตนเองให้ถูกต้อง ทำให้เมื่อทดสอบ นักศึกษาบางคนจึงปฏิบัติได้ไม่ถูกต้อง เมื่อไม่ถูกต้อง ความสวยงามและความคล่องแคล่วจึงมีน้อยตามไปด้วย

3.4 นักศึกษากลุ่มทดลองที่เรียนด้วยรายการวิดิทัศน์กับนักศึกษากลุ่มควบคุมมีทักษะการปฏิบัติในท่านาฏยศัพท์ สะดุดเท้า ฉายเท้า โยยกเท้าเคลื่อนที่และขยับเท้าเคลื่อนตัวไม่แตกต่างกัน ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะ

3.4.1 การเรียนด้วยรายการวิดิทัศน์ เรื่องการฝึกทักษะท่านาฏยศัพท์

รามโนห์ราบุชาญในท่าสะดุดเท้า ฉายเท้า โยยกเท้าเคลื่อนที่และขยับเท้าเคลื่อนตัว เป็นท่ารำที่อยู่ในตอนที่ 2 ของรายการวิดิทัศน์ ซึ่งอาจจะทำให้นักศึกษามีความกระตือรือร้นและมีความสนใจน้อยลง เพราะไม่ใช่สิ่งแปลกใหม่ นักศึกษาทราบลำดับการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติแล้ว ส่วนการเรียนรู้โดยตรงกับอาจารย์ผู้สอนนั้น สามารถกระตุ้นนักศึกษาให้หันมาสนใจการสอนของอาจารย์ได้ด้วยการแทรกเรื่องสนุกสนาน หรือการพยายามใช้เสียงให้ดังขึ้นกว่าเดิม ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้นักศึกษาตื่นตัวได้ตลอดเวลา

3.4.2 ท่านาฏยศัพท์สะดุดเท้า ฉายเท้า โยยกเท้าเคลื่อนที่ และขยับเท้าเคลื่อนตัว ท่าสะดุดเท้าเป็นท่ารำที่ไม่ยาก นักศึกษาปฏิบัติตามได้ถูกต้องทั้ง 2 กลุ่ม แต่ในท่าฉายเท้ามีความซับซ้อนพอสมควร นักศึกษาต้องสังเกตให้มากขึ้นทั้งจากวิดิทัศน์และการสอนของอาจารย์ ท่าโยยกเท้าเคลื่อนที่เป็นท่าที่ค่อนข้างซับซ้อน นักศึกษาต้องปฏิบัติให้การเคลื่อนไหวของอวัยวะสัมพันธ์กันอย่างถูกต้อง สวยงาม ส่วนท่าขยับเท้าเคลื่อนตัว มีความยากกว่าท่านาฏยศัพท์รามโนห์ราบุชาญในท่าอื่นๆ เพราะต้องปฏิบัติด้วยความระมัดระวัง ต้องให้เท้าสัมพันธ์กันตลอด ถ้าปฏิบัติไปเรื่อยๆท่าอาจผิดเพี้ยนไปได้ ดังนั้นการฝึกปฏิบัติท่านาฏยศัพท์ ท่าสะดุดเท้า ฉายเท้า โยยกเท้าเคลื่อนที่และขยับเท้าเคลื่อนตัว จากรายการวิดิทัศน์เพียงอย่างเดียวสำหรับนักศึกษาบางคน ไม่สามารถปฏิบัติได้ถูกต้องสวยงามเท่าที่ควร แต่ต้องได้รับการจับท่าทางให้ถูกต้องและนักศึกษาต้องสังเกตการปฏิบัติ ให้ละเอียดอย่างใกล้ชิดทุกขั้นตอน และต้องเน้นฝึกปฏิบัติใน

กิริยาการเคลื่อนไหวที่สัมพันธ์กันของอวัยวะทุกส่วน อย่างถูกต้องตามรูปแบบ และสวยงาม คล่องแคล่ว ดังนั้น ไม่ว่านักศึกษาจะเรียนพื้นฐานการปฏิบัติทำนาฏยศัพท์ในท่าสะดูดเท้า ฉายเท้า โขยกเท้าเคลื่อนที่และขยับเท้าเคลื่อนตัว จากรายการวิดิทัศน์หรือจากการสอนของอาจารย์ ตามปกติ อย่างไรก็ตามนักศึกษาก็ต้องให้อาจารย์สอนในรายละเอียด พร้อมกับการจับท่าทางให้ อีกครั้งหนึ่งก่อนจะทำการทดสอบ

จากการอภิปรายผลการเปรียบเทียบทักษะการปฏิบัติทำนาฏยศัพท์รำโนห์ราบูชาัญญสรุปได้ว่า ในการจัดการเรียนการสอนวิชานาฏศิลป์ไทยในชุดรำโนห์ราบูชาัญญที่จะเกิด ประสิทธิภาพสูงสุด ทั้งประหยัดเวลา ประหยัดงบประมาณ และช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุ วัตถุประสงค์นั้น การสร้างสื่อการเรียนการสอนประเภทรายการวิดิทัศน์นับเป็นอุปกรณ์ที่สำคัญ มีคุณค่าต่อการเรียนการสอนหลายประการได้แก่ ในด้านการให้ประสบการณ์การเรียนรู้และฝึก ปฏิบัติแก่ผู้เรียนได้ ไม่แพ้การสอนของอาจารย์ที่ใช้วิธีสอนแบบบรรยายประกอบการสาธิต พร้อมกับให้นักศึกษาฝึกปฏิบัติ ซึ่งจากผลการวิจัยทำให้ทราบว่ารายการวิดิทัศน์เป็นสื่อการเรียน สอนที่ให้อรรถประโยชน์การปฏิบัติเป็นภาพการเคลื่อนไหวพร้อมกับคำอธิบายที่ สอดคล้องกับการ ปฏิบัติซึ่งก็คือการบรรยายและการสาธิตซึ่งสามารถทำให้นักศึกษา เกิดทักษะการเรียนรู้ อย่างมี ประสิทธิภาพ ตรงกับความคิดเห็นของ เดล (Dele.1969 : 791. วาสนา ชาวหา.2534 : 11) ที่ กล่าวไว้สรุปได้ว่า คนสามารถรับรู้จากประสบการณ์ต่างๆทั้งทางตรงและทางอ้อมจากสิ่งที่เป็น รูปธรรมและนามธรรมโดยอาศัยประสาทสัมผัสทั้งห้า คือ ประสาทรับรู้โดยการมองเห็น 75 % ประสาทรับรู้โดยการฟังประมาณ 13 % ดังนั้นการรับรู้ในสิ่งต่างๆ จากการใช้ตาและหูฟังรวมกัน ถึง 88 % และรายการวิดิทัศน์ยังช่วยในด้านการปรับความรู้พื้นฐานทางด้านนาฏศิลป์ให้เท่าเทียม กันของผู้เรียนด้วยเวลาที่เหมาะสมในการฝึกทักษะปฏิบัติได้ในระดับหนึ่ง นอกจากนี้รายการ วิดิทัศน์ยังเป็นสื่อการสอนที่ช่วยให้นักศึกษาสามารถทบทวนความรู้และทักษะตลอดจน ประเมินผลการปฏิบัติของตนเอง ส่วนในด้านการบันทึกภาพทำนาฏยศัพท์รำโนห์ราบูชาัญญ ตาม รูปแบบของอาจารย์บุณนาค ทรรทรานนท์ เมื่อนำเสนอด้วยวิดิทัศน์สามารถให้อรรถประโยชน์ ของทำนาฏยศัพท์ได้ชัดเจน และตรงตามรูปแบบการฝึกทำนาฏยศัพท์ของอาจารย์บุณนาค ทรรท รานนท์ นักศึกษาสามารถปฏิบัติตามวิดิทัศน์ที่จะทำตามลำดับ ถึงแม้ว่าทำนาฏยศัพท์บางท่าจะมี ความยากและง่ายต่างกันแต่ส่วนใหญ่ นักศึกษาก็สามารถปฏิบัติตามได้ถูกต้อง และแม่นยำ ทำ ให้ผลการ ฝึกทักษะปฏิบัติของนักศึกษาที่เรียนด้วยรายการวิดิทัศน์นั้นส่วนใหญ่จะมีผลการ ปฏิบัติสูงกว่า นักศึกษาที่เรียนด้วยการสอนตามปกติ ซึ่งสอดคล้องกับ อัมพร น้อยสุวรรณ (2540 : 48) ที่ได้ศึกษาผลการใช้วิดิทัศน์แบบโปรแกรมกิจกรรมนาฏศิลป์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ผลการเรียนรู้กิจกรรมนาฏศิลป์ของนักเรียนที่เรียนจากรายการวิดิทัศน์แบบโปรแกรม กิจกรรมนาฏศิลป์ สูงกว่านักเรียนที่เรียนจากการสอนปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สมเกียรติ วรรณเฉลิม (2542 : 40) ที่พบว่า นักเรียนที่เรียนจากรายการวิดิทัศน์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนจากการสอนตามปกติ

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ สอดคล้องกับ กุสตาฟส์สัน (Gustavsson. 1982 : 59-62) ได้ทดลองสอนด้วย โทรทัศน์ในโรงเรียน อาชีวศึกษาประเทศสวีเดน (Sadertalje Vocational School) พบว่า โทรทัศน์เป็นมิติใหม่ ของการใช้สื่อการเรียนรู้ สามารถแสดงเทคนิคต่างได้อย่างชัดเจน นักเรียนมีความสนใจและประหยัดเวลาในการสอน ช่วยให้ประสิทธิภาพการสอนของครูเพิ่มสูงขึ้น นอกจากนี้จากการสังเกต พฤติกรรมของผู้เรียนผู้วิจัยพบว่า ผู้เรียนมีความตั้งใจสนใจรายการวีดิทัศน์ เป็นอย่างมากในขณะที่เรียนรู้จากวีดิทัศน์ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติไปพร้อมกับผู้สาธิตจากวีดิทัศน์ และผู้เรียนยังได้มีการเตรียมตัวก่อนการฝึกปฏิบัติในแต่ละท่า ช่วยให้ผู้เรียนได้ผ่อนคลายความเครียดลดความวิตกกังวลลงไปได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสื่อวีดิทัศน์สามารถแสดงรายละเอียดการเตรียมตัวฝึกปฏิบัติแต่ละท่าได้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับคำกล่าวของ วาสนา ขาวหา (2534 : 203) ที่ว่า สื่อวีดิทัศน์สามารถแสดงสิ่งสำคัญเพื่อให้ทุกคนเห็นได้อย่างชัดเจน

ดังนั้นรายการวีดิทัศน์จึงเป็นเทคโนโลยีทางการศึกษาที่สามารถอำนวยความสะดวกและลดปัญหาต่างๆ ในการเรียนการสอน ในวิชาฝึกปฏิบัติ โดยเฉพาะ วิชานาฏศิลป์ไทยวีดิทัศน์เป็นสื่อการสอนที่แสดงรายละเอียดของท่ารำได้ดีที่สุดรองจากอาจารย์ผู้สอน ช่วยลดปัญหาการขาดแคลนบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญท่ารำตามรูปแบบดั้งเดิม ซึ่งท่ารำดั้งเดิมนั้นเป็นสิ่งที่มีความคุณค่าของภูมิปัญญาไทย ที่ควรมีการสืบทอดอนุรักษ์ไว้โดยไม่ผิดเพี้ยน ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งคือ วัยที่สูงขึ้นของอาจารย์ผู้สอน วีดิทัศน์สามารถช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติและ ทบทวนซ้ำได้ตามต้องการ ช่วยผ่อนแรงอาจารย์ผู้สอนลงได้มากและใช้เวลาน้อย ประโยชน์อีกประการหนึ่งคือวีดิทัศน์ช่วยลดปัญหาความรู้พื้นฐานการฝึกปฏิบัติท่ารำในนาฏศิลป์ไทยได้ เนื่องจากนักศึกษาที่เรียนด้วยรายการวีดิทัศน์ สามารถศึกษาได้ด้วยตนเองจนเกิดความชำนาญเพราะมีอิสระภาพในการเรียนรู้ มีสมาธิในการฝึกปฏิบัติ ลดความวิตกกังวลในขณะที่เรียน เพราะผู้วิจัยพบว่า นักศึกษากลุ่มทดลองที่เรียนด้วยรายการวีดิทัศน์ มีความพร้อมในการเตรียมฝึกปฏิบัติในแต่ละท่ามากกว่านักศึกษาที่เรียนตามปกติ ผู้วิจัยจึงเห็นว่า ควรมีการส่งเสริม สนับสนุนให้สร้างรายการวีดิทัศน์เพื่อการศึกษาในวิชาปฏิบัตินาฏศิลป์ไทยและวิชาอื่นๆ เพื่อให้การเรียนรู้และการสอนมีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

อย่างไรก็ตาม การใช้รายการวีดิทัศน์เป็นสื่อการสอน ในการเรียนการสอนนาฏศิลป์ไทย เป็นเพียงการให้ความรู้และปรับระดับความสามารถพื้นฐานของผู้เรียน โดยผู้เรียนจะต้องฝึกฝนด้วยตนเองจนเกิดความชำนาญ แต่ในการพัฒนาฝีมือการรำให้เป็นเลิศ เพื่อประกอบการแสดงนั้น ผู้เรียนต้องเรียนรู้จากครูผู้สอนเพื่อให้ครูช่วยชี้แนะ ปรับปรุง จับท่าทางการรำ และ เพิ่มเติมลีลาที่อ่อนช้อยสวยงามเป็นการเฉพาะตัวของผู้เรียนด้วย

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ควรนำรายการวิดิทัศน์ เรื่องการฝึกทักษะทำนาฏยศัพท์รำโนห์รำชายัญ ไปใช้ในการเรียนการสอน ในสถาบันที่มีหลักสูตรนาฏศิลป์ไทย
2. ผู้ผลิตรายการวิดิทัศน์ในด้านนาฏศิลป์ไทย ควรมีการศึกษา เนื้อหารายละเอียดในการฝึกปฏิบัติท่ารำให้ตรงตามรูปแบบดั้งเดิมมากที่สุด เพื่อเป็นการสืบทอดภูมิปัญญา ของคนไทย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการสร้างรายการวิดิทัศน์ เรื่องการฝึกปฏิบัติทำนาฏยศัพท์ และท่ารำที่กำลังสูญหายและหาผู้รู้ตามแบบดั้งเดิมได้ยาก
2. ควรมีการสร้างรายการวิดิทัศน์เกี่ยวกับการฝึกปฏิบัตินาฏศิลป์ในประเภทอื่นๆ เช่น บทบาทของ พระ นาง ยักษ์ ลิง ในการแสดงโขน เป็นต้น
3. ควรมีการสร้างรายการวิดิทัศน์ รำโนห์รำชายัญ ต่อเนื่องจากรายการวิดิทัศน์ เรื่องการฝึกทักษะทำนาฏยศัพท์รำโนห์รำชายัญ ในเรื่องของกระบวนการท่ารำและลีลาท่ารำในชั้นที่สูงขึ้นเพื่อใช้ในการฝึกทำให้ถึงขั้นฝีมือเป็นเลิศ จนจบเพลง
4. ควรมีการสร้างรายการวิดิทัศน์ เรื่อง การฝึกปฏิบัติท่ารำในชุดการแสดงนาฏศิลป์ชุดอื่นๆ ทั้งในระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษา เพื่อช่วยให้การเรียนการสอนวิชานาฏศิลป์ไทยมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กมล กมลานนท์. (2542) **ผลการใช้บทเรียนวีดิทัศน์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 วิชา วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม .**
ปริญญาณพนธ์ กศ.ม.(เทคโนโลยีทางการศึกษา).กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ . ถ่ายเอกสาร.
- กมลรัตน์ หล้าสูงงษ์. (2524) **จิตวิทยาการศึกษา.**หน้า 270 .กรุงเทพฯ : ภาควิชาการ
แนะแนวและจิตวิทยาการศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2534) **การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน.** กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ
กระทรวงฯ
- _____ (2527) “โครงการทดลองหารูปแบบที่มีประสิทธิผลต่อการเรียนการสอนจริยธรรม” ใน
รายงานผลการวิจัย.หน้า 158.กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ กระทรวงฯ.ชนประดิษฐ์การ
พิมพ์ :
- กิดานันท์ มลิทอง.(2536) **เทคโนโลยีการศึกษาร่วมสมัย.**หน้า 144.กรุงเทพฯ : เอดิสันเพรส
โปรดักส์ จำกัด.
- กิติมา ปรีดีดิลก.(2529) **ทฤษฎีการบริหารองค์การ.**หน้า 321. กรุงเทพฯ : ธารการพิมพ์
- จรรยาศรี วีระวาณิช.(2524) **คู่มือการสอนและการจัดการสอน.** หน้า 4.กรุงเทพฯ : วิทยาลัย
ครูสวนสุนันทา
- ฉันทนา เอี่ยมสกุล. สัมภาษณ์. ณ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
วันที่ 5 มกราคม 2545.
- ฉลงชัย สุรวัฒนบุรณ์.(2528) **การเลือกใช้สื่อการสอน.**หน้า 214-215. กรุงเทพฯ : คณะ
ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ชัชวาล วิริยะกุล.(2527) **ผลของการสาธิตโดยใช้เทปโทรทัศน์ที่เสนอภาพซ้ำด้วยความเร็วต่างกันที่มีต่อการเล่นฟุตบอลของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 วิชาเอกพลศึกษา วิทยาลัยครูนครปฐม.**ปริญญาณพนธ์.กศ.ม.(เทคโนโลยีทางการศึกษา).
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ .ถ่ายเอกสาร.
- ชูเกียรติ โพธิ์ทอง.(2544) **การพัฒนาชุดฝึกทักษะปฏิบัติบทเรียนวีดิทัศน์ด้วยตนเอง เรื่อง การพิมพ์สกรีน.** สารนิพนธ์.กศ.ม.(เทคโนโลยีทางการศึกษา).กรุงเทพฯ :
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ไชยยศ เรืองสุวรรณ.(2533) **เทคโนโลยีการศึกษา ทฤษฎีและการวิจัย.** พิมพ์
ครั้งที่ 1.หน้า 127.กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์

บุญชม ศรีสะอาด.(2538) **วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 2**. พิมพ์ครั้งที่ 2. หน้า 23
กรุงเทพฯ : สุริยาศาสตร์

บุญชู ใจซื่อสกุล.(2526) **ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาปัจจุบันพยาบาลของนักเรียนนาย
สิบเหล่าแพทย์ทหารบก ที่เรียนจากการสาธิตด้วยเทปโทรทัศน์โดยวิธีทบทวน
แบบต่าง ๆ**.ปริญญานิพนธ์ กศ.ม.(เทคโนโลยีทางการศึกษา).กรุงเทพฯ : บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

บุญเที่ยง จัยเจริญ.(2534) **เทคนิคพื้นฐานการใช้และบำรุงรักษาอุปกรณ์เทคโนโลยีทาง
การศึกษา**. หน้า 179.กรุงเทพฯ : ภาควิชาเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษา
วิทยาลัยครูสวนสุนันทา

บุญนาถ ทรรทรานนท์.(2545) **สัมภาษณ์**. อาคารชัยวัฒนา.วันที่ 3 มิถุนายน.

บุปผาชาติ อุปถัมภ์นรากร.(2544) **สัมภาษณ์**. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. วันที่ 15
ธันวาคม.

ประเมษฐ์ บุญยะชัย.(2544) **อนุสรณ์เนื่องในพิธีพระราชทานเพลิงศพ นางเฉลย
สุขะวนิช ท.ม.ต.ช.ศิลปินแห่งชาติ**. หน้า 130.กรุงเทพฯ : บพิธการพิมพ์
จำกัด

ประหยัด จิระวรพงศ์.(2527) **หลักการและทฤษฎีเทคโนโลยีทางการศึกษา**.หน้า182
พิษณุโลก.คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒพิษณุโลก

ประสาธ อิศรปรีดา.(2523) **จิตวิทยาวัยรุ่น**.หน้า 174.กรุงเทพฯ : ศึกษิตสยาม

ปราณี รามสูต.(2527) **จิตวิทยาการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 3.หน้า 148.กรุงเทพฯ : เจริญกิจ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์.(2535) **จิตวิทยาอุตสาหกรรม**. หน้า 88-89.กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อ
เสริมกรุงเทพฯ

พิน คงพล.(2529) **ความพึงพอใจที่มีต่อบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของคณะ**

กรรมการการประถมศึกษาใน 14 จังหวัดภาคใต้. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม.(การบริหาร
การศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

พงศ์พันธ์ อันตะริกานนท์.(2539) **การพัฒนาบทเรียนวีดิทัศน์ด้วยตนเองสำหรับฝึกอบรม
บุคลากรทางสาธารณสุขในการเขียนบทวีดิทัศน์เบื้องต้น**.ปริญญานิพนธ์ กศ.ม.
(เทคโนโลยีทางการศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. (ถ่ายเอกสาร.

พลตรีหลวงวิจิตรวาทการ.(2506) **นาฏศิลป์ อนุสรณ์ในการฉาปนกิจศพ นางสงวน
เชยปทุม**. หน้า 23.โรงพิมพ์พระจันทร์.พระนคร

เพ็ญศรี ทวีสุวรรณ และคนอื่นๆ.(2534) **เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาการพัฒนาและ
การใช้สื่อการสอนนอกระบบ**. หน้า 400.กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

- ไพโรจน์ วรกระมล.(2539) **การพัฒนารายการวีดิทัศน์การสอนเรื่องการพัฒนาและ
การใช้ภาพทางการศึกษา**. ปรินทิพนิพนธ์ กศ.ม.(เทคโนโลยีทางการศึกษา)
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.(2534) **เอกสารการสอนชุดวิชา การพัฒนาและการใช้สื่อ
การศึกษานอกระบบ** หน่วยที่ 9-15 หน้า 595-596. นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมมาธิราช
- มาลินี จุฑะพร.(2537) **จิตวิทยาการเรียนการสอน**. หน้า 128.กรุงเทพฯ : อักษราพิพัฒน์
ราชบัณฑิตยสถาน. (2529) **ศัพท์วิทยาศาสตร์ฉบับราชบัณฑิตยสถาน**.หน้า 308.กรุงเทพฯ :
คุรุสภา ลาดพร้าว
- _____. (2532) **การบัญญัติศัพท์ จดหมายข่าว**. 6(1) : 3. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน
พ.ศ.2525. หน้า 392.กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์
- _____. (2538) **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525**. หน้า 392. กรุงเทพฯ :
อักษรเจริญทัศน์
- วสันต์ อติศัพท์.(2533) **การผลิตเทปโทรทัศน์เพื่อการศึกษาและฝึกอบรม**. หน้า 138-144.
กรุงเทพฯ : โอเอสพริ้นติ้งเฮาส์
- วาสนา ชาวหา. (2534) **สื่อการเรียนการสอน**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์
- วิจิตรา วงศ์ทรัพย์สกุล.(2536) **การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากเทปโทรทัศน์
การสอนที่ใช้และไม่ใช้กราฟฟิคคอมพิวเตอร์**.ปรินทิพนิพนธ์ กศ.ม.(เทคโนโลยีทาง
การศึกษา). กรุงเทพฯ :บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วิเชียร เกตุสิงห์.(2542).**สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย**.หน้า 140.พิมพ์ครั้งที่ 3.กรุงเทพฯ :
ศูนย์หนังสือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ศุภชัย จันท์สุวรรณ.(2538) **การวิเคราะห์แนวพระราชดำริและบทบาทของพระบาท
สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวในการส่งเสริมการศึกษาทางด้านนาฏศิลป์และ
ดนตรี :การศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนพรานหลวง ในพระบรมราชูปถัมภ์ .**
วิทยานิพนธ์ ค.ม.(พื้นฐานการศึกษา). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่าย
เอกสาร.
- สวภา เวชสุรกฤษ.(2537) **มโนห์ราบุชาญ : การประยุกต์ทำรำจากตราแบหลา**.
วิทยานิพนธ์ ค.ม.(นาฏศิลป์).กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ส.วาสนา ประवालพฤกษ์.(2537) **วารสารวัดผลการศึกษาเรื่องการวัดผลจากการปฏิบัติ
จริง**.หน้า 35-42. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- สมเกียรติ วรรณเฉลิม.(2542) **ผลการใช้รายการวีดิทัศน์ เพื่อฝึกทักษะนาฏศิลป์โขนเบื้องต้น
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3**.ปรินทิพนิพนธ์ กศ.ม.(เทคโนโลยีทาง

- การศึกษา) กรุงเทพฯ :บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
 สมบูรณ์ สงวนญาติ.(2534) **เทคโนโลยีทางการเรียนการสอน**.หน้า 233.กรุงเทพฯ : ภาค
 พัฒนาตำราและเอกสารทางวิชาการหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู
 สมพงษ์ สิงหะพล.(2544) **วารสารวิชาการ**. กรกฎาคม หน้า 24-32. สถาบันราชภัฏ
 นครราชสีมา
- สมพร จารุณี.(2534) **การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน**.หน้า 34-35.กรุงเทพฯ : ศูนย์พัฒนา
 หนังสือ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ
- สมยศ นาวิการ.(2524) **การพัฒนาหลักสูตร**. หน้า 39.กรุงเทพฯ : สมหมายการพิมพ์
 สมหมาย ตติยะวรรณ.(2540) **การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการ
 ใช้บทเรียน วิดีทัศน์การสอนการออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษที่มีตัวชี้เน้น
 เสียงกับไม่มีตัวชี้เน้นเสียง**.วิทยานิพนธ์ ศษ.ม.(เทคโนโลยีการศึกษา). กรุงเทพฯ :
 มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ถ่ายเอกสาร.
- สุทธิรา แก้วมณี.(2536) **การศึกษาประสิทธิภาพเทปวีดิทัศน์การสอนวิชาอนุศิลป์ เรื่อง
 “ร่างมาตรฐาน” ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5**.ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม.(เทคโนโลยีทางการ
 ศึกษา).กรุงเทพฯ :บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุรัชย์ ลิกขาบัณฑิต.(2528) **การผลิตรายการวิทยุและโทรทัศน์เพื่อการศึกษา**.หน้า 26-29.
 กรุงเทพฯ : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า พระนครเหนือ
- สุรัชย์ ลิกขาบัณฑิต และ เสาวณีย์ ลิกขาบัณฑิต.(2535) **ศัพท์เทคโนโลยีทางการศึกษา**.
 หน้า 138.กรุงเทพฯ : ศูนย์การพิมพ์ดวงกมลจำกัด
- สุเทพ เมฆ.(2531) **ความพึงพอใจในบรรยากาศการเรียนการสอนของนักเรียนและครู
 โรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน ประเภทพาณิชยกรรมในเขตการศึกษา 12**.
 ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม.(การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ :บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
 ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เสาวณีย์ ลิกขาบัณฑิต.(2528) **เทคโนโลยีการศึกษา**. หน้า294-295.กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
 สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า พระนครเหนือ
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.(2542) **ศิลปะการแสดงของไทย**. หน้า 21.
 กรุงเทพฯ : กรมการศาสนา
- สำนักมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ.(2543) **หลักสูตรสถาบันราชภัฏ
 สาขาวิชาศิลปศาสตร์**. หน้า 577.กรุงเทพฯ : กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ.
- อธิพร ศรียมก.(2525) **เอกสารการสอนชุดวิชาสื่อการสอนระดับมัธยมศึกษา หน่วยที่ 11**
 - 15. หน้า 211-215.กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

- อัมพร น้อยสุวรรณ.(2540) **ผลการใช้วีดิทัศน์แบบโปรแกรมกิจกรรมนาฏศิลป์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6**. ปริญญาโท กศ.ม.(เทคโนโลยีทางการศึกษา).กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อุษา สบฤกษ์.(2536) **การศึกษาพฤติกรรมการสอนนาฏศิลป์ไทยในวิทยาลัยนาฏศิลป์**. วิทยานิพนธ์ ค.ม.(การอุดมศึกษา).กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- Abrams,Arnold H.(1986) "Effectiveness of Interactive Video in Teaching Basic Photography Skill (Disc,Intelligent,Computer Assisted), "***Dissertation Abstracts International***.46 (11) : 3326-A.
- Dale,Edgar.(1969) **Audio Visual Methods in Teaching**. 3rd ed., New York : The Dryden Press.
- De Cecco,J.P. (1968) **The Psychology of Learning and Instruction:Educational Psychology**.Englewood Cliffs, N.J. : Prentice-Hall, Inc : 309-319.
- Elrod,Elizabeth Lovella.(1972, June.) "Instant Replay Television as a Tool for Teaching Certain Physical Aspects of Singing," ***Dissertation Abstracts International***.32 (10) :5823
- English, Harce B. and Ava Champney English.(1958) **A Comprehensive Dictionary of Psychological and Psychological Terms : a Guide to Usage**. London : Longman
- Espich,Jame E. and Bill Williams.(1967).**Developing Programmed Instructional Masterials**. New York : Lear siegler.Inc.
- Garrison R.C.and R.Morgan.(1972) **Education Psychology**. Ohio Charles E. Merrill : 640.
- Good Carter V.(1973) **Dictionary of Education**. 3rd ed. New York : n.d.
- Gustavsson,Normen.(1982) **Construction Achievement Test**.3rd ed. New York : Prentice Hall,inc'
- Kelly,R. (1985, June.) "Video and Language : An Approach to View in Comprehension", ***RELC Journal***.
- Mayer, G. Ray.(1984) : **Modules From Design to Implementation**. Singapore : the Colombo Plan Staff College for Technician Education.
- Morse, Nancy C.(1955) **Satisfactions in the White Collar Job**. Michigan : Penguin Book Inc.
- Wallerstein, Harvey.(1971) **Dictionary of Psychology**. Maryland : Penguin Book Inc.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายการวิดิทัศน์การสอนเรื่อง “การฝึกทักษะทำนาถุยศัพท์รำนโนห์ราบูชายัญ”

คู่มือสำหรับวัดทักษะการปฏิบัติทำนาถุยศัพท์รำนโนห์ราบูชายัญ

แบบวัดทักษะการปฏิบัติทำนาถุยศัพท์รำนโนห์ราบูชายัญ

แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อรายการวิดิทัศน์

หนังสือขอความอนุเคราะห์เพื่อการพัฒนาเครื่องมือการวิจัย

รายการวิดีโอทัศน์การสอนเรื่อง
“การฝึกทักษะทำนาฏยศัพท์รำโนห์รำบูชายัญ”

ลำดับที่	ภาพ	เสียง
1.	ตรามหาวิทยาลัย ภาควิชาการอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เสนอ รายการวิดีโอทัศน์ เรื่อง การฝึกทักษะทำนาฏยศัพท์ รำโนห์รำบูชายัญ ที่ปรึกษา ผศ.ดร.สุชาดา สุธรรมรักษ์ ดร.สมสุข ชีระพิจิตร ผลิตโดย สุกัญญา เทียงแท้	ดนตรีบรรเลง เพลงแขกบูชายัญ
2.	ภาพพิธีกร	สวัสดีค่ะ นักศึกษา วันนี้เรามาเรียนฝึกปฏิบัตินาฏศิลป์ไทยจากรายการวิดีโอทัศน์ เรื่องการฝึกทักษะทำนาฏยศัพท์รำโนห์รำบูชายัญ ซึ่งเป็นทำรำตามรูปแบบของอาจารย์บุญนาค ทรรทรานนท์ ผู้ได้รับการถ่ายทอดทำรำโนห์รำบูชายัญคนแรกของท่านผู้หญิงแผ้ว สนิทวงศ์เสนี ศิลปินแห่งชาติและ ผู้เชี่ยวชาญนาฏศิลป์ไทยของกรมศิลปากร ขั้นตอนการศึกษาเรียนรู้จากรายการวิดีโอทัศน์ที่จะนำเสนอควรปฏิบัติตามโดยนักศึกษาต้องตั้งใจศึกษาในรายละเอียดการปฏิบัติทำนาฏยศัพท์ แล้วจึงฝึกปฏิบัติไปพร้อมกับผู้สาธิตในวิดีโอทัศน์ทีละท่า เมื่อศึกษาครบทุกกระบวนท่าแล้ว กลับไปฝึกปฏิบัติด้วยตนเองอีกครั้ง จนครบทุกท่า และควรปฏิบัติให้อาจารย์ผู้สอนดูเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องก่อนรำโนห์รำบูชายัญต่อไปนี้เรามาศึกษา แนวคิดของการประดิษฐ์ทำรำโนห์รำบูชายัญกันก่อนนะคะ
3.	ภาพ	รำโนห์รำบูชายัญ ประดิษฐ์ทำรำโดยท่านผู้หญิงแผ้ว

	รำมโนห์ราบูชาญ โดย นางสาวอนงภาภรณ์ สิงห์เสนี	สนิทวงศ์เสนี ศิลปินแห่งชาติ และผู้เชี่ยวชาญนาฏศิลป์ไทยของกรมศิลปากร ส่วนเพลงที่ใช้ประกอบในการรำมโนห์ราบูชาญ คือเพลงแขกบูชาญ ซึ่งประพันธ์โดยศาสตราจารย์มนตรี ตราโมท ศิลปินแห่งชาติและผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีไทยของ กรมศิลปากร สำหรับแนวความคิดในการประดิษฐ์ท่ารำ ผู้ประดิษฐ์ท่ารำได้คำนึงถึงคุณลักษณะของตัวละครให้สอดคล้องกับท่ารำที่จะแสดงออกซึ่งเป็นนางมนุษย์ครึ่งนกมีความเฉลียวฉลาด และกำลังมีอารมณ์โศรกเศร้าแท้กับอารมณ์เสแสร้ง กระบวนท่ารำจึงมีท่าที่วัดเจียน คล่องแคล่ว และกระฉับกระเฉง เหมาะสมกับบทบาทความเป็นนางนก นอกจากนี้ผู้ประดิษฐ์ท่ารำ ยังได้คำนึงถึงหลักการเคลื่อนไหว ในการแสดงรำเดี่ยว ที่จะต้องไม่หยุดนิ่งอยู่กับที่นานๆ ขณะที่กำลังแสดง ต้องเคลื่อนไหวอย่างสมดุล เพื่อไม่ให้เกิดความเบื่อหน่าย
4.	ภาพ พิธีกร	เราได้ทราบแนวคิด ของการประดิษฐ์ท่ารำมโนห์ราบูชาญไปแล้วจะต่อไปนี้เรามาศึกษาความหมายและรายละเอียดของท่านาฏยศัพท์ไปพร้อม ๆ กันทีละท่าเลยคะ
5.	ภาพตัวอักษร ลักคอก กล่อมไหล่ ไข่ตัว ชะอ้อนตัว โปรงจีบ กระทุ้งเท้า ตบเท้าขยับตัว ขยี้เท้า สะดุดเท้า กระโดดจิก โขยกเท้า ฉายเท้า โขยกเท้าเคลื่อนที่ ขยับเท้าเคลื่อนตัว	วิธีการเริ่มฝึกรำมโนห์ราบูชาญ ในที่นี้จะนำเสนอเฉพาะหลักการปฏิบัติในท่านาฏยศัพท์ที่สำคัญต่อการฝึก พื้นฐานการรำมโนห์ราบูชาญ จำนวน 14 ท่า ได้แก่ ลักคอก กล่อมไหล่ ไข่ตัว ชะอ้อนตัว โปรงจีบ กระทุ้งเท้า ตบเท้าขยับตัว ขยี้เท้า สะดุดเท้า กระโดดจิก โขยกเท้า ฉายเท้า โขยกเท้าเคลื่อนที่ และ ขยับเท้าเคลื่อนตัว สำหรับวันนี้เราจะมาฝึก 7 ท่า ก่อนนะคะ
6.	ภาพ ผู้สาธิต ปฏิบัติท่าลักคอก	ท่าที่ 1 ลักคอก ลักคอก หมายถึง กริยาที่เอียงศรีษะไปข้างใดข้างหนึ่งและกอดไหล่ อีกข้างหนึ่งลง เช่นการลักคอกซ้ายให้เอียงศรีษะซ้ายกอดไหล่ขวา
7.	ภาพ การรำมโนห์ราบูชาญ ในท่าบังสุริยา	การลักคอกจะสามารถนำไปใช้ปฏิบัติประกอบท่าบังสุริยา
8.	ภาพ	

	การรำนโนห์ร่าบูชายัญ ในท่าเจดจิน	และท่าเจดจิน
9.	ภาพตัวอักษร 1. ยืนเท้าสะเอว หน้าตรงเข้าชิด 2. ปฏิบัติท่าลักคอก จำนวน 10 ครั้ง เริ่มจากลักคอกขวา ก่อน 3. ขณะลักคอกยืดเข้าสลับ ยวบเข้า ทุกจังหวะ	เราได้ทราบความหมายและรายละเอียด ของการปฏิบัติ ท่าลักคอกแล้วนะคะ ต่อไปนี้ให้นักศึกษาลองปฏิบัติตาม วิธีที่ตนโดยเตรียมตัวดังนี้ 1. ยืนเท้าสะเอว หน้าตรงเข้าชิด 2. ปฏิบัติท่าลักคอก จำนวน 10 ครั้ง เริ่มจากลักคอกขวา ก่อน 3. ขณะลักคอกยืด เข้าสลับ ยวบเข้า ทุกจังหวะ
10.	ภาพ ผู้สาธิต ปฏิบัติท่า ลักคอก 10 ครั้ง	หนึ่ง สอง สาม สี่ ห้า หก เจ็ด แปด เก้า สิบ ปฏิบัติพร้อมกัน อีกครั้ง นะคะ หนึ่ง สอง สาม สี่ ห้า หก เจ็ด แปด เก้า สิบ
11.	ภาพ ผู้สาธิต ปฏิบัติท่ากล่อมไหล่	ท่าที่ 2 กล่อมไหล่ กล่อมไหล่ หมายถึง กริยาที่เบี่ยง ไหล่ไปข้างหลังเล็กน้อย และคืนกลับที่เดิมจะกระทำ ติดต่อกันทั้งซ้ายและขวา โดยศีรษะเอียงตามไหล่ที่กล่อม และลอยหน้าเมื่อจะเปลี่ยนเอียง
12.	ภาพ การรำนโนห์ร่าบูชายัญ ในท่าจีบชายพก	การกล่อมไหล่ นำมาปฏิบัติประกอบท่าจีบชายพก
13.	ภาพตัวอักษร 1. หันตัวเฉียงไปด้านขวา มือซ้าย จีบหงายที่ชายพก มือขวาส่งจีบ หลัง เท้าขวายืนรับน้ำหนักตัว เท้า ซ้ายแตะจมุกเท้า ย่อตัวลง 2. ปฏิบัติท่ากล่อมไหล่ เริ่มด้านซ้าย ก่อน จำนวน 3 ครั้ง แล้วปฏิบัติ ด้านขวา จำนวน 3 ครั้ง	เราได้ทราบความหมายและรายละเอียด ของการปฏิบัติ ท่ากล่อมไหล่ แล้วนะคะ ต่อไปนี้ให้นักศึกษาลองปฏิบัติ ตามโดยเตรียมตัวดังนี้ 1. หันตัวเฉียงไปด้านขวา มือซ้ายจีบหงายที่ชายพก มือ ขวาส่งจีบหลัง เท้าขวายืนรับน้ำหนักตัว เท้าซ้ายแตะ จมุกเท้า ย่อตัวลง 2. ปฏิบัติท่ากล่อมไหล่ เริ่มด้านซ้าย ก่อน จำนวน 3 ครั้ง แล้วปฏิบัติด้านขวา จำนวน 3 ครั้ง
14.	ภาพ ผู้สาธิต ปฏิบัติท่ากล่อมไหล่ 3 ครั้ง	หนึ่ง สอง สาม หนึ่ง สอง สาม หนึ่ง สอง สาม ปฏิบัติพร้อมกันอีกครั้งนะคะ หนึ่ง สอง สาม หนึ่ง สอง สาม หนึ่ง สอง สาม
15.	ภาพ ผู้สาธิต ปฏิบัติท่าใช้ตัว	ท่าที่ 3 ใช้ตัว ใช้ตัว หมายถึง การกดเอวหรือที่เรียก ว่าเกลียวข้างลง พร้อมกับการกดไหล่ตามมาโดยที่ศีรษะ ผืนไปคนละข้างกับไหล่ที่กดลง

16.	ภาพ การรำนโนห์ราบูชายัญ ปฏิบัติทำไหว้	การใช้ตัว ใช้ปฏิบัติประกอบทำไหว้
17.	ภาพ การรำนโนห์ราบูชายัญ ปฏิบัติทำเจิมหน้าผาก	และทำเจิมหน้าผาก
18.	ภาพตัวอักษร 1.นั่งคุกเข่าบนส้นเท้า เข่าชิด พนม มือไว้กลางอก 2.ปฏิบัติทำใช้ตัว จำนวน 10 ครั้ง เริ่มจากใช้ตัวด้านขวาก่อน	เราได้ทราบความหมายและรายละเอียด ของการปฏิบัติ ทำใช้ตัว แล้วนะคะ ต่อไปนี้ให้นักศึกษาลองปฏิบัติตาม โดยเตรียมตัวดังนี้ 1.นั่งคุกเข่าบนส้นเท้า เข่าชิด พนมมือไว้กลางอก 2.ปฏิบัติทำใช้ตัว จำนวน 10 ครั้งเริ่มจากใช้ตัวด้านขวา ก่อน
19.	ภาพ ผู้สาธิต ปฏิบัติทำใช้ตัว 10 ครั้ง	หนึ่ง สอง สาม สี่ ห้า หก เจ็ด แปด เก้า สิบ ปฏิบัติพร้อมกันอีกครั้งนะคะ หนึ่ง สอง สาม สี่ ห้า หก เจ็ด แปด เก้า สิบ
20.	ภาพ ผู้สาธิต ปฏิบัติทำชะอ้อนตัว	ท่าที่ 4 ชะอ้อนตัว ชะอ้อนตัว หมายถึง การทิ้งตัวไป ข้างหน้าให้น้ำหนักตัวอยู่เท้าหน้าแล้วคืนตัวกลับมา
21.	ภาพ การรำนโนห์ราบูชายัญ ปฏิบัติทำจะโผบินหรือท่าจะเหิร	ใช้ปฏิบัติประกอบทำยุงฟ้อนหาง เพื่อจะโผบินหรือท่าจะ เหิร
22.	ภาพ การรำนโนห์ราบูชายัญ ปฏิบัติทำบินเข้ากองไฟ	และในท่าบินเข้ากองไฟของนางมโนห์รา
23.	ภาพตัวอักษร 1.ยืนหน้าตรงมือทั้งสองแขงมือ หงายลำแขนไปข้างหลัง ในท่ายุง ฟ้อนหาง เท้าขวาวางหลัง เบี่ยงตัว ไปด้านขวา 2.ปฏิบัติการชะอ้อนตัว แล้วยกเท้า ซ้ายขึ้น ทำสลับด้านขวาและ ด้านซ้าย จำนวน 3 ครั้ง	เราได้ทราบความหมายและรายละเอียด ของการปฏิบัติ ท่าชะอ้อนตัวแล้วนะคะ ต่อไปนี้ให้นักศึกษาลองปฏิบัติ ตามโดยเตรียมตัวดังนี้ 1.ยืนหน้าตรง มือทั้งสองแขงมือหงายลำแขนไปข้างหลัง ในท่ายุงฟ้อนหาง เท้าขวาวางหลัง เบี่ยงตัวไปด้านขวา 2.ปฏิบัติการชะอ้อนตัว แล้วยกเท้าซ้ายขึ้น ทำสลับ ด้านขวาและด้านซ้าย จำนวน 3 ครั้ง

24.	ภาพ ผู้สาธิต ปฏิบัติท่าชะอ้อนตัว 3 ครั้ง	หนึ่ง สอง สาม หนึ่ง สอง สาม ปฏิบัติพร้อมกันอีกครั้งนะคะ หนึ่ง สอง สาม หนึ่ง สอง สาม
25.	ภาพ ผู้สาธิต ปฏิบัติท่าโปรยจีบ	ท่าที่ 5 โปรยจีบ โปรยจีบ หมายถึงการจีบคว้าแล้วเดิน มือคลายจีบโดยหงายมือออกทั้งแขน พร้อมกับปล่อยจีบ ลง
26.	ภาพ การรำนโนห์ราปูชายัญ ปฏิบัติท่าจิกสองมือบินเข้ากองไฟ	โปรยจีบมือเดียวใช้ปฏิบัติประกอบท่าจิกสองมือบินเข้า กองไฟ
27.	ภาพ การรำนโนห์ราปูชายัญ ปฏิบัติท่าจีบหงายสองมือ ขยับตัว	และท่าจีบหงายสองมือ ขยับตัว
28.	ภาพ การรำนโนห์ราปูชายัญ ปฏิบัติท่าจิกมือข้างเดียว และสะบัดจีบ	โปรยจีบมือเดียวใช้ปฏิบัติประกอบท่าทอดจีบ
29.	ภาพตัวอักษร 1.ยืนกระดกเท้าขวา หน้าตรง มือ ทั้งสองจีบคว้าอยู่ระดับอกด้านหน้า 2. ปฏิบัติท่าโปรยจีบ	เราได้ทราบความหมายและรายละเอียด ของการปฏิบัติ ท่าโปรยจีบแล้วนะคะ ต่อไปนี้ให้นักศึกษาลองปฏิบัติตาม โดยเตรียมตัวดังนี้ 1.ยืนกระดกเท้าขวา หน้าตรง มือทั้งสองจีบคว้าอยู่ระดับ อกด้านหน้า 2. ปฏิบัติท่าโปรยจีบสองมือ
30.	ภาพ ผู้สาธิต ปฏิบัติท่าโปรยจีบ 3 ครั้ง	1. โปรยจีบสองมือ หนึ่ง สอง สาม 2. ท่าทอดจีบ หนึ่ง สอง สาม ปฏิบัติทั้งสองแบบอีกครั้งนะคะ 1. โปรยจีบสองมือ หนึ่ง สอง สาม 2. ท่าทอดจีบ หนึ่ง สอง สาม
31.	ภาพ ผู้สาธิต ปฏิบัติท่ากระทุ้งเท้า	ท่าที่ 6 กระทุ้งเท้า กระทุ้งเท้า หมายถึง กริยาที่เท้าใด เท้าหนึ่งไขว้หลังอีกเท้าหนึ่งไขว้หน้าวางรับน้ำหนักตัว แล้วใช้จมูกเท้าข้างที่ไขว้หลังนั้นแตะกับพื้นโดยยุบเข่าทั้ง สองลงเล็กน้อยเมื่อจมูกเท้าแตะพื้น และยืดเข่าขึ้นเมื่อ จมูกเท้ายกขึ้น
32.	ภาพ การรำนโนห์ราปูชายัญ ปฏิบัติท่าบังสุริยา	ใช้ปฏิบัติประกอบท่าบังสุริยา

33.	ภาพตัวอักษร 1 ยืนหน้าตรง มือเท้าสะเอว ประทับซ้ายวางข้างหน้า เบี่ยงตัวไปด้านซ้าย 2 ปฏิบัติท่ากระทุ้งเท้า เริ่มจากกระทุ้งเท้าขวาก่อน 10 ครั้ง ขณะเดียวกันหมุนตัวไปทางซ้ายมือ กลับหน้าไปอยู่ด้านขวา แล้ว จึง ประทับขวาวางข้างหน้า เท้าซ้ายวางหลัง กระทุ้งเท้าซ้าย กลับหมุนตัวขวามาอยู่หน้าเดิม	เราได้ทราบความหมายและรายละเอียด ของการปฏิบัติท่ากระทุ้งเท้าแล้วนะคะ ต่อไปนี้ให้นักศึกษาลองปฏิบัติ โดยเตรียมตัวดังนี้ 1. ยืนหน้าตรง มือเท้าสะเอว ประทับซ้ายวางข้างหน้า เบี่ยงตัวไปด้านซ้าย 2. ปฏิบัติท่ากระทุ้งเท้า เริ่มจากกระทุ้งเท้าขวาก่อน 10 ครั้ง ขณะเดียวกันหมุนตัวไปทางซ้ายมือ กลับหน้าไปอยู่ด้านขวาแล้ว จึงประทับขวาวางข้างหน้ากระทุ้งเท้าซ้าย กลับหมุนตัวขวา มาอยู่หน้าเดิม
34.	ภาพ ผู้สาธิต ปฏิบัติท่ากระทุ้งเท้า 10 ครั้ง	หนึ่ง สอง สาม สี่ ห้า หก เจ็ด แปด เก้า สิบ หนึ่ง สอง สาม สี่ ห้า หก เจ็ด แปด เก้า สิบ ปฏิบัติพร้อมกันอีกครั้งนะคะ หนึ่ง สอง สาม สี่ ห้า หก เจ็ด แปด เก้า สิบ หนึ่ง สอง สาม สี่ ห้า หก เจ็ด แปด เก้า สิบ
35.	ภาพ ผู้สาธิต ปฏิบัติท่าตบเท้าขยับตัว	ท่าที่ 7 ตบเท้าขยับตัว ตบเท้าขยับตัว หมายถึง กริยาที่ตบเท้าลงข้างๆแล้วขยับเท้าอีกข้างหนึ่งตามไปด้านข้าง และย่อเมื่อยกเท้าขึ้นพร้อมกับยืดตัวขึ้นเมื่อเท้าแตะพื้น
36.	ภาพ ผู้สาธิตปฏิบัติท่าเจดจิน	ใช้ปฏิบัติประกอบท่าเจดจิน ท่าจิกมือข้างเดียว
37.	ภาพผู้สาธิต ปฏิบัติท่าจิกมือข้างเดียว และสะบัดจีบ	ท่าจิกมือข้างเดียวและสะบัดจีบ
38.	ภาพตัวอักษร 1.ยืนหน้าตรง มือเท้าสะเอว ซอยเท้า แล้วผสมเท้าหน้าตรง ย่อเข่าลง 2. ปฏิบัติท่าตบเท้าซ้ายก่อน 14 ครั้งแล้วจึงตบเท้าขวาอีก 14 ครั้ง	เราได้ทราบความหมายและรายละเอียด ของการปฏิบัติท่าตบเท้าขยับตัวแล้วนะคะ ต่อไปนี้ให้นักศึกษาลองปฏิบัติตามโดยเตรียมตัวดังนี้ 1.มือทำท่าเจดจินผสมเท้าหน้าตรง 2. ปฏิบัติท่าตบเท้าซ้ายก่อน 14 ครั้งแล้วจึงตบเท้าขวาอีก 14 ครั้ง

39.	ภาพ ผู้สาธิต ปฏิบัติท่าตบเท้าขยับตัว ขวา 14 ครั้ง ซ้าย 14 ครั้ง	หนึ่ง สอง สาม สี่ ห้า หก เจ็ด แปด เก้า สิบ สิบเอ็ด สิบสอง สิบสาม สิบสี่ หนึ่ง สอง สาม สี่ ห้า หก เจ็ด แปด เก้า สิบ สิบเอ็ด สิบสอง สิบสาม สิบสี่ ปฏิบัติพร้อมกันอีกครั้งนะคะ หนึ่ง สอง สาม สี่ ห้า หก เจ็ด แปด เก้า สิบ สิบเอ็ด สิบสอง สิบสาม สิบสี่ หนึ่ง สอง สาม สี่ ห้า หก เจ็ด แปด เก้า สิบ สิบเอ็ด สิบสอง สิบสาม สิบสี่
40	ภาพพิธีกร	ตอนนี้เราก็ได้ทราบความหมายและรายละเอียดของทำ นาฏยศัพท์ทั้ง 7 ท่าแล้วนะคะ ขอให้นักศึกษาลองปฏิบัติ ให้อาจารย์ผู้สอนดูเพื่อแก้ไขข้อบกพร่อง ก่อนจากกันในวัน นี้ให้นักศึกษาชมการแสดง รำโน้ห์รำบูชาโย เพื่อ สังเกต การใช้ทำนาฏยศัพท์ที่ได้ศึกษาไปแล้วก่อนนะคะ สวัสดีค่ะ
41	ภาพ การรำโน้ห์รำบูชาโย	ดนตรีบรรเลง เพลงแขกบูชาโย
42	ผู้สาธิตและผู้แสดง นางสาวอนงภาคนันท์ สิงห์เสนี ผู้เชี่ยวชาญตรวจเนื้อหา อาจารย์บุษนาค ทรรทรานนท์ ผศ.ฉันทนา เอี่ยมสกุล ผศ.บุปผาชาติ อุปถัมภ์นรากร ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบสื่อวีดิทัศน์ ดร.จารุวรรณ สกุลคู นายสมยศ สิงห์คำ นายสมโภชน์ฉายะเกษตริน	ดนตรีบรรเลง เพลงแขกบูชาโย

43.	ตรามหาวิทยาลัย ภาควิชาการอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เสนอรายการวิทัศน์ เรื่อง การฝึกทักษะทำนาถั่วคัพ ร่ำมโนห์ราบุญชัย ที่ปรึกษา ผศ.ดร.สุชาดา สุธรรมรักษ์ ดร.สมสุข ชีระพิจิตร ผลิตโดย สุกัญญา เทียงแท้	ดนตรีบรรเลง เพลงมโนห์ราบุญชัย
44	ภาพพิธีกร	สวัสดีค่ะ วันนี้เรามาศึกษาทำนาถั่วคัพการร่ำมโนห์ราบุญชัยต่ออีก 7 ท่านะคะ เริ่มด้วยท่าที่ 8 เลยคะ
45	ภาพ ผู้สาธิต ปฏิบัติท่าขยี้เท้า	ท่าที่ 8 ขยี้เท้า ขยี้เท้า หมายถึง กริยาที่ใช้จุมูกเท้า สีกกับพื้นเบาๆโดยเท้าอีกข้างหนึ่งยืนเต็มเท้ารับน้ำหนัก ตัวไว้
46.	ภาพ การร่ำมโนห์ราบุญชัย ปฏิบัติท่าจิบชายพกในขณะม้วนจิบ เป็นเครื่องวงกลม	ใช้ปฏิบัติประกอบท่าจิบชายพกในขณะม้วนจิบเป็นเครื่อง วงกลม
47.	ภาพตัวอักษร 1. ยืนหน้าตรง มือเท้าสะเอวไว้ เท้าซ้ายยืนรับน้ำหนักตัว เท้าขวา แตะจุมูกเท้า 2. ปฏิบัติท่าขยี้เท้า เริ่มจากเท้า ซ้ายก่อน แล้วตามด้วยเท้าขวา	เราได้ทราบความหมายและรายละเอียด ของการปฏิบัติ ท่าขยี้เท้าแล้วนะคะ ต่อไปนี้ให้นักศึกษาลองปฏิบัติตาม โดยเตรียมตัวดังนี้ 1. ยืนหน้าตรง มือเท้าสะเอวไว้ เท้าซ้ายยืนรับน้ำหนัก ตัว เท้าขวาแตะจุมูกเท้า 2. ปฏิบัติท่าขยี้เท้า
48	ภาพ ผู้สาธิต ปฏิบัติท่าขยี้เท้า	หนึ่ง สอง สาม หนึ่ง สอง สาม ปฏิบัติพร้อมกัน อีกครั้งนะคะ หนึ่ง สอง สาม หนึ่ง สอง สาม

49.	ภาพ ผู้สาธิต ปฏิบัติทำสะดุดเท้า	ท่าที่ 9 สะดุดเท้า สะดุดเท้า หมายถึง กิริยาของการใช้เท้าเพื่อยังง้างหวะ จะสะดุดเท้าข้างใดก็ได้ ถ้าสะดุดเท้าขวา ใช้จุมูกเท้าขวาแตะกับพื้น น้ำหนักตัวลงบนเท้าซ้าย เอียงศรีษะไปข้างซ้ายก่อนจะสะดุดเท้า เริ่มด้วยการถ่ายน้ำหนักลงไปรวมที่ปลายเท้าขวาที่แตะพื้นอยู่นิ่มตัวไปข้างหน้าเเิดเท้าขวาไปข้างหน้า ยกเท้าซ้ายวางหลังเพื่อถอนตัวกลับแล้วแตะจุมูกเท้าขวาลงเหมือนเดิม
50	ภาพ การรำนโนห์ราบูชายัญ ปฏิบัติทำจีบชายพก	ใช้ปฏิบัติประกอบท่าจีบชายพก
51	ภาพตัวอักษร 1. ปฏิบัติทำขยี้เท้าขวา 2. ปฏิบัติทำสะดุดเท้าขวา 3 ครั้ง แล้วขยี้เท้าซ้ายเพื่อสะดุดเท้าซ้าย 3 ครั้ง	เราได้ทราบความหมายและรายละเอียด ของการปฏิบัติทำสะดุดเท้าแล้วนะคะ ต่อไปนี้ให้นักศึกษาลองปฏิบัติตามโดยเตรียมตัวดังนี้ 1.ปฏิบัติทำขยี้เท้าขวา 2. ปฏิบัติทำสะดุดเท้าขวา 3 ครั้งแล้วขยี้เท้าซ้ายเพื่อสะดุดเท้าซ้าย 3 ครั้ง
52.	ภาพผู้สาธิต ปฏิบัติทำสะดุดเท้าขวา 3 ครั้ง และเท้าซ้าย 3 ครั้ง	หนึ่ง สอง สาม หนึ่ง สอง สาม ปฏิบัติพร้อมกันอีกครั้งนะคะ หนึ่ง สอง สาม หนึ่ง สอง สาม
53	ภาพ ผู้สาธิต ปฏิบัติทำกระโดดจิก	ท่าที่ 10 กระโดดจิก กระโดดจิก หมายถึง จังหวะเท้ากระโดด 3 จังหวะ เริ่ม เท้าขวา-ซ้าย-ขวา โดยสุดท้ายอยู่ที่ ก้าวเท้าขวาไปข้างหน้ารับน้ำหนักตัวไว้ พร้อมกับโหมมือ เข้าไปจีบในท่าจิกสองมือ
54	ภาพ การรำนโนห์ราบูชายัญ ปฏิบัติทำกระโดดเข้ากองไฟ	ใช้ปฏิบัติประกอบท่ากระโดดเข้ากองไฟ
55.	ภาพตัวอักษร 1. ยืนหันตัวเฉียงไปด้านขวา มือทั้งสองตั้งวงหน้าเพื่อเตรียมจีบคว่ำ 2. ปฏิบัติทำกระโดดจิก 3 ครั้ง	เราได้ทราบความหมายและรายละเอียด ของการปฏิบัติทำกระโดดจิก แล้วนะคะ ต่อไปนี้ให้นักศึกษาลองปฏิบัติตามโดยเตรียมตัวดังนี้ 1. ยืนหันตัวเฉียงไปด้านขวา มือทั้งสองตั้งวงหน้าเพื่อเตรียมจีบคว่ำ 2. ปฏิบัติทำกระโดดจิก 3 ครั้ง

56	ภาพ ผู้สาธิต ปฏิบัติท่ากระโดดจิก 3 ครั้ง	หนึ่งสองสาม หนึ่ง หนึ่งสองสาม สอง หนึ่งสอง สาม สาม ปฏิบัติท่ากระโดดจิกอีกครั้งคะ หนึ่งสองสาม หนึ่ง หนึ่งสองสาม สอง หนึ่งสอง สาม สาม
57.	ภาพ ผู้สาธิต ปฏิบัติท่าไขยกเท้า	ท่าที่ 11 ไขยกเท้า ไขยกเท้า หมายถึง กริยาที่ใช้จุมก เท้าแตะลงข้างหน้าแล้วขยับเท้าอีกข้างหนึ่งตามโดย เปลี่ยนน้ำหนักมายังเท้าที่แตะ แล้ววางเท้าที่ขยับลง
58.	ภาพ การรำนโนห์ราปูชาญญ ปฏิบัติท่าผลาญยักษ์	ใช้ปฏิบัติประกอบท่าผลาญยักษ์
59.	ภาพตัวอักษร 1. ยืนหน้าตรง มือเท้าสะเอว 2. ปฏิบัติท่าไขยกเท้า จำนวน 10 ครั้ง	เราได้ทราบความหมายและรายละเอียด ของการปฏิบัติ ท่าไขยกเท้าแล้วนะคะ ต่อไปนี้ให้นักศึกษาลองปฏิบัติ ตามโดยเตรียมตัวดังนี้ 1. ยืนหน้าตรง มือเท้าสะเอว 2. ปฏิบัติท่าไขยกเท้า จำนวน 10 ครั้ง
60.	ภาพ ผู้สาธิต ปฏิบัติท่าไขยกเท้า 10 ครั้ง	หนึ่ง สอง สาม สี่ ห้า หก เจ็ด แปด เก้า สิบ ปฏิบัติพร้อมกันอีกครั้งนะคะ หนึ่ง สอง สาม สี่ ห้า หก เจ็ด แปด เก้า สิบ
61.	ภาพ ผู้สาธิต ปฏิบัติท่าฉายเท้า	ท่าที่ 12 ฉายเท้า ฉายเท้า หมายถึง กริยาที่ใช้จุมก เท้าข้างใดข้างหนึ่งวาดไปข้างตัวแล้วผสมเท้า
62.	ภาพ การรำนโนห์ราปูชาญญ ปฏิบัติท่าตบอกสองมือ	ใช้ปฏิบัติประกอบท่า ตบอกสองมือ
63.	ภาพตัวอักษร 1. ยืนหน้าตรง มือเท้าสะเอว แล้ว ก้าวเท้าขวาแตะจุมกเท้าซ้าย และ จุมกเท้าซ้ายซ้ำแล้วนำไปวางหลัง 2. ปฏิบัติท่าฉายเท้าขวาซ้าย พร้อมกับย่อเข้าไว้ แล้วมาผสมเท้า ปฏิบัติท่าฉายเท้าจำนวน 3 ครั้ง	เราได้ทราบความหมายและรายละเอียด ของการปฏิบัติ ท่าฉายเท้าแล้วนะคะ ต่อไปนี้ให้นักศึกษาลองปฏิบัติตาม โดยเตรียมตัวดังนี้ 1. ยืนหน้าตรง มือเท้าสะเอว แล้วก้าวเท้าขวาแตะจุมก เท้าซ้ายและจุมกเท้าซ้ายซ้ำแล้วนำไปวางหลัง 2. ปฏิบัติท่าฉายเท้าขวาซ้าย พร้อมกับย่อเข้าไว้ แล้วผสม เท้า ปฏิบัติท่าฉายเท้าจำนวน 3 ครั้ง
64.	ภาพผู้สาธิต ปฏิบัติท่าฉายเท้า 3 ครั้ง	หนึ่ง สอง สาม ปฏิบัติพร้อมกันอีกครั้งนะคะ หนึ่ง สอง สาม หนึ่ง สอง สาม

65.	ภาพ ผู้สาธิต ปฏิบัติท่าโยยกเท้าเคลื่อนที่	ท่าที่ 13 โยยกเท้าเคลื่อนที่ โยยกเท้าเคลื่อนที่หมายถึง กริยาที่ปลายเท้าซ้ายแตะพื้นพร้อมกับเขย่งส้นเท้าขึ้น เล็กน้อยเท้าขวาวางเต็มเท้าโดยใช้จมูกเท้าซ้ายแตะพื้น เบาๆพร้อมกับเคลื่อนที่โดยมีเท้าขวาขยับตาม
66.	ภาพ การรำนโนห์ราบูชาญญ ปฏิบัติท่าชูรังไก่	ใช้ปฏิบัติประกอบท่า ชูรังไก่
67.	ภาพ 1.ยืนหน้าตรง ก้าวเท้าขวา พร้อม กับเบี่ยงตัวขวา แล้วแตะจมูกเท้า ซ้ายลง 2.ปฏิบัติท่าโยยกเท้าเคลื่อนที่ วน ไปทางซ้ายมือ เป็นวงกลม โดย โยยกเท้าซ้ายก่อน แล้วโยยกเท้า ขวา	เราได้ทราบความหมายและรายละเอียด ของการปฏิบัติ ท่าโยยกเท้าเคลื่อนที่แล้วจะต่อไปให้นักศึกษาลอง ปฏิบัติตามโดยเตรียมตัวดังนี้ 1.ยืนหน้าตรง ก้าวเท้าขวา พร้อมกับเบี่ยงตัวขวา แล้ว แตะจมูกเท้าซ้ายลง 2.ปฏิบัติท่าโยยกเท้าเคลื่อนที่ วนไป ทางซ้ายมือ เป็นวงกลม โดยโยยกเท้าซ้ายก่อน แล้ว โยยกเท้าขวา
68.	ภาพ ผู้สาธิต ปฏิบัติท่าโยยกเท้าเคลื่อนที่ 17 ครั้ง และ 14 ครั้ง	หนึ่ง สอง สาม สี่ ห้า หก เจ็ด แปด เก้า สิบ ปฏิบัติพร้อมกันอีกครั้งนะคะ หนึ่ง สอง สาม สี่ ห้า หก เจ็ด แปด เก้า สิบ
69.	ภาพ ผู้สาธิต ปฏิบัติท่าขยับเท้าเคลื่อนตัว	ท่าที่ 14 ขยับเท้าเคลื่อนตัว ขยับเท้าเคลื่อนตัว หมายถึง กริยาเคลื่อนตัวไปด้านข้างโดยขยับปลายเท้าเข้าหากัน สลับกับขยับส้นเท้าเข้าหากัน พร้อมกับการยืดยุบเข้า ใน การเคลื่อนตัวไปข้างขวาต้องเอียงซ้ายและเมื่อเคลื่อนตัว ไปข้างซ้ายต้องเอียงขวา
70.	ภาพ การรำนโนห์ราบูชาญญ ปฏิบัติท่าตบอกสองมือ	ใช้ปฏิบัติประกอบท่าตบอกสองมือ
71	ภาพตัวอักษร 1. ผสมเท้าหน้าตรง มือเท้าสะเอว 2. ปฏิบัติท่าขยับเท้าเคลื่อนตัว โดย เคลื่อนตัวไปทางขวา แล้วจึงเคลื่อน ตัวไปทางซ้าย พร้อมกับยืดเขาสลับ ยุบเข้า ทุกจังหวะ	เราได้ทราบความหมายและรายละเอียด ของการปฏิบัติ ท่าขยับเท้าเคลื่อนตัวแล้วจะต่อไปให้นักศึกษาลอง ปฏิบัติตามโดยเตรียมตัวดังนี้ 1. ผสมเท้าหน้าตรง มือ เท้าสะเอว 2. ปฏิบัติท่าขยับเท้าเคลื่อนตัว โดยเคลื่อนตัว ไปทางขวา แล้วจึงเคลื่อนตัวไปทางซ้าย พร้อมกับยืดเขาสลับ ยุบเข้า ทุกจังหวะ

72	ภาพผู้สาธิตปฏิบัติท่าขยับเท้า เคลื่อนตัว	หนึ่ง สอง สาม สี่ ห้า หก เจ็ด แปด เก้า สิบ หนึ่ง สอง สาม สี่ ห้า หก เจ็ด แปด เก้า สิบ ปฏิบัติพร้อมกันอีกครั้งนะคะ หนึ่ง สอง สาม สี่ ห้า หก เจ็ด แปด เก้า สิบ หนึ่ง สอง สาม สี่ ห้า หก เจ็ด แปด เก้า สิบ
73.	ภาพ พิธีกร	เราก็ได้ศึกษาความหมาย และรายละเอียดของท่า นาฏยศัพท์ครบทั้ง 14 ท่าแล้วนะคะ ขอให้นักศึกษาฝึก ปฏิบัติด้วยตนเองจนเกิดความชำนาญและหากมีข้อสงสัย ลองเปิดรายการวีดิทัศน์นี้ทบทวนดูหรือจะไต่ถามจาก อาจารย์ผู้สอนก็ได้สิ่งสำคัญนักศึกษาควรปฏิบัติท่า นาฏยศัพท์ทั้ง 14 ท่า ให้อาจารย์ผู้สอนดูเพื่อแก้ไขข้อ บกพร่องก่อนเข้าสู่การรำโนห์ราบูชาญ ซึ่งอาจารย์ ผู้สอนจะได้สอนต่อไป สำหรับรายการวีดิทัศน์ เรื่องการ ฝึกทักษะทำนาฏยศัพท์รำโนห์ราบูชาญ ขอจบลงแต่ เพียงเท่านี้ ก่อนจากกันเรามีการแสดงรำโนห์ราบูชาญ ของอาจารย์บุณนาค ทรรทรานนท์ มาฝากคะ นักศึกษาสังเกตการใช้นาฏยศัพท์ประกอบการรำ มโนห์ราบูชาญนะคะ สวัสดีค่ะ
74	ภาพอาจารย์บุณนาค ทรรทรานนท์ รำโนห์ราบูชาญ	ดนตรีบรรเลง เพลงแขกบูชาญ
75	ผู้สาธิต นางสาวองค์ภักดิ์ สิงหเสนี ผู้แสดง อาจารย์บุณนาค ทรรทรานนท์ ผู้เชี่ยวชาญตรวจเนื้อหา อาจารย์บุณนาค ทรรทรานนท์ ผศ.ฉันทนา เอี่ยมสกุล ผศ.บุปผาชาติ อุปถัมภ์นรากร ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบวีดิทัศน์ ดร.จารุวรรณ สกุลคู นายสมยศ สิงห์คำ นายสมโภชน์ฉายะเกษตริน	ดนตรีบรรเลง เพลงแขกบูชาญ

คู่มือสำหรับวัดทักษะการปฏิบัติทำนาฏยศัพท์รำมโนห์ราบูชายัญ

1. ลักคอ			
ปฏิบัติด้าน ขวา/ซ้าย	ความถูกต้อง	ความสวยงาม	ความคล่องแคล่ว
ขวา	-เอียงศีรษะซ้าย -กดไหล่ขวาลง	-ลำตัวตรง -สายตามองไปด้านหน้า	-ปฏิบัติได้ถูกต้องทันที
ซ้าย	-เอียงศีรษะขวา -กดไหล่ซ้ายลง		
2. กล่อมไหล่			
ปฏิบัติด้าน ขวา/ซ้าย	ความถูกต้อง	ความสวยงาม	ความคล่องแคล่ว
ขวา	-เอียงศีรษะขวา -กดไหล่ขวาลงเบี่ยงไหล่ไปข้าง หลังด้านขวาของลำตัว -ลอยหน้าเมื่อจะเปลี่ยนมา ปฏิบัติข้างซ้าย	-ลำตัวอยู่ด้านหน้าตรง แต่อ่อนตัวไปตามการ กล่อมไหล่ -สายตามองไปด้านหน้า -ขณะลอยหน้าเปิดปลาย คางเล็กน้อย	-ปฏิบัติได้ถูกต้องทันที
ซ้าย	-เอียงศีรษะซ้าย -กดไหล่ซ้ายลงเบี่ยงไหล่ไปข้าง หลังด้านซ้ายของลำตัว -ลอยหน้าเมื่อจะเปลี่ยนมา ปฏิบัติข้างขวา		
3. ใช้ตัว			
ปฏิบัติด้าน ขวา/ซ้าย	ความถูกต้อง	ความสวยงาม	ความคล่องแคล่ว
ขวา	-เอียงศีรษะซ้าย -กดไหล่ขวาลง -กดเอวขวา	-ลำตัวตรง -สายตามองไปด้านหน้า -ขณะใช้ตัวต้องมี การยกเอียงลำตัว เล็กน้อย	-ปฏิบัติได้ถูกต้องทันที
ซ้าย	-เอียงศีรษะขวา -กดไหล่ซ้ายลง -กดเอวซ้าย		

4. ชะอ้อนตัว			
ปฏิบัติด้าน ขวา/ซ้าย	ความถูกต้อง	ความสวยงาม	ความคล่องแคล่ว
ขวา	-หันด้านขวาชะโงกส่วนบนของ ลำตัว -เงยหน้าขึ้นเล็กน้อย -หงายลำแขนตึงมาด้านหน้า แนบลำตัวแล้วแทงปลายมือไป ด้านหลังส่งแขนตึง -คืนลำตัวให้ตรงอยู่ในท่าขู่ ฟ้อนหางเอียงศรีษะซ้าย	-ลำตัวตรง -สายตามองไปด้านหน้า -นุ่มนวลเมื่อปฏิบัติ	-ปฏิบัติได้ถูกต้องทันที
ซ้าย	หันด้านซ้ายชะโงกส่วนบนของ ลำตัว -เงยหน้าขึ้นเล็กน้อย -หงายลำแขนตึงมาด้านหน้า แนบลำตัวแล้วแทงปลายมือไป ด้านหลังส่งแขนตึง -คืนลำตัวให้ตรงอยู่ในท่าขู่ ฟ้อนหางเอียงศรีษะขวา		
5. โปรยจิบ			
ปฏิบัติด้าน ขวา/ซ้าย	ความถูกต้อง	ความสวยงาม	ความคล่องแคล่ว
-	-มือทั้งสองจีบคว่ำด้านหน้าแล้ว ยกขึ้นระดับศรีษะพร้อมกับ หงายลำแขนแล้วค่อยๆคลาย มือปล่อยจีบออกข้างลำตัว ใน ลักษณะสะบัดข้อมือลงระดับ เอว	-งอแขนเล็กน้อยขณะจีบ คว่ำด้านหน้า -สายตามองไปตามจีบ เมื่อปล่อยจีบลงแล้ว สายตามองไปด้านหน้า -เมื่อปล่อยจีบสะบัด ข้อมือลงต้องชะอ้อนตัว เล็กน้อย	-ปฏิบัติได้ถูกต้องทันที

6. กระทุ้งเท้า			
ปฏิบัติด้าน ขวา/ซ้าย	ความถูกต้อง	ความสวยงาม	ความคล่องแคล่ว
ขวา	-เท้าขวาไขว้หน้า วางเต็มเท้ารับน้ำหนักตัว -เท้าซ้ายไขว้หลัง โดยจมูกเท้า แตะพื้นเมื่อย่อเข่าและยกจมูก เท้าขึ้นจากพื้นเมื่อยืดขึ้น	-ย่อเข่าทั้งสองข้างลง ขณะที่จมูกเท้าแตะพื้น	-ปฏิบัติได้ถูกต้องทันที
ซ้าย	-เท้าขวาไขว้หน้า วางเต็มเท้ารับน้ำหนักตัว -เท้าซ้ายไขว้หลัง โดยจมูกเท้า แตะพื้นเมื่อย่อเข่าและยกจมูก เท้าขึ้นจากพื้นเมื่อยืดขึ้น		
7. ตบเท้าขยับตัว			
ปฏิบัติด้าน ขวา/ซ้าย	ความถูกต้อง	ความสวยงาม	ความคล่องแคล่ว
ขวา	-ตบเท้าขวาลง -ขยับเท้าซ้ายตามไปด้านข้าง	-ลำตัวตรง -สายตามองไปด้านหน้า	-ปฏิบัติได้ถูกต้องทันที
ซ้าย	-ตบเท้าซ้ายลง -ขยับเท้าขวาตามไปด้านข้าง		
8. ขยี้เท้า			
ปฏิบัติด้าน ขวา/ซ้าย	ความถูกต้อง	ความสวยงาม	ความคล่องแคล่ว
ขวา	-แตะจมูกเท้าขวาจรดลงกับพื้น และสีกับพื้นเบาๆ -เท้าซ้ายวางรับ น้ำหนัก ตัวไว้	-กล่อมไหล่ขณะที่ขยี้เท้า -ย่อเข่าทั้งสองข้างลง	-ปฏิบัติได้ถูกต้องทันที
ซ้าย	-แตะจมูกเท้าซ้ายจรดลงกับพื้น และสีกับพื้นเบาๆ -เท้าขวาวางรับน้ำหนักตัวไว้		

9. สะดุดเท้า			
ปฏิบัติ ด้านขวา/ซ้าย	ความถูกต้อง	ความสวยงาม	ความคล่องแคล่ว
ขวา	-แตะจมูกเท้าขวาจรดพื้นลง -เอียงศีรษะซ้าย -วางเท้าซ้ายรับน้ำหนักตัว -แล้วเปลี่ยนน้ำหนักตัวมาที่ปลายเท้าขวา -ไถเท้าขวาไปข้างหน้าแล้ววางเต็มเท้า -ยกเท้าซ้ายแล้ววางลงรับน้ำหนักตัวดังเดิม -เท้าขวากลับมาจรดพื้นดังเดิม -เปลี่ยนเอียงศีรษะมาทางขวา	-ขณะไถเท้าหน้าเท้าหลังจะเปิดสันเท้า	-ปฏิบัติได้ถูกต้องทันที
ซ้าย	-แตะจมูกเท้าซ้ายจรดพื้นลง -เอียงศีรษะขวา -วางเท้าขวารับน้ำหนักตัว -แล้วเปลี่ยนน้ำหนักตัวมาที่ปลายเท้าซ้าย -ไถเท้าซ้ายไปข้างหน้าแล้ววางเต็มเท้า -ยกเท้าขวาแล้ววางลงรับน้ำหนักตัวดังเดิม -เท้าซ้ายกลับมาจรดพื้นดังเดิม -เปลี่ยนเอียงศีรษะมาทางซ้าย		

10. กระโดดจิก			
ปฏิบัติ ด้านขวา/ซ้าย	ความถูกต้อง	ความสวยงาม	ความคล่องแคล่ว
-	-กระโดด 3 จังหวะเริ่มด้วยเท้าขวา-ซ้าย-ขวา มืออยู่ในท่าบินแล้วโผลงจับคว่าด้านหน้า -จังหวะสุดท้ายหยุดหนึ่งที่เท้าขวารับน้ำหนักตัวไว้ -กระดกเท้าซ้าย -กดไหล่ขวาลง	-งอแขนทั้งสองในขณะที่จับคว่า ลำตัวตรงสายตามองตามจับ -เมื่อเท้าขวาหยุดรับน้ำหนักตัวต้องย่อเข้า -เมื่อกระดกเท้าซ้ายแล้วต้องถีบขาที่กระดกให้นองสูงหนีบต้นขาไว้ไม่ให้ขาห้อย	-ปฏิบัติได้ถูกต้องทันที
11. โขยกเท้า			
ปฏิบัติ ด้านขวา/ซ้าย	ความถูกต้อง	ความสวยงาม	ความคล่องแคล่ว
ขวา	-จรดเท้าขวาลงด้านหน้าแล้วขยับเท้าซ้ายตาม -เปลี่ยนน้ำหนักตัวมายังเท้าที่จรด -วางเท้าขวาจรดลงในท่าเดิม	-ย่อเข้าทั้งสองข้างลงขณะที่จรดเท้า	-ปฏิบัติได้ถูกต้องทันที
ซ้าย	-จรดเท้าซ้ายลงด้านหน้าแล้วขยับเท้าขวาตาม -เปลี่ยนน้ำหนักตัวมายังเท้าซ้ายที่จรด -วางเท้าซ้ายจรดลงในท่าเดิม		

12. ฉายเท้า			
ปฏิบัติ ด้านขวา/ซ้าย	ความถูกต้อง	ความสวยงาม	ความคล่องแคล่ว
ขวา	-ก้าวเท้าขวาแตะจมูกเท้าซ้าย -แตะจมูกเท้าซ้ายแล้ววางเท้าซ้ายลงหลัง -ฉายเท้าขวาวาดไปข้างตัวแล้วผสมเท้าย่อตัวลงเล็กน้อย	-ลำตัวตรง -สายตามองไปด้านหน้า	-ปฏิบัติได้ถูกต้องทันที
13. โยยกเท้าเคลื่อนที่			
ปฏิบัติ ด้านขวา/ซ้าย	ความถูกต้อง	ความสวยงาม	ความคล่องแคล่ว
ขวา	-แตะจมูกเท้าขวาลงกับพื้น -เขย่งส้นเท้าขึ้นเล็กน้อย -เท้าซ้ายวางเต็มเท้ารับน้ำหนักตัว -ถ่าน้ำหนักตัวมาที่จมูกเท้าขวา -ขยับเท้าซ้ายก้าวไปข้างหน้า -เคลื่อนตัวไปเป็นวงกลมด้านขวามือ	-ย่อเข่าทั้งสองลงเล็กน้อย -ในขณะโยยกเท้าเคลื่อนที่ -เอียงศีรษะไปตามทิศที่เคลื่อนตัวไป -สายตามองไปด้านหน้า	-ปฏิบัติได้ถูกต้องทันที
ซ้าย	-แตะจมูกเท้าซ้ายลงกับพื้น -เขย่งส้นเท้าขึ้นเล็กน้อย -เท้าขวาวางเต็มเท้ารับน้ำหนักตัว -ถ่าน้ำหนักตัวมาที่จมูกเท้าซ้าย -ขยับเท้าขวาก้าวไปข้างหน้า -เคลื่อนตัวไปเป็นวงกลมด้านซ้ายมือ		

14. ขยับเท้าเคลื่อนตัว			
ปฏิบัติ ด้านขวา/ซ้าย	ความถูกต้อง	ความสวยงาม	ความคล่องแคล่ว
ขวา	-เคลื่อนตัวไปทางด้านข้างโดยใช้การขยับ ปลายเท้าเข้าหากันสลับกับขยับส้นเท้าเข้าหากัน -ยืดและย่อเข่าทั้งสองข้างพร้อมกับเคลื่อนตัวไปด้านข้าง -เมื่อเคลื่อนตัวไปด้านขวาต้องเอียงศีรษะซ้าย	-ขณะเคลื่อนตัว ลำตัวและสะโพกไม่ส่ายไปมา ขยับแต่เท้าเท่านั้น	-ปฏิบัติได้ถูกต้องทันที
ซ้าย	-เคลื่อนตัวไปทางด้านข้างโดยใช้การขยับ ปลายเท้าเข้าหากันสลับกับขยับส้นเท้าเข้าหากัน -ยืดและย่อเข่าทั้งสองข้างพร้อมกับเคลื่อนตัวไปด้านข้าง -เมื่อเคลื่อนตัวไปด้านซ้ายต้องเอียงศีรษะขวา		

แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อรายการวิทยุทัศน์

ขอให้นักศึกษาเขียนเครื่องหมาย (/) ลงในช่องตามระดับความพึงพอใจต่อรายการวิทยุทัศน์

ข้อความ	ความพึงพอใจ				
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
1. ความชัดเจนของจุดมุ่งหมายการเรียนการสอนในวิทยุทัศน์					
2. จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในวิทยุทัศน์มีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายรายวิชา วิทยุทัศน์ฯ					
3. จุดมุ่งหมายการเรียนการสอนที่กำหนดไว้ในวิทยุทัศน์สามารถวัดและประเมินผล การฝึกปฏิบัติของนักศึกษาได้					
4. จุดมุ่งหมายการเรียนการสอนที่กำหนดไว้ในวิทยุทัศน์ เหมาะสมกับระดับความสามารถของนักศึกษา					
5. ความละเอียดชัดเจนของวิทยุทัศน์ ช่วยให้นักศึกษามีความรู้เรื่องทฤษฎีบทที่รามโนห์ราบูชายัญ					
6. วิทยุทัศน์ช่วยให้การเรียนการสอนเรื่องรามโนห์ราบูชายัญน่าสนใจศึกษาเรียนรู้					
7. วิทยุทัศน์ช่วยลดปัญหาการฝึกปฏิบัติทำรำไม่ทันเพื่อน					
8. วิทยุทัศน์ ช่วยให้การเรียนรู้และฝึกปฏิบัติการทำรำมโนห์ราบูชายัญมีความง่ายและสะดวกในการเรียนมากขึ้น					
9. นักศึกษาสามารถเรียนรู้การฝึกปฏิบัติจากวิทยุทัศน์ได้ด้วยตนเอง					

ข้อความ	ความพึงพอใจ				
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
10.กิจกรรมการฝึกปฏิบัติ ที่กำหนดไว้ในวิดิทัศน์ ช่วยให้ การปฏิบัติทำนาฏยศัพท์ รำโนห์รำบูชาัญ บรรลุตามจุดมุ่งหมาย					
11. การจัดลำดับกิจกรรมการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติใน วิดิทัศน์ มีความเหมาะสมกับพัฒนาการตาม ความสามารถของนักศึกษา					
12. วิดิทัศน์ช่วยให้ให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้และได้รับ การฝึกปฏิบัติในท่าที่ถูกต้อง ตามรูปแบบ ของ อาจารย์บุณนาค ทรรทรานนท์					
13.วิดิทัศน์มีเนื้อหาที่แสดงวิธีฝึกปฏิบัติได้อย่าง ชัดเจน					
14. เวลาที่ใช้ในการฝึกปฏิบัติ ทำรำจากวิดิทัศน์มี ความเหมาะสม					
15. วิดิทัศน์ ช่วยให้นักศึกษามีพัฒนาการด้านทักษะ ความชำนาญ ในกระบวนท่ารำเร็วขึ้น					
16. วิดิทัศน์ ช่วยให้นักศึกษาสามารถฝึกปฏิบัติซ้ำๆ ได้บ่อยครั้งตามต้องการ					
17. วิดิทัศน์ช่วยลดปัญหาความไม่เท่าเทียมใน ความสามารถ และประสบการณ์ ในการเรียน ด้าน นาฏศิลป์ไทยของนักศึกษา					
18. วิดิทัศน์ แสดงการปฏิบัติท่ารำได้เหมือนกับการ สอนของอาจารย์โดยตรง					
19. วิดิทัศน์ สามารถนำไปใช้ในการฝึกรำโนห์รา บูชาัญได้					
20. นักศึกษามีความพอใจ วิดิทัศน์ เรื่องการฝึก ปฏิบัติทักษะทำนาฏยศัพท์รำโนห์รำบูชาัญ					

ภาคผนวก ข

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือ
และสำเนาหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการตรวจเครื่องมือ

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจเนื้อหาและรายการวิดิทัศน์

1. นางบุณนาค ทรรทรานนท์
ผู้เชี่ยวชาญนาฏศิลป์ไทย 7 ข้าราชการบำนาญ สถาบันนาฏดุริยางคศิลป์ กรมศิลปากร
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ฉันทนา เอี่ยมสกุล
อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุปผาชาติ อุปถัมภ์นรากร
คณะมนุษยศาสตร์ สถาบันราชภัฏจันทรเกษม

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจรายการวิดิทัศน์

1. อาจารย์ ดร.จารุวรรณ สกุลคู
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. นายสมยศ สิงห์คำ
ผู้อำนวยการกองกลาง สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม
3. นายสมโภชน์ ฉายะเกษตริณ
ผู้อำนวยการศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบสอบถามความพึงพอใจ

1. อาจารย์ ดร.ราชันย์ บุญธิมา
สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. อาจารย์ ดร.อรรณพ โพธิสุข
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุปผาชาติ อุปถัมภ์นรากร
คณะมนุษยศาสตร์ สถาบันราชภัฏจันทรเกษม

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ นางสาวสุกัญญา เทียงแท้

เกิด 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2511

สถานที่เกิด อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม

สถานที่อยู่ปัจจุบัน 58/142 หมู่ 7 แขวงแสมดำ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพฯ 10150

ตำแหน่งปัจจุบัน นักวิชาการวัฒนธรรม 6 ว

สถานที่ทำงานในปัจจุบัน สำนักส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรม สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2523 ประถมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนชุมชนจอมบึง ตำบลจอมบึง อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี

พ.ศ. 2529 ประกาศนียบัตรนาฏศิลป์ชั้นกลาง จากวิทยาลัยนาฏศิลป กรมศิลปากร เขตพระนคร กรุงเทพฯ

พ.ศ. 2531 ประกาศนียบัตรนาฏศิลป์ชั้นสูง จากวิทยาลัยนาฏศิลป กรมศิลปากร เขตพระนคร กรุงเทพฯ

พ.ศ. 2535 ศ.บ. (ไทยคดี) จากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2547 กศ.ม. (การอุดมศึกษา) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ